

**T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TARİHSEL KENTLERİN ÇEVRE SORUNLARI ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ VE HALKIN GÖRÜŞLERİ: SAFRANBOLU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Nur ÇAMLICA ŞENDEMİR

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Kemal YAMAN

Karabük

HAZİRAN/2019

**T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TARİHSEL KENTLERİN ÇEVRE SORUNLARI ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ VE HALKIN GÖRÜŞLERİ: SAFRANBOLU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Nur ÇAMLICA ŞENDEMİR

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Kemal YAMAN

Karabük

HAZİRAN/2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI.....	13
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	13
ARAŞTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZİ	14
EVREN VE ÖRNEKLEM	16
LİTERATÜR ÖZETİ.....	18
GİRİŞ	20
1. BİRİNCİ BÖLÜM	21
TARİHİ VE KÜLTÜREL ÇEVRENİN KORUNMASI	21
1.1. Türkiye'nin Kültürel Varlıklarının Uluslararası Platformdaki Yeri	24
1.2. Osmanlı'dan Günümüze Koruma Anlayışı	25
1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	25
1.2.2. Cumhuriyet Dönemi	26
1.2.2.1. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkilî ve Vazifelerine Dair Kanun	27
1.2.2.2. İmar Kanunu	27
1.2.2.3. Eski Eserler Kanunu	28
1.2.2.4. Avrupa Mimarisi Miras Yılı Milli Komitesi'nin Kuruluşu	28
1.2.2.5. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme	29
1.2.2.6. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.....	30
1.2.2.7. Koruma Amaçlı İmar Planları	30
1.3. Avrupa'da Tarihi Eserlerin Korunması Çalışmaları	34
1.4. Kültürel Miras ve Koruma Anlayışı	35
1.4.1. Kültürel Mirasın Korunmasında Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar...	38

1.4.2. Kültürel Mirası Koruma Politikaları.....	39
1.4.3. Kültürel Mirasın Korunmasında Halkın Eğitimi.....	41
1.5. Tarihi Kent Safranbolu'yu Tehdit Eden Çevre Sorunları.....	41
1.6. Tarihi Çevre ve Turizm İlişkisi	43
1.7. Çevre Korumasının Bireyler ve Kent Üzerindeki Etkileri	44
1.8. Doğal ve Tarihi Çevrenin Korunması Sorunu	45
2. İKİNCİ BÖLÜM.....	47
TARİHİ KENT SAFRANBOLU	47
2.1. Safranbolu'nun Coğrafi Konumu	48
2.2. Safranbolu'nun Tarihi	49
2.3. Safranbolu'nun Eski Adları.....	51
2.4. Safranbolu'nun Kültürel Yapısı, Evleri ve Yaşam Biçimi.....	51
2.5. Safranbolu'nun Tarihi ve Kültürel Değerleri	52
2.5.1. Su Kaynakları ve Su Yapıları.....	53
2.5.1.1. İncekaya Su Kemerini.....	54
2.5.1.2. Çeşmeler	54
2.5.2. Tarihi Saat Kulesi.....	54
2.5.3. Güneş Saati.....	55
2.5.4. Tarihi Tabakhane Bölgesi.....	55
2.5.5. Safranbolu Kalesi	55
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	56
SAFRANBOLU ÇEVRE SORUNLARINA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI 56	
3.1. Araştırma Verilerinin Analizi.....	56
3.2. Araştırmanın Bulguları	57
3.2.1. Tanımlayıcı Bilgilere Yönelik Bulgular	57
3.2.2. Safranbolu İle İlgili Görüşlere, Çevre Sorunlarına ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular	64
3.2.3. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırması	70
3.2.4. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırması	75
3.2.5. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırması.....	81
3.3. Safranbolu'da Koruma ve Yaşanan Çevre Sorunlarına İlişkin Söyleşi.....	87

SONUÇ	102
KAYNAKÇA.....	108
TABLolar LİSTESİ	115
ŞEKİLLER LİSTESİ	118
EKLER	119
ÖZGEÇMİŞ	126

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Nur ÇAMLICA ŞENDEMİR'e ait "Tarihsel Kentlerin Çevre Sorunları Çözüm Önerileri ve Halkın Görüşleri: Safranbolu Örneği" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Kamu Yönetimi(SAÜ Ortak) Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Prof. Dr. Lütfiye GÖKTAŞ KAYA	
Üye	: Prof. Dr. Emine OLHAN	
Danışman Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kemal YAMAN	

Tez Sınavı Tarihi: 27.06.2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Adı Soyadı : Nur ÇAMLICA şENDEMİR

İmza :

ÖNSÖZ

Araştırmanın gerçekleşmesinde bana rehberlik eden ve destek veren danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Kemal YAMAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez hazırlık çalışmalarını esnasında desteğini esirgemeyen Safranbolu eski Belediye Başkanı Sayın Kızıltan ULUKAVAK, Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Şefik DİZDAR, Araştırmacı Gazeteci-Yazar Sayın Aytekin KUŞ ile Usta Öğretici Dr. İsa UĞUR ve Mehmet UÇAR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca tüm yaşantım boyunca sevgi, ilgi ve desteğini yanımda hissettiğim; babam Zafer ÇAMLICA, annem Ayşen ÇAMLICA, kardeşim Mehmet Ali ÇAMLICA ve eşim Mehmet ŞENDEMİR'e şükranlarımı sunarım.

Nur ÇAMLICA ŞENDEMİR

ÖZ

Türkiye’de tarihi kent ve çevrenin korunması, 2863 sayılı ve 21 Temmuz 1983 tarihli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile şekillenmiştir. Araştırma alanını oluşturan Safranbolu ise, 12 Haziran 1975’de Belediye Meclisi kararı ile koruma altına alınmış, 1994 yılında da Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim Kültür Örgütü (UNESCO) Dünya Miras Listesi (DML)’ne girmiştir. Safranbolu’da tarihi çevrenin korunması konusunda halkın görüşlerinin ölçülmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, 435 kişiye anket uygulanmıştır. Anket formunun birinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için 9, ikinci bölümünde Safranbolu ile ilgili düşüncelerini tespit etmeye yönelik 11, üçüncü bölümünde ise katılımcıların Safranbolu’daki çevresel sorunlar hakkındaki görüşlerini ölçmeye yarayan 27 soru yer almıştır. Ayrıca Safranbolu’nun tanınmış kişileriyle yapılan mülakat sonucu elde edilen görüşlere de yer verilmiştir.

Araştırma sonucunda, eski eserlerin yakınında yapılan inşaatların ($\bar{x}=3,60$) ve Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının görüntü kirliliğine yol açtığı ($\bar{x}=3,53$) bunun yanı sıra işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının da tarihi dokuya uygun olmadığı ($\bar{x}=3,66$) tespit edilmiştir. Katılımcıların, kentin her tarafına yeterli sayıda çöp kovalarının konulmadığını ($\bar{x}=3,43$) ve mezarlık bölgesindeki şehir çöplüğünün yanması sonucu çıkan dumanların zarar verici nitelikte olduğunu ($\bar{x}=3,62$) düşündükleri görülmüştür.

Katılımcılar, restorasyon yapılamayan evlere geçici giydirme uygulamasının yapılması ($\bar{x}=3,39$), tarihi konakların restorasyonu için uygun koşullarda kredi sağlanması ($\bar{x}=3,46$), yangın önlemlerinin tüm restorasyon çalışmalarında zorunlu olması ($\bar{x}=3,48$) ve tarihi konaklara sadece dış cephe restorasyonunun yapılmaması gerektiğini ($\bar{x}=3,67$) düşünmektedirler. Ayrıca katılımcıların, turistlerin yoğun olduğu gün ve saatlerde Çarşı bölgesinin trafiğe kapatılması ($\bar{x}=3,91$), kent merkezinin etrafındaki kayalıklardan taşların düşmemesi için gerekli önlemler alınması ($\bar{x}=3,75$) gibi önerilere de katıldıkları görülmektedir. Kadın ve erkeklerin, Safranbolu’daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri ($t=2,103, p<0,05$) ve Safranbolu’daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyleri de anlamlı farklılık göstermektedir ($t=-2,124, p<0,05$).

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevre Koruma, Kültürel Miras, Safranbolu, Tarihi Kent.

ABSTRACT

The protection of historical cities and environment has been formed within the borders of the “Code of Protection of Cultural and Natural Properties” law numbered 2863 and dated 21 July 1983. Safranbolu, which is the study area, has been taken under protection by the city council decision in 12 June 1975 and has entered the World Heritage List in 1994.

435 individuals were participated in the survey which was used to measure the public view about the protection of historical environment in Safranbolu. The first section of the survey form included 9 questions for collecting the demographic data from the participants, followed by 11 questions in the second section for determining their thoughts about Safranbolu and 27 questions in the third section for measuring their views about environmental problems in Safranbolu. Views from notable people from the city were also obtained by interviews and included in the study.

As the result of the study, it was determined that construction works near relics ($\bar{x}=3,60$) and billboards and advertising signs in the Bazaar area ($\bar{x}=3,53$) cause visual pollution and besides that shop nameplates and direction signs are not compatible with the historical fabric ($\bar{x}=3,66$). It was seen according to the thoughts of the participants that the amount of litterbins in the city is insufficient ($\bar{x}=3,43$) and the smoke from the burning city dump near city cemetery area is hazardous ($\bar{x}=3,62$).

Participants think that, temporary curtain walling applications should be made for unrestorated houses ($\bar{x}=3,39$), convenient loaning facilities should be provided for the restoration of historical mansions ($\bar{x}=3,46$), fire precautions should be obliged in all restoration works ($\bar{x}=3,48$) and historical mansions should be restored both in the inside as well as outside ($\bar{x}=3,67$). They also think that the Bazaar area should be closed to the traffic in busy days and hours ($\bar{x}=3,91$) and precautions should be taken for rocks surrounding the city not to fall down ($\bar{x}=3,75$). Significant differences were found between female and male participants in terms of their thoughts about environmental problems in Safranbolu ($t=2,103$, $p<0,05$) and the agreement level of solution offers for environmental problems in Safranbolu ($t=-2,124$, $p<0,05$).

Keywords: Cultural heritage, Environment, Environmental protection Historical city, Safranbolu.

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Tarihsel Kentlerin Çevre Sorunları Çözüm Önerileri ve Halkın Görüşleri: Safranbolu Örneği
Tezin Yazarı	Nur ÇAMLICA ŞENDEMİR
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Kemal YAMAN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	27/6/2019
Tezin Alanı	Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜSBE – KARABÜK
Tezin Sayfa Sayısı	126
Anahtar Kelimeler	Çevre, Çevre Koruma, Kültürel Miras, Safranbolu, Tarihi Kent.

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of theThesis	Enviromental Problems of Historical Cities, Solution Offers and Public Views: Safranbolu Case
Author of theThesis	Nur ÇAMLICA ŞENDEMİR
Advisor of theThesis	Asst.Prof. Dr. Kemal YAMAN
Status of theThesis	Master Thesis
Date of theThesis	27/06/2019
Field of theThesis	Department of Public Management
Place of theThesis	KBÜSBE – KARABÜK
Total PageNumber	126
Keywords	Cultural heritage, Environment, Environmental protection Historical city, Safranbolu.

KISALTMALAR

AAN	:Asar-ı Atika Nizamnamesi
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
Bkz.	: Bakınız
ÇEKÜL	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
DML	: Dünya Miras Listesi
DMS	: Dünya Miras Sözleşmesi
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICCROM	:Uluslararası Koruma Çalışmaları Merkezi ve Kültür Varlıklarının Restorasyonu
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
Km	: Kilometre
KÜMİD	: Kültürel Mirasın Dostları Derneği
KTVKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
MARZINC	: Marmara Geri Kazanım Firması
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
ROERICH	: Sanatsal Bilimsel Kurumların ve Tarihi Anıtların Korunması
ss.	: Sayfa Sayısı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SPAB	: Eski Binaları Koruma Topluluğu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TKB	:Tarihi Kentler Birliği

- t.y.** :Tarih yok
- UNESCO** :Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim Kültür Örgütü
- Vb.** : Ve benzeri
- Vd.** : Ve diğerleri
- y.y.** : Yüzyıl

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Türkiye'deki tarihi kentlere bakıldığında, farklı tarihi ve kültürel çekiciliklere sahip olmalarıyla beraber çevre sorunlarına karşı kendilerini nasıl koruyacağı sorunsalını da beraberinde getirdikleri görülmektedir. Aynı zamanda turizmin başrol olduğu birçok kent için gözlemlenen; tarihi mekanların, farklı gelenek ve kültürlerin ya da tarihi evlerin restore edilerek ön plana çıkartılmaya çalışılmasıdır. Bu noktada dünya miras kenti Safranbolu'nun tarihi kent özelliğinin sürdürülebilirliği için yerel yönetimlerin, meslek sahiplerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve toplumun her kesimindeki insanların görüşlerinin ortaya konması açısından bu çalışma önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı, tarihi kentlerin çevre sorunlarının değerlendirilmesinde "yaşayarak korumanın" önemli örneklerinden Safranbolu tarihi kentinin daha iyi nasıl korunacağı çabalarına katkı sağlamaktır. Bu bağlamda, Safranbolu halkının demografik özellikleri, Safranbolu ile ilgili görüşleri, çevre sorunlarına ilişkin algıları ve çözüm önerileri ile beraber, Safranbolu'nun doğal ve tarihi çevresinin korumacılık kapsamında eksik yönlerinin belirlenerek, bunların güçlendirilmesi için hangi faaliyetlerin yapılması gerektiğinin tespiti hedeflenmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın yöntemi kapsamında, alan çalışmasında izlenen modeli, sorunsalı, evreni ve örnekleme ile ilgili bilgiler verildikten sonra elde edilen verilerin toplanma yöntemi ve analizine ilişkin tanımlayıcı bilgilere yer verilmiştir.

Bilimsel çalışmalarda evren ve örneklem belirlendikten sonra gelen aşama doğru veri ve bilgilerin nasıl toplanacağı ile ilgili olarak kararın verildiği aşamadır ki; toplumu ilgilendiren olguların veya olayların çözümlenmesi için doğru veri ve bilgilerin elde edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada insan kaynağından doğru bilgi alma araçlarından biri olan yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Çünkü bu tarz konularda bilgilerin elde edileceği temel kaynak insandır. (Odabaşı, 1999, s. 81). Anket, araştırma problemini ortaya koyacak sorular kullanılarak şekillendirilen ve örneklemeden doğru bilgileri almak için tasarlanan yapısal formlardır (Nakip, 2013, s. 173).

Safranbolu halkının yaşanan evre sorunlarına ve çözüm önerilerine ilişkin düşüncelerini ortaya koymak amacıyla yüz yüze anket tekniği kullanılmış ve söz konusu anket formu 3 bölüm biçiminde tasarlanmıştır.

Birinci bölümde, yerli halkın kişisel özelliklerini belirlemek için 9 soruya yer verilmiştir. İkinci bölümde, katılımcıların Safranbolu ile ilgili düşüncelerini tespit etmeye yönelik 11 soru yer almaktadır. Üçüncü bölüm ise Safranbolu'daki çevresel görüşleri (7 soru), sorunları (8 soru) ve bu sorunlara ilişkin önerileri (12 soru) ortaya koyan 27 sorudan oluşmaktadır. Çalışmada kullanılan ölçek, 5'li Likert tipi (1=Kesinlikle Katılmıyorum ve 5=Kesinlikle Katılıyorum) biçiminde tasarlanmıştır. Araştırmada kullanılmış olan anket örneği EK 1'de verilmiştir.

Ayrıca araştırmalarda yaygın olarak kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan mülakat kullanılmıştır. Mülakat önceden hazırlanmış sorulara karşılık, karşısındaki kişiden aldığı yanıtlarla ilerleyen amaçlı bir söyleşidir (Kuş, 2003, s. 50).

Bu alışmada; Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı Başkanı, şefik Yılmaz DİZDAR, Safranbolu eski Belediye Başkanı Kızıltan ULUKAVAK, Araştırmacı gazeteci yazar Aytekin KUş'la 2 sorudan oluşan mülakat yapılmış , mülakat sorularına EK 2'de yer verilmiştir.

ARAşTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZİ

Karabük ilinin ilçesi olan Safranbolu'da ikamet eden kişiler üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmada, nicel araştırma tekniği kullanılmıştır. Nicel araştırmalar, sayısal verilerden hareketle sosyal olguların incelemesi ve bu verilerden hareketle araştırma problemine cevap vermeye yarayan araştırmalardır (şavran, 2009, ss. 79-80). Bu tür çalışmalarda en çok tercih edilen veri toplama araçları deney, tarama, mülakat ve ankettir. Bu tür çalışmalara başlamadan önce iyi bir planlamanın yapılması büyük önem taşımaktadır. Niceliksel çalışmalarda araştırmacı, konunun özelliğine uygun bir biçimde önceden belirlenen hipotezleri test edebilmektedir. Dolayısıyla araştırmacının, hipotezleri test etmek istemesi durumunda bu yöntemi kullanmasının daha olumlu sonuçlar vereceği ifade edilmektedir (Padem vd., 2012, s. 58). Tercih edilen araştırma türüne bağlı olarak bağımsız değişkenler yerel halkın demografik özellikleri, bağımlı değişkenler ise Safranbolu ile ilgili görüşler, yaşanan evre sorunları ve çözüm

önerileri olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilen hipotezler aşağıda sunulmuştur;

- **H₁**:Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- **H₂**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- **H₃**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına yönelik önerilere katılım düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- **H₄**:Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H₅**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H₆**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına yönelik önerilere katılım düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H₇**:Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşleri aylık gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir.
- **H₈**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri aylık gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir.
- **H₉**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına yönelik önerilere katılım düzeyleri aylık gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir.
- **H₁₀**:Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşleri çalışma durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H₁₁**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri çalışma durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H₁₂**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına yönelik önerilere katılım düzeyleri çalışma durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H₁₃**:Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşleri sosyal güvenlik durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H₁₄**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri sosyal güvenlik durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- **H₁₅**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına yönelik önerilere katılım düzeyleri sosyal güvenlik durumlarına göre farklılık göstermektedir.

- **H₁₆**:Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşleri ikamet ettikleri mevkie göre farklılık göstermektedir.
- **H₁₇**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri ikamet ettikleri mevkie göre farklılık göstermektedir.
- **H₁₈**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına yönelik önerilere katılım düzeyleri ikamet ettikleri mevkie göre farklılık göstermektedir.
- **H₁₉**:Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşleri ikamet ettikleri süreye göre farklılık göstermektedir.
- **H₂₀**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri ikamet ettikleri süreye göre farklılık göstermektedir.
- **H₂₁**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına yönelik önerilere katılım düzeyleri ikamet ettikleri süreye göre farklılık göstermektedir.
- **H₂₂**:Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşleri ikamet ettikleri konutun cinsine göre farklılık göstermektedir.
- **H₂₃**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri ikamet ettikleri konutun cinsine göre farklılık göstermektedir.
- **H₂₄**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına yönelik önerilere katılım düzeyleri ikamet ettikleri konutun cinsine göre farklılık göstermektedir.
- **H₂₅**:Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşleri ikamet ettikleri konutun mülkiyetine göre farklılık göstermektedir.
- **H₂₆**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri ikamet ettikleri konutun mülkiyetine göre farklılık göstermektedir.
- **H₂₇**:Safranbolu halkının, Safranbolu'daki çevre sorunlarına yönelik önerilere katılım düzeyleri ikamet ettikleri konutun mülkiyetine göre farklılık göstermektedir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Bilimsel çalışmalarda araştırma problemine cevap verecek potansiyele sahip evrenin tanımlanması ve sınırlarının ortaya konulması nicel araştırmaların ilk aşamasını oluşturmaktadır (Özmen, 1999, s. 26).

Genel olarak evren, araştırma problemine cevap verebileceği düşünülen kişi, kurum vb. benzer özellikteki varlıkların geneline verilen isimdir (İftar, 1999, s .7).

Evren, araştırma yapılan konuya veya cevabı aranan probleme göre değişiklik göstermektedir (Padem vd., 2012, s. 63). Bu çerçevede araştırmada; “Safranbolu ile ilgili görüşler, çevre sorunları ve bu konu ile ilgili geliştirilen öneriler yerel halkın demografik özelliklerine göre nasıl bir seyir izlemektedir?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın evrenini; Safranbolu’da ikamet eden 63.695 kişi oluşturmaktadır ("Safranbolu Belediyesi", t.y.).

Nicel çalışmalarda evrenin sınırlarının geniş olması gibi durumlarda evrenden bir örneklem seçim yönteminin tercih edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Kavram olarak örneklem, hedef kitleden seçilmesi yoluyla hedef kitleyi temsil edebilen kişiler, aileler, kurumlar vb. birimlerden oluşan daha küçük kesimler olarak tanımlanmaktadır (Nakip, 2013, s. 263). Dolayısıyla maddi kısıtlar ve evren hacminin büyük olmasından dolayı tam sayımın gerçekleştirilmesinin imkânsız olduğuna karar verilmiş ve örnekleme yoluna başvurulmuştur (Şavran, 2012, s. 145; İftar, 1999, s. 7). Bu çerçevede araştırma problemine cevap verebilecek kişilerin seçilmesinde kolayda örnekleme türü kullanılmıştır. Kolayda örnekleme tekniği, örneğe kimin seçileceği veya birimlerin seçiminin görüşmeciye bırakıldığı bir tekniktir. Bu teknikte araştırmacı, gözüne kestirdiği veya uygun gördüğü kişiye anketi doldurmasını teklif etmektedir. Bu teknik hızlı ve ucuz yoldan verileri toplamanın en kestirme yollarından biridir (Nakip, 2013, s. 270). Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında ise evren hacminin tespit edilebildiği durumlarda kullanılan aşağıdaki formülden yararlanılmıştır.

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2(N-1) + t^2 p q}$$

İncelenen olayın görülme sıklığının ($q = 0,5$) ve görülüş sıklığının ($p = 0,5$) olduğu belirlenmiştir. 0,05 hata payı çerçevesinde t tablosundaki güven değeri 1,96 olarak tespit edilmiştir (Sekaran, 2003, s. 294; Krejcie ve Morgan, 1970, s. 608). Veriler yukarıdaki formül kapsamında değerlendirildiğinde, örnekleme alınacak kişinin 381,9 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu amaçla geri dönmeyen ve hatalı anket formları olabileceği göz önüne alınarak 450 adet anket formu bastırılmış olup, bunlardan hatalı ve eksik veri içeren 15 adedi elenmiş ve 435 anket üzerinden araştırma verileri değerlendirilmiştir.

LİTERATÜR ÖZETİ

Tarihi kentlerin çevre sorunları, kültürel miras ve korumacılık kapsamında çeşitli makale, kitap ve tez çalışmaları bulunmaktadır. Bunlardan, Tarihi Kentler Birliği (TKB) tarafından 15. yılı kapsamında yayımlanan "Geleceği Birlikte Yaşatmak" isimli kitapta, birlik desteği ile kazılar, araştırma ve koruma projeleri, alan yönetimi, imar çalışmaları yapıldığı bildirilmektedir.

Safranbolu'nun tarihi ve kültürel değerleri konusunda görüş bildiren önemli araştırmacılardan biri olan Günay (1995) Şehir bölgesinde tepelere yapılan çok katlı apartmanların, kötü bir arka görünüm bölgesi yarattığını, arnavut kaldırımlı yolların sayısının çok azaldığını, genişletilen yollardan dolayı yeni yapılan bahçe duvarlarının geleneksel dokuyla uyumlu olmadığını savunmaktadır.

Diğer araştırmacı Sözen (2012) ise Türkiye'nin 50 yıllık toplumsal, yönetsel, eğitimsel tarihine baktığımız zaman nerelerde açık verdiğimiz, kültürel verileri alt üst ettiğimizi anlayacağımızı ifade etmektedir. Bunlardan birincisini; Türkiye'nin, kuruluşunda öne çıkan kavramları yavaş yavaş 1950 ve sonrasında gündem dışına çıkarmaya başlaması olarak bildirmektedir.

Kızıltan Ulukavak'ın (2017) "Bir Safranbolulunun Penceresinden Safranbolu" kitabında ise taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına yönelik yasal uygulamanın sözü konusu taşınmazların tamamının tescil edilmesiyle başlamakta, çoğu kez başka bir işlem yapılmadan bırakılmakta, tescilin koruma örneğini gösteren kamusal bir işlem olmakla beraber tek başına bir koruma olmadığı anlatılmaktadır.

Korumanın söylemle değil eylemle gerçekleştirilmesinin gerekliliği kültür varlığı bir taşınmazın yaşatılmasının onarımının yapılmasıyla beraber o yapının eski işlevini sürdürebileceği açıklanmaktadır. Ayrıca aynı eserde Safranbolu'da kültür varlığı olarak tescillenmiş 1000'i aşkın evin bulunduğu bunlardan ancak %15-20'sinin restore edildiğinden bahsedilmiştir (Ulukavak, 2017, ss. 299-303).

Ulukavak ve Kuş (2015) "Safranbolu Korumada 40. Yıl (1975-2015) 40 Söyleşi (1975 öncesi ve sonrası)" isimli çalışmalarında; başta Safranbolu Belediye'sinin ve diğer kamu kurumlarının Safranbolu'nun tarihi kent merkezinde hizmet vermesinin gerekliliğinden bahsedilmiştir. Bu şekilde olursa tarihi kentin korunarak çevre sorunlarının yakından takip edilebileceği vurgulanmıştır. Aynı

zamanda, Safranbolu'nun kısa bir süre kalınan değil yenilen, içilen, konaklanan bir kent konumuna kavuşturulmasının gerekliliği ile beraber tarihi kent ve çevresindeki otopark sorunu ve çözüm önerileri de sunulmuştur (Kuş ve Ulukavak 2015, ss. 59-61).

Kılıç ve Türkoğlu (2015) "Özgün İşlevini Sürdüren Geleneksel Konutlarda Koruma Sorunları ve Çözüm Önerileri, Safranbolu Eski Çarşı Bölgesi" isimli makalelerinde özgün işlevini sürdüren geleneksel konutlarda ortaya çıkan koruma sorunlarını araştırmanın ve çözüm önerileri geliştirilmesinin öneminden bahsedilmiştir. Bu doğrultuda Safranbolu Eski Çarşı bölgesinde bulunan 826 tescilli yapı kullanım türlerine göre sınıflanmıştır (Kılıç ve Türkoğlu, 2015, s. 270).

Ayaz, Apak ve Sünbül (2018) "Kültürel miras alanları üzerine Bir Meta Analizi: Safranbolu İlçesi Örneği" makalelerinde; Safranbolu üzerine turizm, mimarlık, coğrafya, sosyoloji ve sanat tarihi olmak üzere beş farklı disiplinde araştırmalar yaptıkları saptanmıştır. Ayrıca yerel halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi, destinasyonda satışları artırmak için alternatif ürün ve stratejiler geliştirilmesi, konaklama işletmeleri için yeni yönetim anlayışlarının geliştirilmesi, kültürel mirasa yönelik çevrenin korunması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Bu çalışma, Safranbolu özelinde meta analizi kapsamında yapılan ilk araştırmadır (Ayaz, Apak ve Sünbül, 2018, s. 1).

Özdemir (2011) "Safranbolu'nun Kültürel Miras Kaynakları ve Korunması" makalesinde ise; Safranbolu'nun kültürel miras turizm merkezlerinden biri haline gelmesinin, Beypazarı gibi yerleşmelere de örnek olduğunu, ancak kültürel miras kaynaklarının kontrolsüz bir şekilde otel, motel ya da pansiyon gibi turizm tesislerine dönüştürülmesinin orjinalliğinin kaybolmasına yol açtığını bildirmektedir (Özdemir, 2011, ss. 140-142).

Koçan ve Çorbacı (2012) "Tarihi Çevreleri Koruma Sürecinde Yeni Yaklaşımlar: Kongre Turizmi, Safranbolu Çarşı Örneğinde Bir Araştırma" makalesinde; Safranbolu tarihi çevresinin koruma sürecine yönelik çalışmalarında, Safranbolu kenti çarşı kesiminin kongre turizmi açısından taşıdığı potansiyel ortaya konulmuştur (Koçan ve Çorbacı, 2012, s. 36).

GİRİŞ

Tarihi çevreler, yapıldıkları dönemlerin duygu, düşünce, eğitim, yaşam tecrübeleri, birikimlerinin anlatıldığı, ortak bir dil barındıran mekanlardır. Tarihi çevrelerin hızlı ve olumsuz yönde değişmeleri, yok olmaya yüz tutmaları bir bütün içinde algılanmalarını zorlaştırmaktadır. Oysa bu çevreler, geçmişle gelecek arasında köprü vazifesi gören mekanlardır. Korunmaları kadar devamlılıklarını sağlamak da önemlidir. Küreselleşen dünyada dış kültürlerle yakın temas toplumun değer yargılarını değiştirmiş, tarih ile bağlantısını zayıflatmıştır. Bu durum, çağdaş teknolojinin olanakları ile imar faaliyetlerinin hızlanmasına ve insanların tarihi kentsel çevrelerden soyutlanmalarına neden olmuştur. Türkiye’de yaşanan hızlı kentleşmeye bağlı olarak özellikle büyük şehirlerde eski tarihi çevrelerin önlenemez bir şekilde tahrip edilerek yok olmaları, çevrelerindeki zengin mirasın nasıl korunabileceği sorununu ülkenin güncel konularından biri durumuna getirmiştir. Yüzyılların durağan yapısından sanayi toplumuna geçiş sürecini yaşayan Türkiye’de kırdan kente her yıl artan düzeyde göçler, kentsel işlevlerle ilgili değişim ve gelişmeler karşısında, kentlerin eski tarihi çevreleri dış etkenlere karşı savunmasız kalmaktadır. Dolayısıyla değişen sosyo-ekonomik koşullarda, tarihi çevrenin korunması çeşitli toplumsal kesimler için farklı önem taşımaktadır (Mazı, 2009, ss. 1-8).

Safranbolu yüzyıllar boyunca kervan yolları üzerinde olması nedeniyle önemli bir yerleşim merkezi olmuştur. Bina ve sokakların mimari formlarının kendi döneminin özelliklerini yansıtacak şekilde korunmuş olması çekiciliğini artıran unsurlardandır. Kentin tarihi boyunca doğudan batıya ve batıdan doğuya fikirlerin ve kültürlerin taşınmasında önemli rol oynayan ‘ipek yolu’ üzerinde yer alması, kültürü ve mimarisinde bir standartın oluşmasına neden olmuştur.

Bu özellikleri bozulmadan günümüze kadar gelen Safranbolu, UNESCO'nun belirlediği liste içerisinde yer alarak öncelikli olarak korunmaya hak kazanmıştır. Bu bağlamda kentin korunması için çalışmalar devam etmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ VE KÜLTÜREL ÇEVRENİN KORUNMASI

Sanayi devrimi sonuçlarından biri olan üretimdeki artış, nüfus artışını ve sosyal yapıda köklü değişiklikleri meydana getirmiştir. Üretimde modernleşme sonucu küçük atölyelerden fabrikalaşmaya ve seri üretime geçilmiştir. Bu gelişmeler sonucu tarım toplumundan endüstri toplumuna, daha sonraları da bilgi toplumuna dönüşüm olmuştur (Kaya, 2017, s. 42). Sosyal yapıdaki bu değişim ve gelişmelere paralel olarak geçmişle günümüz arasında bağların kuvvetli tutulabilmesi, toplumda birlik beraberliğin daha da güçlendirilmesi, tarihi zenginliklerin korunması için yapılması gereken en önemli hususlardan başlıcaları; kültür varlıklarının muhafaza edilmesi, milli kültürün canlı ve dinamik tutulmasıdır.

Kültür varlıkları insanlar ve tabiat şartlarının etkisi altındadır. İnsanlar bu tahribatı bazen tarım, inşaat gibi geçim kaygısı ile, bazen de define arama, eski eser kaçakçılığı gibi eylemlerle yapmaktadırlar (Karpuz, 1990, s. 406). Tarihi çevrenin korunması konusunda toplumsal bilincin arzu edilen seviyeye gelmemesi, kentsel arsa rantının artması gibi olumsuzluklar, tarihi ve kültürel çevrenin korunması için gerekli kaynağın bulunamaması gibi faktörlerle birleşince çevreyi koruma hayli zorlaşmaktadır (Hamamcı ve Keleş, 2005, s. 149).

Tarihi çevrelerin korunmasında başarılı sonuçlar elde edilebilmesi için yapılan çalışmalarda konunun salt ekonomik açıdan değil, kültürel, sosyal ve eğitim boyutuyla ele alınması gerekmektedir. Korumada sosyal ve kültürel hususlar farklı açılardan değerlendirilip, sağlıklı çalışmalar yapılmalıdır. Koruma çalışmalarında fiziksel mekanların sosyal, kültürel ve psikolojik özellik ve değerlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu düşünceye paralel olarak UNESCO'nun Dünya Miras alanı ilan ettiği çevrelerde özellikle aranan hususlar; sosyal ve kültürel çalışmalara önem verilmesi ve buna halkın ve bilim adamlarının katılımının sağlanmasıdır. Tarihi alan tek olsa bile yanlış uygulama ve yaklaşım sonucu değerini kaybedeceği düşüncesi hakimdir (Altınörs, 2010, s. 30).

İnsanoğlu, kentlerin büyümelerine paralel olarak doğadan artan oranda yararlanmaya başlamıştır. Bunun sonucu oluşan çevre sorunlarından insanlar hem fiziksel hem de beşeri olarak etkilenmişlerdir. İnsan sağlığı için standart kalitede

kalması gereken hava, su ve toprak bu durumdan etkilenmiştir. Sosyal ve ekonomik faaliyetler sonucu işe yaramaz hale gelen katı atıkların yok edilmesinde en yaygın yöntem olarak çöplük alanlarına ve akarsulara boşaltma kullanılmıştır. Çöplüklerdeki katı atıklar, sağlık açısından olumsuz etkileri yanında metan gazı patlamalarına da yol açabilmektedir. Hava kirliliği ise sanayide, ısınma amacıyla konutlarda ve ulaşım araçlarında kullanılan düşük kaliteli yakıtlardan meydana gelmektedir (Yiğitbaşıoğlu, 1998, ss. 17-19).

Tarihi kent ve tarihi çevreler, içinde yaşanılan zamanın örf, adet, gelenek, görenek, duygu, düşünce, kültürel özelliklerini yansıtan mekanlardır. Küreselleşmeye paralel olarak yabancı kültürler, değer yargılarını etkilemiş, tarih ile bağları zayıflatmıştır. Bu durum teknolojiadaki gelişmelerinde etkisi ile imar faaliyetlerinin artmasına ve tarihi çevrelerden uzaklaşmaya sebep olmuştur. Tarihi kentlerde meydana gelen bu bozulmaların temel nedenleri arasında koruma amaçlı imar planı ile imar planı arasındaki çelişkiler, doğal afet, hızlı nüfus artışı, ekonomik ve sosyal yapıdaki hızlı değişimler, koruma için gerekli olan finansman yetersizlikleri, personel tecrübe eksiklikleri nedeniyle korumanın aslına uygun yapılamaması sayılabilir. Kamu aracılığı ile yapılan uygulama ve denetimlerde iyi işleyen bir kurumsal teşkilat oluşturulması, yasal düzenlemelerin buna göre yapılması, kuralların tavizsiz uygulanması ve sürdürülebilir bir planlamanın yapılması da önem arz etmektedir (Cingöz ve Aksulu, 2009, s. 13).

Ayrıca kentin gelişimi kapsamında, yapılan planlamalara sit alanları da dahil edilmelidir. Korumanın hedefi fiziksel yapı ile birlikte ona hayat veren değer katan kültürel, ekonomik, toplumsal değerlerinde korunması olmalıdır. Bu başarılmadığı takdirde bu koruma görüntüden öteye gidemez. Sadece yasaklanmaya dayanan pasif bir koruma anlayışı tarihi çevrelerde taşınmaz malı bulunan şahısları ekonomik kayıplara uğratmaktadır. Dolayısıyla, bu şahıslar, zarardan kurtulmak için ata yadigarı olan mekanları terk etmenin yollarını aramaktadırlar. En büyük sorunlardan biri de geçim derdinde olan fakir insanların sahip oldukları paha biçilmez tarihi mirası korumasıdır.

Günümüzdeki hızlı kentleşmenin getirdiği modern yaşam biçimi ile kendini korumaya çalışan henüz değişime uğramamış değerler arasında sorunlar çıkmaktadır. Tarihi doku içinde yaşayan insanlardan pek azı yörenin eski sakinleridir. Bu bölgelerde

iki grup insan tipi yaşamaktadır. Birincisi ata yadigari yerlerde tarihi değerleri korumak isteyenler, ikincisi ise tarihi ve kültürel zenginlikten gelir elde etmek isteyen, rant kavgası içinde olanlardır. Önemli olan bu kesimlerin tümünü ortak bir paydada birleştirip sahip olunan zenginlikleri korumaktır. Kültürel ve tarihi çevrenin korunmasında, bir yapının oluşum detayına kadar inen ölçeklerin yanında, tüm kentin ve kentler sisteminin korunmasından başlanmalıdır. Bunlar; yerel, bölgesel, dini ve ulusal kimlik nedeniyle koruma, turizm geliri nedeniyle koruma, önceki kuşaklardan bir kültür ürünü olarak alınan mirasın sonraki nesillere iletilmesini sağlayan koruma olarak çeşitlendirilir (Mazı, 2009, ss. 1-4).

Doğal koşullar ve insanların tahribatı sonucunda binbir zorlukla günümüze ulaşan tarihi eserler; kar, yağmur, nem gibi hava koşullarının yarattığı çeşitli fiziksel (dökülme, çatlama) veya kimyasal (asitli ortam oluşturarak değişime uğrama) etkilerin yanında, ahşap malzemelerde böceklerin yarattığı sorunların da etkisi altındadır. İnsanlar tarihi eser kaçakçılığı yanında bazı yerlere isimlerini kazımak, arkadaşlarına mesaj vermek adına bu değerlere zarar verebilmektedir. Ayrıca hızlı kentleşmeden kaynaklanan inşaat ve yapım faaliyetleri ile kültür varlıkları yok edilebilmektedir. Kültürel varlıkların sahip oldukları bilgilerin değişikliğe uğratılmadan aktarılmasına yönelik yapılan işlemler "Koruma" kapsamına girmektedir. Bir kültür varlığı çeşitli faktörlere göre müdahale görür. Yapılan bu bilinçli müdahalelerin tümüne "Restorasyon" denir. Restorasyon kelimesi "Bilimsel Onarım"ın karşılığıdır. Türkiye'de onarım yaşam süresini artırmaya yönelik müdahaleler anlamındadır. "Esaslı Onarım" ise büyük ölçekli olarak yapılan çalışmadır. Bilimsel açıdan restorasyon üç aşamadan oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla, kültür mirasının durumunun ortaya konulması, yaşam safahatı incelenerek bir değerlendirme yapılması ve bu yaşam sürecinin hangi seviyede korunacağını tespit edilmesidir. Yapılan bu çalışmalarda en önemli husus 1964 yılından beri geçerli olan Venedik Tüzüğü varsayımların başladığı noktada restorasyona son verilmesidir. Doğru restorasyon için, kültür varlığını kullanma, kullanılan malzeme gibi sorunları çevresiyle ilişkisine göre uygun çözümlerle değerlendirmek temel kuraldır. Çevre ölçeğinde koruma ise, her bir kültür varlığı geçmişten günümüze bir çevrenin parçasıdır. Bu çevre, bir orman, bir kasaba, büyük ölçekte bir kent olabilir. Koruma sözcüğü sadece pencere şekli ve boyutlarının muhafazası olarak algılanırsa kültür varlığı ve çevresinin değerlendirilmesi sağlıklı olmaz. Örneğin tuvaletin avluda olması teknik imkansızlığı ve hijyen anlayışı,

pencerelerdeki kafes sadece koruma amaçlı değil toplumdaki mahremiyet anlayışı ve ilişkileri, hamamda erkek annelerin oğullarına kız beğenmesi, hamamların sadece temizlik anlayışı ile değerlendirilmemesini zorunlu kılar; özetle tarihi yapılar örf, adet ve geleneklerle iç içedir (Asatekin, 2004, ss. 53-56).

Kentlerdeki hızlı nüfus artışı ve büyüme; imar planlamalarının tarihi dokuya zarar vererek, bazende tamamen bu tarihi dokuyu ortadan kaldıracak tarzda yapılmasına, tarihi yapıya uygun olmayan çevreyle uyumsuz yapılaşmalar, sit kararı ile birlikte geleneksel dokuların korunamamasına ve mülk sahiplerince terk edilmesine, artan ulaşım ve otopark sorunlarına yol açmıştır. Türkiye'de arkeolojik sit alanlarının bir kısmının çevre denetimi tam değildir. Bunun sonucunda kaçak kazı yapılmakta, eski eserler çalınmaktadır. Mali ve teknik imkansızlıklar nedeniyle yerel yönetimler kontrol mekanizmasını iyi kurup işletememektedirler. Safranbolu'daki kaya mezarları da bu kapsamdadır. Kentsel sit alanlarındaki, geleneksel kent dokuları tüm çalışma ve kanuni zorlamalara rağmen hızlı nüfus artışı nedeniyle çok katlı binalar arasında kaybolmaktadır. Koruma konusunda yerel yönetimlerin yetkilendirilmesi sonucunda koruma amaçlı imar planları hazırlanmaya başlanılmıştır. Koruma amaçlı imar planları tam anlamıyla yeterli değildir, ancak koruma bilincinin kısmende olsa oluşmasını sağlamaktadır (Tunçer, 2009, ss. 7-8).

1.1. Türkiye'nin Kültürel Varlıklarının Uluslararası Platformdaki Yeri

Tarihçiler, sanatkarlar ve yazarlar yıllardır dünyanın en güzel yapıtı hangisidir sorusuna yanıt aramıştır. İlk defa; M.Ö. 4. yüzyılda Sidon'lu Antipatros "Dünyanın Yedi Harikası" adlı eserle yedi harikayı sıralamıştır. Bu yedi harika günümüzde de kabul görmektedir. Yedi harika listesinde yer alan yapıtlar; Keops Piramidi, Babilin Asma Bahçeleri, Artemis Tapınağı, Zeus Heykeli, Rodos Heykeli, İskenderiye Feneri, Bodrum (Halikarnas) Mozolesidir (Asatekin, 2004, s. 110).

Türkiye'deki dünya harikalarının her ikisi de Batı Anadolu'da bulunmaktadır. Bunlardan biri Efes'teki Artemis Tapınağı diğeri ise Bodrum'daki Kral Mausollos'un mezarıdır. Artemis Tapınağı, M.Ö.550' de Lidya Kralı Croseus tarafından tanrıça Artemis adına yunan mimar Chersiphron tarafından tasarlanmış olup, dönemin en ünlü heykeltıraşına yaptırılmıştır. Yapı tamamen mermerden yapılmış olup, bronz heykellerle süslenmiştir. Tapınak dini yapı olarak kullanıldığı gibi ticaret mekanı

olarak da kullanılmıştır. Ancak, M.S. 262'de çıkan yangın sonucu tapınak sütunları dışında yok olmuştur (Gülersoy, 2013, ss. 326-329).

Dünyanın Yedi Harika'sından biri olarak kabul edilen anıtmezar ise; Kral Mausolos için Milat'tan önce 353 yılında başlanarak yapılan, teknolojisi, işçiliği, malzemesi ve sanat eserleri ile eşsiz bir yapı olarak var olmaktadır. Kral Mausolos'un adı tüm dillerde anıt mezar anlamındaki Mozole / Mausoleum sözcüğünün kaynağını oluşturmaktadır. Mozole müzesi projesinin amacı ise mevcut Mozole Müzesi'nin çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak yeniden düzenlenmesi, geliştirilmesi ve Mozole anıt mezarının son teknolojiler kullanılarak sanki yerindeymiş gibi sunulmasıdır. Prof. Mim. Johannes Exner, cüretkar olarak nitelendirdiği bu projenin önemini; Halikarnas Mozolesi'nin bulunmuş olduğu mevkide yeni bir yapı dikilmesi fikrine dayanarak, kazılmış yerlerin muhafaza edilerek ve korunarak halka açık hale getirilmeleri konularında örnek olacağı şeklinde ifade etmektedir ("Akdeniz Ülkeleri Akademisi Vakfı", 2017).

1.2. Osmanlı'dan Günümüze Koruma Anlayışı

1.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı dönemine ait ilk koruma yasasının 1869 yılında yürürlüğe giren "Asar-ı Atika Nizamnamesi (AAN)" olduğu bilinmektedir. Söz konusu yasa tarih ve sanat eserlerinin Osmanlı İmparatorluğu sınırları dışına çıkışını yasaklamıştır. Bu yasa aynı çerçevede yürürlüğe giren bir dizi nizamnameler (1874, 1884 ve 1906) ile sürekli geliştirilmiştir. Osman Hamdi Bey'in girişimleri sayesinde hazırlanan 1884 tarihli üçüncü AAN, Türkiye'de eski eser anlayışının bir dönüm noktası olarak kabul edilmiş; eski eser tanımı, mimarlık değerlerinin de korunması gerekliliğine göre düzenlenmiştir. Sonrasında 1912 tarihli "Muhafaza-i Abidat Kanunu" ve 13 Mart 1912 tarihli "Esvâr ve Kala-i Atikadan Belediyelere, Vilayete Terk Olunacak Yerler Hakkında Kanun" yayınlanmış ve Cumhuriyet döneminde de kullanılmıştır. IV'ncü AAN, 1972 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Söz konusu Nizamname koruma konusunda en uzun ömürlü düzenlemedir (Avcioğlu, 2016, s. 703; Avcioğlu, 2018, ss. 81-82).

1.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin ilanından sonra Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine önemli miktarda tarihi ve kültürel değerler aktarılmıştır. Ayrıca Osmanlı döneminde yürürlükte olan bazı yasa ve uygulamalar da Cumhuriyet yönetimine geçmiş bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri;

- ✓ Müze- i Hümayun.
- ✓ 1877 yılına ait Ebniye-i Emiriye (Kamu Yapıları) ve Vakfiye İnşaat ve Tamirâtı Hakkında Nizamname.
- ✓ 1906 yılına ait Asar-ı Atika Nizamnamesi ve 1916 yılına ait Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi.
- ✓ Sadece İstanbul ile ilgili konularda görev yapan Asar-ı Atika Encümeni Daimisi.
- ✓ Vakıf malların yönetimi ve vakıf kökenli yapıların bakım ve onarımından sorumlu Evkaf Hümayun Nezareti ve bu nezaret bünyesinde 1914 yılında oluşturulan İnşaat ve Tamirat Müdüriyet-i Umumiyesi'dir.

Bu dönemde tarihi ve kültürel mirasın korunması konusunda ilk girişimlerden birisi 1924 yılında kurulan Asar-ı Atika Encümeni Daimisi'dir. Bu kurul Cumhuriyet döneminde korumayı denetleyen ve karar organı olarak görev yapan ilk kurum olarak bilinmektedir. 5 Nisan 1924'de Topkapı Sarayı'nın müze olarak kullanılmasına karar verilmesi, 14.6.1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu uyarınca yıkılmış kale ve kulelerin yıkıntı ve arsalarının belediyelere devredilmesi bu dönemdeki diğer önemli gelişmelerdendir. Ayrıca; Kasım 1930'da Atatürk'ün Konya'yı da kapsayan Anadolu gezisi sonrasında özellikle Konya'daki önemli tarihi eserlerden Karatay Medresesi, Alaaddin Cami, Sahipata Medresesi Cami ve Türbesi, Sırçalı Mescid ve İnce Minare'nin derhal ve acilen onarıma alınması için emir verdiği de bilinmektedir (Madran, 1996, ss. 61-69).

1935'de yürürlüğe giren 2845 sayılı "Cami ve Mescitlerin Tasnifine ve Tasnif Harici Kalacak Cami ve Mescit Hademesine Verilecek Muhassasat Hakkındaki Yasa" gereği tüm ülkede cami ve mescitlerin sayımı ve sınıflandırılması yapılmış olup; sonuçta 3456 cami tespit edilmiş, bunlardan 1000 tanesinin tarihi ve mimari değerinin olduğu belirlenmiş, diğerlerinin arasından da 914'ünün kadro harici sayıldığı, bu yüzden bu eserlerin satılması veya elden çıkarılması yolunun benimsendiği

görülmüştür. Bu uygulamada tarihi yapıların ve kültürel varlıkların değerini bilmeyen kişilerin görev alması bazı tarihi ve kültürel değerlerin yok olmasına yol açmıştır (Madran, 1996, s. 76). Bu değerlerin tek elden denetim, kontrol ve yönetimini amaçlayan 5.5.1936 tarih ve 2762 sayılı “Vakıflar Kanunu” bu konudaki çok başlılık ve karmaşaya son vermeyi hedeflemiştir.

Cumhuriyet döneminde tarihi eserlerin doğrudan ya da dolaylı olarak korunmasına yönelik diğer kanunlar ve uluslararası sözleşmeler aşağıda verildiği gibidir.

1.2.2.1. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkili ve Vazifelerine Dair Kanun

Bu kanun 1951 yılında 5805 sayılı ile yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kanun ile eski eserlerle ilgili olarak koruma, bakım, onarım, restorasyon işlemleri ile bu konularda görüş bildirmek üzere Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) teşkil edilmiştir (Avcıoğlu, 2016, s. 703).

Bu yasa ile birlikte, Türkiye'deki taşınmaz eski eser ve anıtların korunması GEEAYK'a verilmiştir. Yurt içinde korunması gerekli tarihi anıtların koruma, onarım, restorasyon işlerinde uyulacak ilkeleri ve bunlarla ilgili programları saptamak, uygulanmasını genel olarak izlemek ve denetlemek, anıtlarla ilgili kendisine sunulacak veya kendi vasıtasıyla ve incelemeleriyle bilgi edineceği her türlü konu ve uyuşmazlıklar üzerinde bilimsel görüş bildirmek görevleri, GEEAYK'a yetki olarak tanımlanmıştır. Bu yetkileri kullanacak kurul üyelerinin tarih, arkeoloji, mimarlık tarihi, sanat tarihi, estetik ve şehircilik alanlarının birinde veya birkaçında tanınmış ve bu alanlarda eser ve incelemeler yapmış kişiler arasından seçilmesi şartı konmuş, sonradan bu sıralamadan estetik çıkarılmış restorasyon ve mimarlık alanları eklenmiştir (Erder, 2018, ss. 306-310).

1.2.2.2. İmar Kanunu

1956 yılında yürürlüğe giren 6785 Sayılı İmar Kanunu tarihi yapılara ve arkeolojik sahalara yakın yapılacak binaların mesafelerinin hazırlanacak tüzüklerle belirlenmesine ilişkin hükümleri de içerdiğinden planlama ile koruma arasındaki ilişkiyi gündeme getiren ilk düzenleme olarak kabul edilebilir. Bu tarihe kadar yapılan düzenlemeler tarihi yapıların ve kültürel varlıkların korunması konusunda yerel

yönetim ve merkezi yönetim koordinasyonu açısından yetersiz kaldığından bu yasa önemli bir boşluğu doldurmaktadır (Avcıoğlu, 2016, s. 703).

1.2.2.3. Eski Eserler Kanunu

Koruma konusunda 1970'li yıllara kadar Türk halkında bilinçsizlik ve duyarsızlık hakim olmuştur. Ancak 1973 yılında yürürlüğe giren “Eski Eserler Kanunu” ile birlikte eski eserlerin korunması konusunda bir bilinç gelişmiştir. 1974-1975 yıllarında Türkiye’de çevre ve kentsel koruma alanında Safranbolu ve Antalya’da önemli adımlar atılmıştır. Safranbolu ve Antalya örneğinden sonra Beypazarı, Cumalıkızık, Mardin, Muğla ve değişik yerlerde koruma amaçlı imar planları hazırlanmış yerel halk ve yöneticilerde koruma bilinci gelişmeye başlamıştır (Akın, 1988, ss. 42-43).

1.2.2.4. Avrupa Mimarisi Miras Yılı Milli Komitesi’nin Kuruluşu

Avrupa Konseyi tarafından 1972’de, 1975 yılının “Avrupa Mimarisi Miras Yılı” olarak ilan edilmesi üzerine Türkiye bu karara hemen reaksiyon göstererek 1972 yılında “Avrupa Mimarisi Miras Yılı Milli Komitesi”ni kurmuştur. 1972 yılından 1975 yılına kadar bu konuda çalışmalar sürdürülmüştür. Konu politik ideolojik yönü, rant, yasal ihtiyaçlar gibi geniş bir alanda mercek altına alınmıştır. Bu kapsamda 9 Nisan 1975 tarihinde Mimarlar Odası ve İTÜ Mimarlık Fakültesi “Mimar Sinan ve Tarihi Koruması” adı altında açık oturum düzenlemiştir. Bu açık oturumda, Prof. Dr. Afife Batur, Yücel Gürsel, Doğan Kuban, Ahmet İsvan ve Turgut Cansever aşağıda sunulan görüşleri dile getirmişlerdir. Prof. Dr. Afife BATUR’a göre; halkın tarihi çevreyi koruma konusunu kendi hayatının akışı içinde ve politik konular ışığı altında değerlendirileceğine inanılmaktadır. Bireylerin işsizliğine ve konutsuzluğa sebep olan kararların ve milyarlık rantların aynı kaynaklı olduğu halka anlatılmalıdır. O zaman halk mücadelesini bilinçli olarak verecektir. Yücel Gürsel’e göre; Kültürel miras ekonomi ve ekonomik politikalarla doğrudan ilişkilidir. Kültürel ve Mimari miras, ülke planlamaları ve kent planlamaları ile müşterek değerlendirilmeli, bunun bireysel değil toplumun sorunu olduğu unutulmamalıdır. İstanbul Eski Belediye Başkanı Ahmet İSVAN’a göre; Türkiye’de birçok yerde arazi fiyatları aşırı ölçüde artmakta, bu hızlı kentleşme, uygarlığı tehdit etmekte, haksız sömürüye neden olmaktadır. Buna paralel olarak birçok insan barınacak yer bulamazken tarihi çevreyi korumada yasaklar konulmaktadır. İstanbul gibi tarihi şehrin tamamını korumak isterken bu değerlerin

tümü yok olabilir. Prof. Doğan KUBAN'a göre; tarihi miras, bir toplumun bilinçlenme ve yaratıcı gücünün aynasıdır. Türkiye geçmişinden hareketle milli kimliğini tanımlamak konusunda henüz yeterli düzeyde olmaması nedeniyle korumaya Batı'dan daha çok önem vermek zorundadır. Mimar Turgut Cansever'e göre; Türkiye'de hazırlanan hatalı imar planları, tarihi çevrenin bozulmasına ve tarihi anıtların tahrip edilmesine neden olmuştur. Tarihi çevrede yaşayan insanların büyük bir bölümünün ekonomik gücü yetersizdir. Bir tarafta tarihi çevreden yüksek gelirler elde eden insanlar bir tarafta zor geçinen insanlar yaşamaktadır. Her ikisi arasında bir denge kurulmadığı takdirde tarihi çevrenin uzun vadede korunması g olacaktır. Özellikle tarihi evlerde oturanlar bu evlerin bakım, onarım ve inşasında çok büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Tarihi çevrelerden yüksek rant elde edenlerin uygulamaları, tahribatın ve bozulmanın hızını artırmaktadır. Bu açık oturumun yapıldığı 1975 yılından günümüze kadar önemli mesafeler alınmıştır (Kuş, 2003, ss. 10-11).

1.2.2.5. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme

Dünyadaki hızlı gelişme ve değişikliklere paralel olarak doğal ve kültürel mirasın karşı karşıya kaldığı tehlikeler nedeniyle uluslararası düzeyde koordineli olarak çalışma ve işbirliğine ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda 16 Kasım 1972'de UNESCO tarafından "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme" (DMS) kabul edilmiştir. DMS günümüzde doğal ve kültürel mirasın korunmasında çok önemli bir düzenlemedir. Bu sözleşme taraf ülkelere sunduğu önemli fırsatlar yanında ağır sorumluluklar da getirmiştir. lkeler arasında anlayış birliği sağlayan bu sözleşme ulusların birbirlerine tecrübe ve bilgi birikimlerini aktarmasına, üstün evrensel değere sahip varlıklarını birbirlerine tanıtmasına ve uluslararası koruma bilincinin yerleştirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu sözleşme gereğince kültürel varlıkların ve tarihi yapıların dünya kültürel mirasına dahil edilebilmesi için on adet kriter belirlenmiştir. Bu on kriterden asgari birini karşılayan özgünlüğü korunmuş eserler DML'ye dâhil edilmektedir. DMS'nin yürürlüğe girmesinden itibaren ilk otuz yıl içinde bu konudaki politikalarını iyi belirleyen, gerekli insan kaynağı ve alt yapısı olan ülkeler sözleşmeden gereği gibi istifade etmişlerdir. Türkiye gibi kapasitesi yeterli olmasına rağmen yeterince bu konuda çaba göstermemiş ülkeler, sözleşmenin yarattığı imknlardan daha fazla faydalanmaya gayret göstermektedirler (Ulusn ve Yıldırım, 2016, ss. 444-466).

Türkiye söz konusu sözleşmeyi 1983 yılında imzalamış ve son yıllarda Türkiye'de yapılan çalışmalar bu konuda daha etkin rol almamızı sağlamıştır. 2010 yılında Türkiye, UNESCO Dünya Miras Listesi'nde 9 varlıkla temsil edilirken, bu sayı Ocak 2019 itibariyle 18 olmuştur. Bunlar, İstanbul'un Tarihi Alanları, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya, Divriği Ulu Cami ve Dar-Üş Şifası, Nemrut Dağı, Hattuşaş-Boğazköy, Ksanthos-Letoon (Antalya, Muğla), Troya Antik Kenti (Çanakkale), Safranbolu, Pamukkale ve Hierapolis Milli Parkı, Selimiye Cami ve Külliyesi, Çatalhöyük, Bursa ve Cumalıkızık, Bergama Çok Katlı Kültürel Peyzaj Alanı, Afrodisias (Aydın), Göbeklitepe Tapınağı, Efes Antik Kenti, Ani Arkeolojik Alanı, Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri'dir ("Kültür Varlıkları",t.y.).

1.2.2.6. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

2863 sayılı kanun ile 23.7.1983 tarihinde, Resmi Gazetede yayımlanan; Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu (KTVKK)'nın temel amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirtmek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemektir. Bu yasa ile birçok kavram uygulamaya girmiştir. (Kültür ve Tabiat Varlıkları, 1983). Bu kavramların tanımlarının, kapsamalarının ve uygulama ilkelerinin açık, anlaşılır tarzda açıklanması uygulamada güçlük ve karmaşa yaşanmaması için önem arz etmektedir.

1.2.2.7. Koruma Amaçlı İmar Planları

Koruma Amaçlı İmar Planlarının düzenlenmesi 2863 sayılı kanunla tanımlanmış olup, 2004 yılında yürürlüğe giren 5226 Sayılı Koruma Kanunu ile güncellemeler yapılmıştır. Bu yasa ile yerel yönetimlerin kültürel mirasın korunması süreçlerine daha faal katılımı ve koruma bölge kurullarının iş yüklerinin bir bölümünün yerel idarelerce karşılanması amaçlanmıştır (Ertuğrul, 2018, s. 69).

2005 yılında kabul edilen, 5366 sayılı "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" ile "yönetim alanı", "yönetim planı" gibi yeni kavramlarla, koruma planlaması için eylem alanlarının belirlenmesi hedeflenmektedir (Öztürk, 2018, s. 137).

Koruma Amaçlı İmar Planlarının, 2863 sayılı kanunun 17. maddesi gereğince, sit alanlarında yapılması zorunludur. Söz konusu planlar 26.07.2005 tarih ve 25887 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, "Koruma Amaçlı İmar Planları

ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Mükelleflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik” doğrultusunda idarelerce hazırlanmaktadır (Kültür ve Tabiat Varlıkları, 1983).

Bunun yanında, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından yerel yönetimleri desteklemek ve yatırım programı hazırlamak amacıyla ilgili idarelerden plan yapma ve yaptırma yetkisi alınmak suretiyle de plan yapılmaktadır. Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanırken, “Koruma Amaçlı İmar Planları Teknik Şartnamesi” esas alınır (“Kültür Varlıkları”, t.y.).

Koruma amaçlı imar planları, müellifi şehir plancısı olmak üzere alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri göz önünde bulundurularak ilgili meslek gruplarından Bakanlıkça belirlenecek uzmanlar tarafından hazırlanır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 16. Maddesi korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların koruma alanlarında ruhsatsız olarak inşaat yapılmasını yasaklamaktadır. Buralarda ruhsatsız olarak yapılacak inşaatlar ile, koruma amaçlı imar planlarında, plana ait sitlerde, sit şartlarına aykırı olarak inşa edilen yapılar hakkında imar mevzuatlarına göre işlem yapılacağı hükmü getirilmiştir (Kültür ve Tabiat Varlıkları, 1983).

Türkiye’de koruma amaçlı imar planı kavramı, ilgili Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca kentsel sit alanı olarak belirlenmiş alanların planlanması için kullanılmaktadır. Planlamada hedefin koruma ve kullanma dengesi sağlaması gerektiği dikkate alındığında her ölçekte hazırlanacak tüm planlarda korumanın göz önüne alınması gerekmektedir. Özellikle belediyelerde yeterli mali, teknik imkanlar ve yasaların öngördüğü denetim mekanizması mevcut değildir (Kiper, 2005, s. 26). 2011 tarih 648 sayılı KHK ile merkezi yönetim etkinleşmiş, meslek odaları ve STK’ların etkileri azaltılmıştır. Yasa bütünleşik koruma yerine proje anlayışı ile parçalı uygulamaları meşru zemine oturtan bir araç haline gelmiştir (Kamacı, 2014, s. 18).

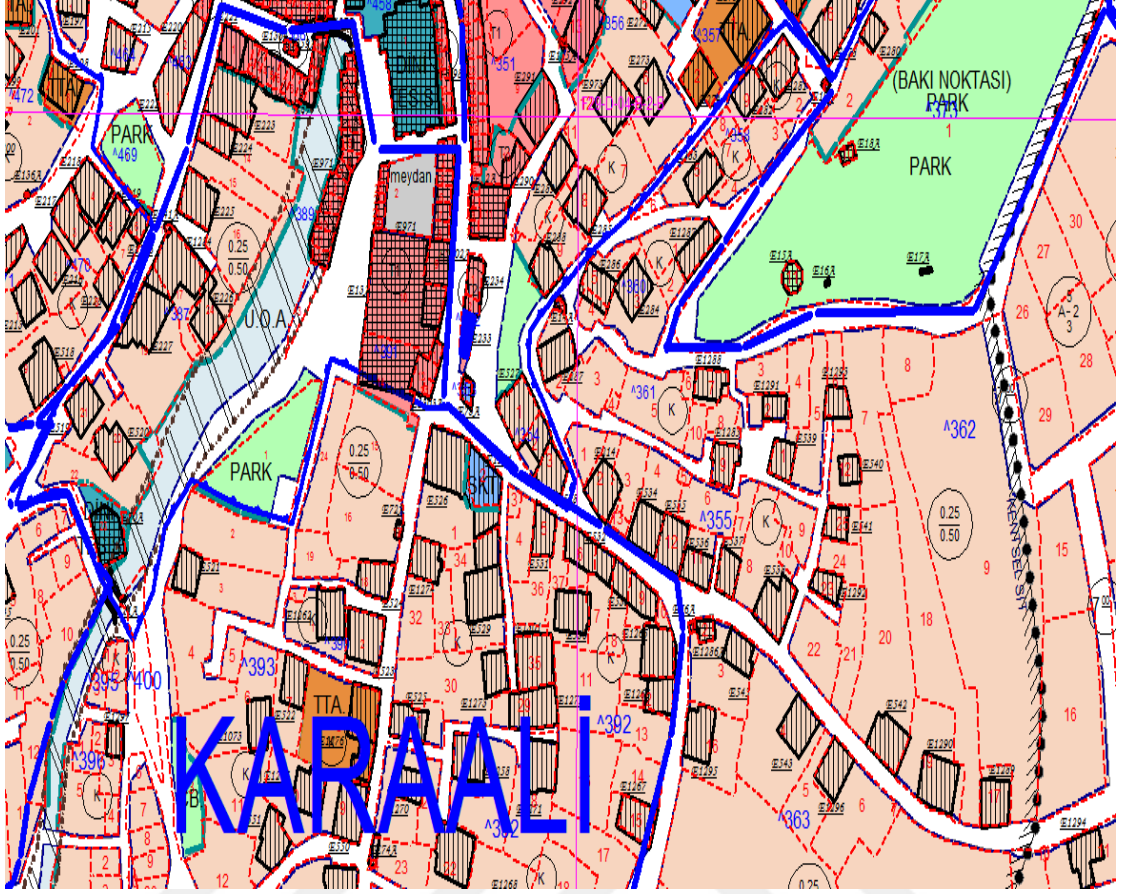
Koruma amaçlı imar planları kapsamında son düzenleme; 2017 yılında önemli değişiklikler yapan ve 5 Ocak 2017 Tarih, 29939 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Mükelleflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”tir. Bu

yönetmelikle 2005 yılında yürürlüğe giren yönetmeliğin 2. maddesinin 1. fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve 2. fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

"Bu Yönetmelik hükümleri, doğal sit alanları hariç sit alanları ve bunların etkileşim geçiş sahalarda yapılacak koruma amaçlı imar planı, çevre düzenleme projeleri ile bunların değişikliklerinin hazırlanma, uygulama ve denetim sürecinde uyulacak teknik ve yönetsel esasları ve müelleflerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esasları kapsar."

Aynı yönetmeliğin, 4. maddesinde yer alan, "İdare", "Kentsel Sit", "Arkeolojik Sit", "Tarihi Sit" tanımları da değiştirilmiş, "Tarihi Sit" tanımından sonra gelmek üzere, "Etkileşim geçiş sahası" tanımı eklenmiştir. Aynı yönetmeliğin 5. maddesinde yer alan "İller Bankası" ibareleri "İller Bankası Anonim Şirketi" olarak değiştirilmiştir. Aynı yönetmeliğin, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17 ve 18. maddelerinde Koruma Amaçlı İmar Planlarının Hazırlanış İlkeleri ve 10. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğinde" ibaresi "3194 Sayılı İmar Kanunu ve Mevzuatta" şeklinde değiştirilmiştir. İlgili yönetmeliğin 11. maddesi "koruma amaçlı imar planı değişikliği, revizyonu ve ilaveleri" şeklinde değiştirilmiştir. Yine bu yönetmeliğin 24. maddesinin 1. fıkrasının "d" bendinde yer alan "koruma kurulunca" ibaresi "koruma bölge kurulunca" olarak değiştirilmiştir.

Koruma amaçlı imar planlarına örnek olarak; Safranbolu Belediyesi İmar Müdürlüğü tarafından hazırlanan, Safranbolu Eski Çarşı Bölgesi Koruma Amaçlı İmar Planı Şekil 1'de sunulmuştur

Şekil 1. Safranbolu Eski Çarşı

Kaynak: (Safranbolu Belediyesi İmar Müdürlüğü, 2018).

Planda görüldüğü üzere, kentsel sit alanı çizgiyle ayrılmış olmakla beraber; tarihi sit alanı içinde korunması gerekli yapılar siyah ve taralı alan içerisine alınarak gösterilmiş aynı zamanda her bir yapıya E. ile başlayan kod numaraları verilmiştir.

Her alanda olduğu gibi kentleşmede; Dünya'da ve Türkiye'de çok hızlı gelişim ve değişim göstermektedir. Sorun çıktıkça çözüme gibi ağır işleyen alışılmış planlama ve uygulama yöntemleri bu hızlı gelişim ve değişimi karşılamada yetersiz kalmaktadır. Sorunları etkili ve süratli olarak çözmek için uzun ve kısa vadeli elastiki planlamalar zorunlu hale gelmiştir. Uygulama planları hazırlanırken proje alanları; ulaştırma, onarım, koruma, çevrenin düzenlenmesine yönelik alt proje alanlarına ayrılarak uygulamada sadelik ve etkinlik sağlanabilir. Bu kapsamda alınabilecek tedbirler; yaya olarak gezilebilecek meydan ve yolların geliştirilmesi, toplu taşımacılığın artırılması, eski eserlerin onarım, restorasyon ve yenilenmesi sağlanarak gerekli tedbirlerin alınması, ayrıca bu uygulamaları destekleyecek idari ve yasal tedbirlerle mali

imkanların sağlanması, turizm ve ticareti geliştirici önlemlerin alınması ile halkın eğitimidir (Tunçer, 2009, ss. 2-3).

Sonuç olarak; Anadolu'nun millattan öncesine uzanan köklü tarihi dikkate alındığında, sayısız medeniyetlere ev sahipliği yapan bu topraklardaki kültür hazinelerinin aslına uygun olarak korunması için çıkarılan mevzuatın yeterliliği tartışılabilir (Keleş, 2010, s. 615).

1.3. Avrupa'da Tarihi Eserlerin Korunması Çalışmaları

Avrupa'da tarihi eserlerin korunması ile ilgili uğraşlar özellikle taşınmazların korunmasında artış ve I. ve II. Dünya Savaşlarının etkisiyle olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrası, tarihi ve kültürel değerlerin doğal yapıları çevreleri ile korunmasına ilişkin farklı toplantılar yapılmıştır ("İstanbul Tarihi Alanları", t.y.). Bunlardan ilki 1931'de Atina'da yapılan "Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimari ve Teknisyenlerin I .Uluslararası Konferansı"dır. Aynı yılda İtalya'da Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Kurulu, tarihi yapıların restorasyonunda uygulanacak ilkelerin tanımlandığı "Carta Del Restauro"yu benimsemiştir (Kaderli, 2014, s. 32).

Sonraki anlaşma ise 1933 yılında IV. Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi'nde karar altına alınan Atina Tüzüğü'dür. Bu belge, mimari mirasın manevi, kültürel ve ekonomik değerini vurgulamaktadır. Buldukları bölgenin her türlü potansiyel miras olabilecek değerini göz önüne alarak gecekonduların ortadan kaldırılması ve bunların yerine yeşil alanların yaratılmasını önermekte, tarihi bölgelerdeki yeni yapılan inşaatlarda taklit yönteminin kullanılmasını kınamaktadır (Erder, 2018, s. 308; "İstanbul Tarihi Alanları", t.y.).

Eğitim, bilim ve kültür alanında çalışmalar yapmayı amaçlayan UNESCO ise 1946'da kurulmuş ve kültürel mirasın yalnızca bulunduğu ülkenin değil, tüm insanlığın ortak mirası olduğu şeklindeki görüşü benimsemiş, koruma alanında uluslararası düzeyde yaptırımları da gündeme getirmiştir (Kaderli, 2014, s. 32). UNESCO konseyine Türkiye'nin de içinde olduğu 190 ülke üye olmuştur ("T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı", t.y.).

1962 yılında Fransa'da kabul edilen Malraux Yasası ise, tarihi kentlerde yıpranmış terk edilmiş eski yapıların günün koşullarına göre sağlamlaştırılmasını esas almıştır. Bu çerçevede devlet, gerekli desteği vererek tarihi dokuların yeniden

canlandırılmasını sağlamaktadır. Fransa'da koruma mevzuatında yer alan koruma alanı, doğal ve tarihi çevrenin bütünüdür. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'deki koruma mevzuatıyla farklılık gösterir. Türkiye'de koruma alanları arkeolojik sit, kentsel sit alanı, doğal sit alanı gibi bölümlere ayrılmaktadır (Songülen, 2009, ss. 54-55).

Ayrıca bu bildirge ve kongrelerin yanında; Eski Binaları Koruma Topluluğu (SPAB) bildirisi (1877), Uluslararası Mimarlar Kongresi, Madrid (1904), Roerich Anlaşması (1933- Sanatsal Bilimsel Kurumların ve Tarihi Anıtların Korunması), UNESCO (1956- Arkeolojik Kazılara Uygulanabilir Prensipler hakkında tavsiye kararları), Venedik Tüzüğü (25-31 Mayıs 1964), BATCH (1966-Tavsiye Kararı), Quito Normları (1967), LAHEY (1968- Tavsiye Kararı), Split Bildirisi (1971-Avrupa Konseyi Tarihi Öneme Sahip Kentlere İlişkin Korumacılık), Amsterdam Bildirgesi (1975), Strazburg Bildirisi (1976), Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) Kültürel Turizm Tüzüğü (1976), Roma Bildirgesi (1983), Avrupa'nın Mimari Mirası Koruma Sözleşmesi (Strasbourg-1985), Avrupa Konseyi Malaga Bildirgesi (1989), NARA Bildirgesi (1994), ICOMOS San Antonio Deklarasyonu (Teksas-1996), Avrupa Konseyi Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (Floransa-2000), UNESCO Viyana Memorandumu (2005), ICOMOS Valetta Prensipleri (2005), Quebec Bildirgesi (4 Ekim 2018) diğer önemli uluslararası toplantı ve antlaşmalar arasında yer almaktadır (Erder, 2018, ss. 256-314; "İstanbul Tarihi Alanları", t.y.).

1.4. Kültürel Miras ve Koruma Anlayışı

Kültürel Miras; tarihi eserler, sözlü ve yazılı folklor vb. değerlerin ortak adıdır. Kültürel miras, önceki devirlerde yeryüzünde yaşamış olanlar tarafından bırakılan değerlerdir. Geçmiş dönemlerden kalan her şeyin kültür mirası olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Kültürel miras olmanın temel şartları; eserlerin belirli bir zaman ve yerde toplumsal değerler arasındaki ilişkiye tanık olması, kültürel bir yaşantı veya mevcut ya da kaybolmuş bir uygarlığın izlerini taşımasıdır. Başka bir tanıma göre kültürel miras, daha önceki yıllarda yaşayan toplulukların oluşturduğu evrensel kıymete sahip eserlerdir (Şahin ve Güner, 2014, s. 1). Kültürel miras hem soyut (Örf, adet, gelenek, görenek, müzik, folklor vb.) hem somut (Tablo, heykel, anıt, sit, tarihi kent vb.) değerlerin tümünü kapsamaktadır (Ünal, 2014, s. 11).

Kültürel Miras; Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın korunması sözleşmesine göre üçe ayrılır. Bunlar; sit, anıt ve yapı topluluklarıdır. Anıt; heykel, resim, kitabe, mağara

vb. sanat ve bilim değeri olan yapıtlardır. Sit ise, insanlar tarafından yapılan ve doğal olabilen yapıtlardır. Yapı toplulukları; bilimsel ve sanatsal değeri olan yapıların birleşmesinden oluşur (Can, 2009, s. 7).

Kültürel miras yönetiminde esas olan, yapılacak çalışmalarda kurumlar arasında gerekli koordineyi sağlamak, ilgili tüm birimlerin karar ve icrasını takip etmeyi sağlamaktır. Alan yönetimi ise, yönetim alanını belirlemeyi, buna ilişkin planlama, hazırlanan planların icra ve takibindeki yaklaşımı belirlemektedir. Bu konuda farklı tanımlamalar olsa da İngiliz Tarihi Kentler forumu rehberindeki tanımına göre; korunan alan yönetimi, alanın geliştirilmesine ve çeşitli eşgüdüm yolları içinde problemlerle baş etmeye yönelik net bir fikre ve politikalara sahip olmak demektir. Middleton ise terim anlamından yola çıkarak kültürel kaynak yönetimini açıklarken; kültürel mirasın rekabetçi ürünlerin yer aldığı bir pazar olmadığını ve kültürel miras çalışmalarını yürüten çok az insanın kendisini piyasa işletme modeliyle çalışan bir endüstrinin parçası gibi hissetmesine rağmen, yapılan tüm çalışmaların işletme çalışmaları olduğunu ifade etmektedir. Türkiye alan yönetimi mevzuatının yürürlüğe girmesine paralel olarak ilgili birimlerin yaptıkları çalışmaların sonuçlarının plana doğrudan yansıtıldığı bir planlama tecrübesine sahip olmuştur. Kültürel mirasın korunmasında eğitim kurumlarından esnafa, turizmcilerden sivil halka, toplumun her kesimindeki birimler konuşmuş, tartışmış, uzlaşılmalı konular olsa bile tartışma ortamı doğmuştur (Uluslan, 2016 ss. 375-395).

Kültürel miras, insan topluluklarının ortak belleklerini yansıtmakla beraber geçmişten günümüze aktardıkları deneyimleri üzerinden gelecekle ilişki kurmaktadır. Somut kültürel miras kavramı, taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları olarak değerlendirilmektedir. Taşınmaz kültür varlıkları; sit alanları, anıtlar, endüstri mirası, geleneksel mimari miras, modern mimari miras ve kültürel peyzaj alanları olarak incelenmektedir. Taşınmaz kültür varlıklarının elemanlarından biri olan anıtlar, ilk başlarda tek yapı ölçeğinde değerlendirilirken zamanla koruma kavramının gelişmesiyle anıt kent, anıt ülke, anıt kıta ölçeklerinde değerlendirilmeye başlamıştır (Şanlı ve Örmecioğlu, 2018, s. 592).

Nesnelere hayat veren insanoğlu kendi devamlılığını sağlamak için kalıcı eserler oluşturur. Bu kalıcı eserler insanların çalışmalarına yön vererek fikirleri somutlaştırır. Sadece eserler değil o eserleri yapan ustalar da büyük önem

kazanmışlardır. Uzun dönem varlık gösteren eserler yapıldıkları döneme ait fikir ve bilgi vererek toplumlara, geçmişlerine ilişkin değerlendirme yapabilmeleri imkanı vermiştir. Böylece toplumlar kendi varlıklarının korunması konusunda önemli kararlar almışlardır. Geçmişte oluşturulan bu nesnelere sayesinde insanların geleceğe yön verecek çalışmalarının gerçekleşmesi sağlanmıştır. Fakat bu nesnelere, insanların farkında olarak ya da olmadan yaptığı uygulamalar ve doğal etkenler sonucunda zarar görmüşlerdir. Bundan dolayı, hem yukarıda açıklanan gerekçeler hem de kültürel miras eserlerinin turizm potansiyeli olarak ülkelere önemli derecede gelir sağladığı da düşünüldüğünde korunması önem arz etmektedir. Bu eserler korunarak gelecek nesillere ulaştırıldığında, toplumların kendi kimliklerini yaşatması sağlanmış olacaktır (Can, 2009, s.3).

Kültür ve doğa varlıklarının değeri, kültürel miras zenginliği, bu mirasın koruma gerekçelerinin açıklanmasını zorunlu kılmaktadır. Kültür varlıkları, belgesel, tarihi, estetik, ekonomik yönden değerlidirler. Bir kültür varlığının belgesel değeri, sahip olduğu bilgiler vasıtasıyla onu yaşatan toplumların sosyal, kültürel, politik, ekonomik tüm özelliklerinin günümüze aktarılması bakımından paha biçilmez ölçüdedir. Kültür varlıkları geçmişin somut belgeleri olmaları nedeniyle tarihi değere sahiptir (Asatekin, 2004, ss. 52-53).

Kültürel mirasın korunmasında yerel örgütlenme son derece önem arz etmektedir. Yerel örgütlerin halkla çok yakın ilişki içinde olmaları korumayı olumlu yönde etkilemelerini sağlamaktadır. Ayrıca, bakım, onarım çalışmalarını yapan ustaların eğitilmeleri ve örgütlenmeleri de önemlidir (İnce, 2017, ss. 44-45).

Tarihi ve kültürel değerlerin korunmasında başlangıçta sadece önemli eserler planlamaya alınmış iken, günümüzde ise konuya bir bütün olarak bakılmakta ve tarihi-kültürel çevrenin korunması doğal çevre korunması ile birlikte ele alınmaktadır. Bunun içinde bütünlük koruma, sürdürülebilir koruma ve koruma sürecinde kentsel tasarım seçeneği gibi yöntemler benimsenmektedir. Bütünlük korumada tarihi eserlerin çevresindeki doku ile birlikte korunması hedeflenmektedir. Sürdürülebilir korumada tarihi ve kültürel mirasın korunması ile içinde yaşayan insanların ihtiyaçlarının karşılanacağı bir usul öngörülmektedir. Kentsel tasarım seçeneğinde, kültürel mirasın modern çevresiyle bütünleşecek koruma amaçlı imar planları ile korunması öngörülmektedir (Koçan ve Çorbacı, 2012, s. 33).

Küreselleşmenin sebep olduğu kültür erozyonunun olumsuz etkilerini minimum seviyeye indirmek için Avrupa Birliği, Unesco gibi örgütlerin tavsiyeleri de dikkate alınarak kültürel mirasın çevre politikaları ve milli kültür politikalarındaki yeri, kültürel miras yönetimi, kentsel yaşamla bütünleşme ve halk katılımının artırılması gibi konularda çalışmalar yapılmalıdır (Özdemir, 2005, s. 25).

1.4.1. Kültürel Mirasın Korunmasında Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar

Kamu yönetiminin toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı durumlarda, bazı toplumsal hizmetlerin yerine getirilmesinde sivil toplum kuruluşları (STK) etkin rol almışlardır. Bu kuruluşlar, insanlar arasında işbirliği ruhunun gelişmesi ve duyarlılığın artması sonucunda sorumluluk sahibi kişilerce yönetilmiş ve tüm güçleriyle topluma yararlı hizmetler sunmayı başarmışlardır. STK'lar gönüllülük esasına göre faaliyet göstermekte olup, tarihi ve kültürel mirasın korunmasında önemli katkıları olmaktadır. Kültürel mirasın korunmasında ulusal düzeyde faaliyet gösteren birtakım STK'lar bulunmaktadır. Bunlardan en çok bilinenleri Türk Tarih Vakfı, Kültürel Mirasın Dostları Derneği (KÜMİD), Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) gibi kuruluşlardır. Kültürel mirasların korunması için uluslararası alanda faaliyet gösteren çok sayıda STK'lar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları UNESCO, Kültür Varlığını Koruma ve Restorasyon için Uluslararası Araştırma Merkezi (ICCROM), Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi, Uluslararası Müzeler Konseyi, Uluslararası Arşiv Komisyonu ve Silahlı Çatışmalarda Taşınabilir ve Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması İçin Dünya Birliği gibi uluslararası kuruluşlardır. Kültürel mirasın korunmasında tüm ülkeler aynı hassasiyeti göstermemekte olup, devletler arası anlaşmalar da yeterli değildir (Şahin ve Güner, 2014, ss. 1-3).

Uluslararası STK'lar kültürel mirasın korunması maksadıyla koruma konusunda belge toplamak ve yayımlamak, bu konularda çalışma yapan kuruluşlara destek sağlamak, eğitim ve teknik destek vermek gibi çalışmalar yapmaktadırlar. Buna paralel olarak çalışmalarını hukuki zemine oturtmak maksadıyla yasal düzenlemeleri yaparak, yaptırım uygulamaktadırlar (Şahin ve Güner, 2014, ss. 3-4). Dünya ülkeleri gelişmişlik düzeyine paralel olarak kültürel varlıkları korumak için yasal düzenlemeler yapmakta, bu amaçla fonlar oluşturmaktadırlar. Gelişmekte olan ülkelerdeki STK'lar

da tarihi ve kültürel mirasın korunmasında başarılı olan ülkelerdeki uygulamaları örnek almaktadırlar.

1.4.2. Kültürel Mirası Koruma Politikaları

Tarih boyunca kurulan devletler, varlıklarını devam ettirdikleri sürece kendilerine has dil, kültür, örf ve adetleri vb. geliştirerek birer medeniyet oluşturmuşlardır. Devletlerin zaman içinde geliştirdikleri değerlerden birisi de kültürel mirasın önemli faktörlerinden biri olan mimari çalışmalarıdır. Söz konusu eserler toplumların tarihlerine ışık tutan önemli birer varlık olmuşlardır. Tarihi kentleri korumada; kentin nitelik ve değerlerini tespit etmek, belgelemek, korumada karşılaşılan problemler ve yeni yapılanma şartlarını belirlemek önem teşkil etmektedir. Kültürel değerler, milletlerin ortak tarihlerine ışık tutan dünyanın ortak mirasıdır. Bu mirasın gelecek nesillere olduğu gibi aktarılmasında koruma yaklaşımı ve yöntemi önemlidir. Burada temel şart kent dokusunun özelliğinin bozulmaması, koruma amaçlı imar planlarına uyulması, tüm kurum ve kuruluşlar ve yöre halkının sorumluluklarını yerine getirmesidir. Yeni yapılacak yapıların da kent kültürüne uygun olması, geleneksel komşuluk ilişkilerine dikkat edilmesi, kullanılan yapı malzemeleri, inşaat tekniklerinin uyumu önemlidir. Çevre düzenlemesi ve bitkilendirmede de tarihi dokuya uygun bitki türleri seçilmelidir. Ayrıca tarihi dokuların koruma çalışmalarının insanların yaşayış ve karakterlerine uygun olması ve kentin bütünü ile ele alınması sağlanmalıdır (Koçan, 2012, ss. 93-102).

Kültür varlıklarının canlandırılarak korunması için düzenlemeler yapılmasıyla beraber, kamu-yerel-sivil-özel işbirliği birlikteliğini sağlayan mevzuatın hazırlanması önem arz etmektedir. Mevcut durum gözden geçirilerek aşağıdaki hususları sağlayan kültürel miras politikası belirlenmelidir.

- Sürekli ve dengeli gelişmeye açık.
- Orta ve uzun vadeli hedefleri kapsayan.
- Katılımcı süreçlere sahip.
- Toplumla bütünleşik.
- Korumanın her safhasında kamu-yerel-sivil-özel işbirliği sağlayan.

-Kültür turizminin teşvik edilmesini ve elde edilen gelirin bir kısmını bu alana aktarmayı hedefleyen.

-Eğitim programlarına koruma politikalarını ilave eden.

-Bilgi teknolojilerine dayalı sistemlerle çalışmalarını destekleyen.

-Korumada yasakçı anlayış yerine duyarlılık öngören yaklaşım.

-Uluslararası işbirliği ve paylaşımına imkan sağlayan politikalar belirlenmelidir (Aygün, 2011, ss. 209-210).

22 Ağustos 2015 tarih, 29453 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmeliği"nin birinci maddesinde belirtilen amacı; "Belediyeler ve İl Özel İdareleri görev alanlarında kalan taşınmaz kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla tarh, tahakkuk eden emlak vergisinin %10'u oranında tarh, tahakkuk ve tahsil edilecek katkı payının uygulama esaslarını belirlemektir" şeklinde, kapsamı ise 2. maddede; "Taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına ait katkı payının tarh, tahakkuk ve tahsiline, tahsil edilen tutarın katkı payı hesaplarına aktarılmasına ve bu hesaplarda toplanan tutarın kullanılmasına ilişkin usul ve esasları kapsar" şeklinde düzenlenmiştir (Taşınmaz Kültür Varlıklarının, 2015).

Katkı payının kullanımına ilişkin esaslar; ilgili yönetmeliğin yedinci maddesinde, "Katkı payı hesabında toplanan tutar, taşınmaz kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan planlama, proje, uygulama ve kamulaştırma işlemlerinde kullanılmak üzere, proje sahibi il özel idaresine, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığına ve il sınırları içindeki belediyelere vali tarafından aktarılır ve vali tarafından denetlenir" şeklinde belirtilmiştir. Aynı zamanda; "Katkı payları belediyeler, il özel idareleri ve yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarınca taşınmaz kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan planlama, proje, uygulama ve kamulaştırma işlerinin (KDV dahil) maliyetinin katkı payı hesabında toplanan tutar yeterli olmak şartıyla %95'ini aşmamak koşuluyla mevcut taşınmaz kültür varlığı sayısı, mevcut durumu, ilin kültürel değerlerine katkısı dikkate alınarak Valilik tarafından hakkaniyet ölçüsünde kullanılır" denilmektedir (Taşınmaz Kültür Varlıklarının, 2015).

1.4.3. Kültürel Mirasın Korunmasında Halkın Eğitimi

İnsanların toplum içinde uyumlu ve toplum değerlerine saygılı olabilmesi için temel şart eğitimidir. Eğitim seviyesi düşük insan topluluklarında halk eğitim programları son derece yararlı olmaktadır. Halk eğitim programlarına koruma konularının dahil edilmesi ve bu konuda bilinçli çalışmalar yapılması hayati önem arz etmektedir. Bu amaçla tarihi eserlerin tüm insanların ortak değeri olduğunun halka benimsetilmesi gerekmektedir.

İyi korunmuş tarihi ve kültürel eserler ülkelerin zaman içinde sanat, bilim, teknoloji vb. alanlardaki gelişimini gösterdiği için halkın bu gerçeğin farkında olmasını sağlamak gerekmektedir. Halk bilinçlendirildiği takdirde tarihi eserleri koruma ve kollamayı kendine bir görev olarak benimseyecektir. Halkın eğitimi için insanlarla günlük hayatta en çok ilişkide bulunan kamu görevlilerinden (öğretmenler, imamlar, jandarma, belediye, imar ve iskan görevlileri vb.) yararlanılabilir. Ayrıca eğitim programlarının koruma konuları dahil edilerek düzenlenmesi, konferanslar verilmesi, seminerler, radyo, televizyon, gazete ve dergilerden yararlanılması gerekmektedir. Çevre sorunları ve kültürel mirasın korunması konusunda verilecek eğitim programında konunun öneminin çok iyi anlatılmasının yanında bu konuda amaca ulaşıldığı takdirde halkın yaşam seviyesinde oluşacak olumlu katkıların açıklanması önem arz etmektedir (Karpuz, 1990, ss. 406-407).

1.5. Tarihi Kent Safranbolu'yu Tehdit Eden Çevre Sorunları

Tarihi çevre korunurken bölgede yaşayan halkın kültürel ve geleneksel değerlerinin de korunması gerekmektedir. Çünkü, tarihi çevrede yaşamlarını sürdüren insanların tarihi çevrenin korunmasına gönüllü katkıları da hayati öneme sahiptir. Safranbolu'da tarihi evlerde ikamet eden insanların gelir seviyesi oldukça düşüktür. Bu nedenle, evlerin bakım ve onarımı için yapılan yardımlar belli bir düzeye yükseltilmelidir. Safranbolu'daki tarihi evlerin korunmasında, o evlerde oturanlar ile ev arasında geçmişten gelen manevi bir bağ olması son derece önemlidir. Günümüzde, birçok Safranbolu evinin sahibi, böyle bir bağa sahip değildir. Tarihi çevre ve ahşap evlerin korunması, bakımı, onarımı ahşap malzemelerin pahalı olması nedeniyle son derece güçtür. Söz konusu tarihi evlerin nasıl korunacağı ve gelecek kuşaklara nasıl aktarılacağı henüz belli değildir.

Tarihi kent Safranboluyu tehdit eden en önemli sorunlardan biri de Karabük Demir Çelik fabrikasıdır. Karabük ve Safranbolu fiziki olarak birleşmiş ve iç içe geçmiş olduğundan Karabük Demir Çelik Fabrikası ve diğer ilgili yan sanayi kuruluşlarından kaynaklanan çevre kirliliği Safranbolu'yu doğrudan etkilemektedir. Karabük Demir ve Çelik Fabrikası kurulmadan önce Safranbolu ve çevresinde meyve sebze üretiminden daha yüksek oranlarda verim alınmasına rağmen, hava ve toprak kirlenmesi sonucu bu verim son yıllarda azalmıştır. Karabük ilinde hava kalitesi üç adet cihaz vasıtasıyla ulusal hava kalitesi ağı üzerinden incelenmekte ve herhangi bir sorun halinde gerekli önlemler alınmaktadır. Bu nedenle hava kalitesini ölçmek ve takip etmek büyük önem taşımaktadır (Karabük Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2016, s. 1).

Karabük'te çevre sorunu oluşturan diğer bir tesis de yılda 200 bin tona yakın baca tozundan 50 bin ton civarı çinko oksit elde etme kapasitesine sahip, hurda süreci sonucu ortaya çıkan baca tozlarını tekrar üretime kazandırmak ve baca tozundaki çinko metalini yeniden kazanmak amacıyla kurulmuş olan Marmara Geri Kazanım Firması (MARZINC)'dir. Bugüne kadar kurulduğu her yerde çevreyi kirlettiği iddiasıyla tartışmalara neden olan ve daha önce Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin kararı ile kapatılan tesis, sonradan Karabük'te faaliyete başlamıştır. Karabük'te açıldığından bu yana halkın şüphe ile baktığı tesiste çalışan 130 işçinin kanında ağır metaller tespit edilmiş, 33 işçi rahatsızlanarak hastaneye kaldırılmıştır ("Bir işçi yaşamını yitirdi", 2014).

Safranbolu'nun tarihi ve kültürel değerlerini tehdit eden başka bir faktör de tarihi evlerde çeşitli sebeplerle çıkan yangınlardır. Bu yangınlar sonucu tarihi evler, kullanılamaz hale gelmektedir. Bilindiği kadarıyla tarihi çarşıda meydana gelen yangınlar, daha çok şehir merkezinin kenar mahallelerinde kolay ulaşılabilir, ev ve nüfus yoğunluğunun nispeten az olduğu kısımlarda olmuştur. Bu gelecekte olabilecek daha büyük yangınlar için bir uyarı olarak kabul edilmelidir. Kentin merkezinde, evlerin bitişik nizam olduğu ve nüfus yoğunluğunun aşırı olduğu günlerde lokanta ve kafeteryalarda kullanılan LPG tüplerinden veya bir başka nedenle çıkabilecek yangına müdahale esaslarının neler olması gerektiği belirlenerek gerekli tedbirlerin alınması önem arz etmektedir.

Safranbolu'nun yeni gelişen Kıranköy ve Bağlar bölgeleri ise sit alanı olmasına rağmen burada yapılan yeni inşaatlar Safranbolu'nun geleneksel dokusunu olumsuz

yönde etkilemektedir. Bu alandaki bazı tarihi mekanların ekonomik güçlükler nedeni ile betonla sıvanması sonucu söz konusu yapıların doğal özellikleri zedelenmiştir. Bu mekanların bakım ve onarımı oldukça güç ve masraflı olmaktadır. Söz konusu mekanlarda kısıtlı imkanlarla geçinen yerel halkın yeterli mali kaynağı bulunmaması bu değerlerin geleceğini tehlikeye atan bir başka risk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kıranköy sit bölgesi, çarşı ve bağlara nazaran hızlı bir değişim ve bozulma göstermektedir. Geleneksel evlerin yeni sahipleri evleri hem plan tarzı hem de yapı malzemesi olarak değiştirmektedir. Arnavut kaldırımlı sokaklar yerini beton parkelere bırakmıştır. Kıranköy bölgesi, soysuz, kimliksiz, yeni kasaba silüetine bürünmektedir. Boş kalan evlerin içindeki ocaklar, duvarlar define avcıları tarafından tahrip edilmektedir. Sadece mimari değerler değil tarih yok olmaktadır. Bunlara ilave olarak Safranbolu'da özellikle nüfus artışının farklı çevre sorunlarına yol açacağı ve çeşitlendireceği tahmin edilmektedir. Bu duruma karşı yerel yönetimlerin çözüm için ayırdığı kaynağı artırması, bu maksatla planlamacı sayısının artırılması ve izlenecek politikanın önceden belirlenmesi zorunludur (Özköse, 1999, ss. 96-97).

1.6. Tarihi Çevre ve Turizm İlişkisi

Turizm sektörü hızla gelişmekte olup, insanların dinlenme, spor, tatil, av yapmak, değişik bölge ve diğer insanları tanıma vb. çeşitli maksatlarla yaşadıkları yerlerden ayrılıp geçici olarak farklı yerlerde kalmaları olarak tanımlanabilir. Doğaya dayalı bir turizm dalı olan ekoturizmde devamlılık, yöre halkı, turistler, turizm şirketleri, yerel yetkili yönetimlerin bir araya gelerek koordineli çalışması yörenin gelişimi açısından önemlidir. Koruma altına alınan yerlerde yaşayan insanların turizmden elde ettiği faydalardan, gelirlerden bölge halkının istifade etmemesi halinde sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Turizmin tarihi ve kültürel çevre üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu bilinmektedir. Turizmin; tarihi değerlerin korunması, çevre bilincinin artması, altyapı imkanlarının gelişmesi, çevre değerinin yükselmesi, ekonomik yönden katkı sağlanması ve kültürel değerlerin korunmasının sağlanması gibi olumlu etkilerinin olduğu bilinmektedir. Buna karşılık nüfusun artmasına paralel olarak hava, su ve gürültü kirliliği, görsel kirlenme, katı atıklarda artış, tarihi alanların zarara uğraması, yerli halkın ayrıcalıklarının azalması veya kaybolması gibi olumsuz etkileri olmaktadır. Turizm için gerekli çevresel etkenlerin korunmasında yöre halkının görüş ve önerilerine değer verilmesi ve dikkate alınması son derece önemlidir. Yöre

halkı turizm konusunda eğitilmeli ve yöre halkına çeşitli kitle iletişim araçlarından da istifade edilerek turizmin olumlu ve olumsuz etkileri konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Son yıllarda özellikle yüksek gelir düzeyine sahip turistler yerel değerleri görmek, kullanmak konusunda son derece isteklidirler. Turizmin gelişmesi için yerel değerlerin tespiti ve turizme sunulması önem arz etmektedir (Mansuroğlu, 2006, ss. 35-44).

Türkiye genelinde turizm kalkınmada ana sektörlerden biri olarak görülmektedir. Ancak, korumada katkı sağlayacak bir araç olarak ifade edilen turizm amaç olmuş, bu da korumada ciddi sorunlar yaratmıştır. Eskiymiş gibi görünen yeni yapılar; pansiyon, otel, bar, lokanta vb. amaçlarla kullanılmış, geleneksel özelliklerden uzaklaşmış çevreler yaratılmıştır. Bu durum, turizme ve kültürel değerlere önem veren gelir düzeyi yüksek kesimin ülkemize gelişinde azalmaya sebep olmuştur. Sonuçta ne turizmde patlama olmuş, ne de koruma sağlıklı yapılabilmektedir. Oysa, dünya geneli incelendiğinde kitle turizminde ve kültür mirası alanlarını ziyarette önemli artış olduğu görülmektedir (Asatekin, 2004, ss. 59-60). Turizmi sürdürebilmenin temel şartlarından biri tarihi dokuyu bozmamaktır. Çevre ve turizm arasında güçlü bir etkileşim vardır. Turizm faaliyetinin başarısı için temiz, tertipli, düzenli, sağlıklı bir çevre gereklidir. Birleşmiş Milletler tarafından 1972 yılında yapılan Stokholm konferansı ve bunu takip eden çalışmalarda doğal çevrenin korunmasının kalkınmaya olumlu etki yaptığı ve kalkınmayı desteklediği sonucuna ulaşılmıştır (Dal ve Baysan, 2007, ss. 70-71).

1.7. Çevre Korumasının Bireyler ve Kent Üzerindeki Etkileri

Hızla artan nüfus ve kentleşme XX. yy'da insan ve doğa arasındaki mevcut sistemde dengesizliğe neden olmuştur. Nüfus artışına paralel olarak insanların gıda ihtiyaçlarının artması, bunların üretim ve dağıtımı, ulaşım araçlarındaki artış, sanayileşme gibi hususlar "Çevre Sorunları"nı artırmıştır (Keleş, 2010, s. 593). Düzensiz ve hızlı kentleşme yanında çevre kirliliği, çevre sorunlarının sadece bir bölümüdür. Çevre sorununa katkı yapan diğer etkenler ulaşım, konut, gecekondu, plansız yapılaşma, yeşil alanların yok edilmesi vb. hususlardır. Bugünkü biçimiyle kentleşme köylerdeki yoksulluğu kentlere taşımakta bu da olumsuz toplumsal ve ekonomik sonuçlar doğurmaktadır. Bunun sonucu olarak çevrenin korunması, çözüm bulunması gereken ekonomik ve toplumsal bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır ve bu

sorunun çözümünde bireylerin de sorumluluklar alması gerekmektedir (Tokuçoğlu, 1993, s.19).

Kentlerde yaşanan hızlı değişim, bireyin toplumun bir yere ait olması, zaman ve o yerlerle ilgili olarak hatıralarını koruması anlamına gelen mekansal bellek kavramını da yok etmektedir. Küreselleşen dünyamızda kimliğini kaybeden toplumun, geçmişle irtibatını devam ettirmesi için bellek mekanları son derece önemlidir. Geçmişe ait hatıra ve yerler insan zihninde canlandırıldığı sürece geçmiş ve gelecek birbirine bağlanabilir. Çevrenin hızlı değişim ve dönüşümü bireyin anılarının kaybolması, yaşadığı yerlerle ilişkisinin yok olmasına sebep olmaktadır. Çevrenin yeterince korunmaması, toplumun belleğini olumsuz yönde etkilemektedir. Kentlerde son dönemde çevrenin hızla değişimi ile beraber yaşlı nüfusun çevreye yabancılaştığından dolayı güvenli alan olarak sadece algıladıkları ve bildikleri mekanları kullandıkları tespit edilmiştir (Öztürk, 2016, ss. 874-875).

1.8. Doğal ve Tarihi Çevrenin Korunması Sorunu

Günümüzde kültürel mirasın korunması sadece bir zenginlik değil ülke bazında siyasal güç ve prestij sebebi olmaktadır. Bunun başarılabilmesi "Üst Politika" oluşturmasına bağlıdır. Üst politikadan maksat ülke bütününe ilgilendirmesi ve siyasi beklentilerle geliş güzel değiştirilememesidir. Anayasada "Sosyal Haklar" başlığı altında koruma konusuna yer verilmiştir. "Üst politika"ya örnek vermek gerekirse, baraj yapımında çevre konusunda duyarlı kalınmaması kültür varlıklarının su altında kalmaması ve bu konuda üst politika oluşturulmasını örnek verebiliriz. Baraj yeri seçilirken yapım sorunlarına paralel olarak kültür varlıklarının korunması da düşünülmelidir. Kentlerin tarihi ve doğal çevre verilerine duyarlı bölgelerinde ekolojik sürecin zararlarını en aza indirmek gerekmektedir. Türkiye'nin tarihi ve doğal çevresini yitirmesi yoksulluk kadar önemli bir problemdir. Bu problemi çözmek için, zaman kaybetmeden koruma kültürü ile bunu etkili kılacak bir koruma diplomasisi oluşturulmalıdır (Tankut, 2005, ss. 9-12). Bu sorunların çözümü için; sürdürülebilir koruma politikası oluşturulmalıdır. Bu kapsamda; değişen dünya ve yaşam koşullarına göre bir değerlendirme yapılmalıdır. Yasal mevzuatta çok başlılığın önüne geçilecek şekilde yetki ve sorumluluklar net bir şekilde belirlenmelidir. Koruma yanında, yenileştirme ve daha sağlıklı hale getirmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yerel yönetimlere mali ve teknik destek artırılmalı, yerinde denetimler yapılmalıdır. Yerel

halkın koruma konusunda isteklendirilmesi ve bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır (Ahunbay, 2017, s. 126).

İKİNCİ BÖLÜM

TARİHİ KENT SAFRANBOLU

Safranbolu, tarihi yapıları ve kültürel varlıkları korumasındaki başarıları nedeniyle “Korumanın Başkenti”, “Kendini Koruyan Kent”, “Açık Hava Müzesi” gibi ünvanlarla anılmaktadır. Kent, 800 yıl gibi çok uzun bir süre aralıksız Türk yönetim ve uygarlığının hüküm sürdüğü bir yerleşim merkezidir. Yöre halkı gelenek ve göreneklerine bağlı ve kapalı aile yönetimi ile yaşantısını XX.yüzyılın sonuna kadar sürdürmüştür. Üç, bazen dört nesil bir arada ataerkil aile yapısı ile aynı evde aynı şehirde yaşamışlardır. Yaşadıkları, dededen babadan kalma evleri korumuşlardır. Safranbolulular bu süre zarfında ata yadigarı evlerinin bakım ve onarımlarını kendileri yapmışlar ve evlerini terk etmemişlerdir. Yöre halkı kapalı ekonomisi gereği kent dışına çalışmaya gitmemiş, nüfus artış hızının çok az olması nedeniyle ilave ev ihtiyacı da doğmamıştır. Bu da kentin özellik ve dokusunun bozulmamasını sağlamıştır. Osmanlı döneminden kalan hanlar, hamamlar, camiler, köprüler, çeşmeler, çarşılar önemli mimari yapılardır (Gürbüz vd., 2014, ss. 16-18). Şu anda Safranbolu'da, mevcut tescilli yapı 1786 adet olup, bu yapıların; 1394'ü sivil mimarlık örneği, 45'i cami, 31'i köprü, 124'ü çeşme, 6'sı kentsel sit alanı, 13'ü arkeolojik sit alanı, 173'ü diğer yapı olarak sınıflandırılmaktadır (“Karabük Kültür Varlıklarını Koruma”, 2019).

Safranbolu'da zamanla ulaşım imkanlarının artması, halkın gelir düzeyindeki iyileşmeler; yerli ve yabancı turist sayısının ve turizm gelirlerinin artmasını sağlamıştır. Birçok insan kültür miraslarını, yeni ve ilgi çekici yerleri, doğal miras alanlarını görme arzusundadır. Kültür varlıklarını görmek maksadıyla yapılan geziler kültürel turizmi oluşturmaktadır. Burada amaç, daha önce yaşamış ve yaşayan insanların örf ve adetlerini görmek ve öğrenmektir (Asatekin, 2004, ss. 60-61).

Safranbolu'nun kültürel değerleri konusunda en detaylı çalışma evler konusunda yapılmıştır. Çünkü, Safranbolu mimarisinin en önemli parçası evleridir. Kültürel değerleri koruma kapsamında bu değerleri restore etmekle görevli personele tarih bilincini yerleştirmek, tarihi hissettirmek, korumanın önemini ve bilincini aşılacak, kültürel değerleri belgelemek ve tarihi değerlerin kaybolmasına engel olmalarını sağlamak önem arz etmektedir (Özköse, 1999, s. 95).

Kuban (2001) Türkiye'de kentsel koruma deyince karşılaşılan en büyük engelin Batı'dan ithal edilen ancak özümsemeyen bir kent ve konut imgesi olduğunu, Safranbolu'da herkesin eski evlerin modern yaşamla uyuşmadığını düşündüğünü ve sıradan insanlar için hala eski evi yıkıp yerine bir apartman sahibi olmanın vazgeçilmemiş bir amaç olduğunu bildirmektedir (s. 201).

Kültür varlıklarının korunmasında arkeoloji, mimarlık, sanat tarihi, kent planlaması gibi alanlarla beraber kimya, fizik, jeoloji gibi bilim dallarının da devrede olması gerekir. Ayrıca halka koruma bilincinin kazandırılabilmesi için, okuma yazma eğitiminden önce başlayan ergenlik dönemine kadar devam eden süreçte eğitimcilerin eğitilmesine ihtiyaç vardır. Bu eğitim ile neyi korumalıyız, niçin koruyoruz ve nasıl koruyoruz sorularına cevap verilebilmelidir (Asatekin, 2004, s. 20).

2.1. Safranbolu'nun Coğrafi Konumu

Safranbolu, Karadeniz bölgesinde Batı Karadeniz bölümünün iç kısmında Karabük iline bağlı geniş bir alana yayılmış bir ilçedir. Safranbolu ilçesinin; Karabük il merkezine mesafesi 10 km. olup, etrafı Karabük'e bağlı Ovacık, Yenice ve Eflani ilçeleri ile Kastamonu'nun Araç ilçesi ve Bartın'a bağlı Ulus ilçeleri ile çevrilidir (Şekil 2). Safranbolu'nun yüzölçümü, 1013 km² olup, ilin en büyük ilçesi konumundadır. Safranbolu ve çevresinde rakım ise; ilçenin en alçak noktasında 300 metre iken en yüksek noktası Sarı Çiçek Tepesi'nde 1.750 metredir. İlçedeki ortalama yükselti ise 500 metredir. Safranbolu, Karabük ilçe merkezinin bitişiğinde ve kuzeyinde yer almaktadır. Coğrafi konumu nedeniyle, ticari ve idari merkez konumundadır. Safranbolu coğrafi bakımdan engebeli bir arazi üzerinde yerleşmiştir. Ormanlık alanları ve yaylaları geniş bir alanı kaplar. Safranbolu'nun jeolojik yapısının en belirgin varlıklarından biriside derin ve uzun kanyonlar ve çok uzun mağaralardır. Kanyonlar; Safranbolu'nun doğal özelliğini artırmakla beraber araziye çekici hale getirmektedir (T.C. Karabük Valiliği, t.y.).

Şekil 2. Safranbolu'nun Coğrafi Konumu

Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/Safranbolu>.

Safranbolu “Şehir, Kıranköy ve Bağlar” olarak adlandırılan üç ayrı kesimden meydana gelmiştir. Halk arasında Şehir “Çarşı” bölgesi olarak da adlandırılmaktadır. Bu bölge yayla seviyesinden 70-80 metre aşağıda ve rakımı 350 metre dolayında bir vadidir. Söz konusu vadi tabanında Gümüş deresi ve Akçasu dereleri yer alır. Bu derelerden itibaren tepelere doğru yamaçlarda “Tarihi Safranbolu Evleri” ve eserleri yer alır (Kuş, 2003, s. 42).

2.2. Safranbolu'nun Tarihi

Kasabanın ilk sakinleri Paflagonlardır. Paflagonlara ait kartal, hörgüçlü öküz, kanatlı aslan gibi motiflerle süslü kaya mezarlarına ilçe merkezine yakın Akveren, Yörük, Ilbarut gibi yakın köylerde rastlanılmaktadır. Safranbolu, M.Ö. I. yüzyıldan önce Pontus Krallarının ve daha sonra da Romalıların egemenliği altına girmiştir. Roma-Bizans dönemine ilişkin başlıca eserler "Tümülüs" denilen yığma tepelerdir (Kuş, 2003, s. 42).

Safranbolu'nun ne kadar zamandır yerleşim yeri olduğuna ilişkin farklı zamanlar verilmesi, elimizde çok kesin bir bilginin olmamasından kaynaklanmaktadır.

İlçe merkezi ve köylerde bulunan söz konusu tümülüsler bu konuyu aydınlayabilecek önemli arkeolojik yapılardır (Umar, 2007, s. 109). Safranbolu İlçe merkezi ile köylerindeki tümülüslerden Safranbolu Konarı Köyündeki Yücek tepe ile Y.Çiftlik (Keten Mahallesi), Moğol ve Sine köylerinde mevcut birçok tümülüsün yıllar önce köylüler tarafından kazıldığı söylenmektedir (Gökoğlu, 1952, s.50). Gümüş mahallesindeki, tümülüsün kazı çalışmaları 2019 yılı itibariyle devam etmektedir. Çalışmalar tamamlandığında Antik Çağ'a ait bilgilere ulaşılabileceği değerlendirilmektedir.

Safranbolu yaklaşık 800 yıldır hiçbir saldırıya maruz kalmadan kendine has gelenek ve göreneklerin yaşandığı Osmanlı-Türk kenti olma özelliğini sürdürmüştür. Türk egemenliğinden önce Safranbolu'da müslüman varlığının olmadığı bir gerçektir. XII. ve XIII. yüzyıllardan itibaren Safranbolu'da Türk hakimiyeti başlamıştır. Bölgede önce Danişmentler ve Çobanoğulları sonrada Anadolu Selçuklularının uç beyi olan Candaroğulları hakimiyet kurmuştur. 1243 yılında yapılan, Köseadağ Savaşı'nda Anadolu Selçukluları Moğollara yenilince tüm beyliklerle beraber Candaroğulları da İlhaneliler (Moğollar)'a bağlı kalmışlardır. İlhaneli hakimiyetinden sonra Yıldırım Beyazıt zamanında Osmanlı yönetimi başlamıştır. Yıldırım Beyazıt 1402 yılında "Ankara Savaşı"nda Timur'a yenilince tekrar Candaroğlu egemenliği başlamıştır. En sonunda Fatih Sultan Mehmet döneminde XV.yüzyılın ikinci yarısında Safranbolu tam anlamı ile Osmanlı egemenliğine girmiştir. Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi Safranbolu'nun Kıranköy semtinde de Türk asıllı Hıristiyanlar, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına kadar yaşamışlardır. Kıranköy dışında Kirkille Mahallesi yakınlarına Karaman'dan geldiği rivayet edilen Hıristiyan Türklerin yerleştirildiği de ifade edilir. Safranbolu'da yaşayan Rum'lar 1923 tarihli "Lozan Antlaşması" gereğince, Yunanistan'da yaşayan Türklerle mübadeleye tabi tutulmuşlardır. Safranbolular sosyal yaşamlarını kapalı aile ekonomisi ile görenek ve geleneklerine bağlı olarak XX. Yüzyılın ilk yarısının sonuna kadar sürdürmüşlerdir. Birkaç nesil; dede, evlat, torun aynı evde yaşamışlardır. 1937 yılında Karabük Demir ve Çelik Fabrikasının kurulması ile birlikte hızla kent dışından göç almıştır. Buna paralel olarak kent dokusunun bozulmasına yol açan yeni yerleşim yerleri ortaya çıkmıştır (Ulukavak, 2017, ss. 12-49).

2.3. Safranbolu'nun Eski Adları

Safranbolu'nun eski adları konusunda farklı görüşler mevcut olup, konunun bilim adamları tarafından incelenmesi lüzumu açıktır. Yayımlanan çeşitli kaynaklardan yola çıkıldığında Safranbolu'nun bilinen ilk adları: Germia, Dadybra ve Teodoropolis'tir. Türk egemenliğinden sonra kentin adı Zalifre olarak geçmiştir. 1330'lu yılların başında Arap Sezgin İbni Battuta seyahatnamesinde Safranbolu'dan "Borlu" olarak bahsetmiştir. 19. yüzyılın son çeyreğinde Zağfiran Bolu olarak ifade edilmiştir. Günümüz kullanımı Safranbolu'ya dönüşmeden önce, latin harflerinin kabulüyle geçici bir süre Zafranbolu olarak da kullanılmıştır. Bununla birlikte Safranbolu'da yetişen safran bitkisi ile Safranbolu'nun isminin yakın ilişkisi olduğu bir gerçektir (Yazıcıoğlu, 1998, ss. 128-129; Ulukavak, 2017, ss. 17-19)

2.4. Safranbolu'nun Kültürel Yapısı, Evleri ve Yaşam Biçimi

Safranbolu kendine özgü mimarisi olan Safranbolu evleri ile ünlenmiştir. Osmanlı Devleti zamanında Anadolu'nun Edirne, Kütahya, Amasya, Bursa vb. eski kentlerinde, Türk-Osmanlı yaşam biçiminin sürdürüldüğü çok sayıda evler vardı. Ancak, Safranbolu haricinde diğer yerlerdeki evler çok az sayıda kalmış, kalanlarda devasa binalar arasında kaybolup gitmişlerdir. Safranbolu'yu ünlendiren, diğer kentlerden farklı olarak, bozulmadan topluca korunmasıdır. Bu özelliğinden dolayı Safranbolu evleri ile tanınmış ve meşhur olmuştur. Safranbolu'da iç planı, dış görüntüsü, kapladığı alan itibarı ile birbirinin aynı olan iki ev yoktur. Ancak, Safranboluların yaşam biçimi ve kültürel yapısını yansıtan aşağıdaki benzerlikler vardır. Safranbolu'da her evin yemek hazırlama, oturma, yıkanma, misafir ağırlama özellikleri ile, ambar, kiler, yatma, ahır, hayat, samanlık, çardak, yüklük, sedir, dolap, sergen, çiçeklik, oyma vb. yaşamsal alanları birbirine çok benzemektedir (Ulukavak, 2017, ss. 91-92).

Safranbolu evlerinde, yakın zamana kadar süren, kalabalık yaşamın yazılı olmayan ancak herkesin kanun gibi riayet ettiği örf adetlerin gerektirdiği kuralları hüküm sürmüştür. Safranbolu insanının aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı, nezaket gibi güzel özellikleri komşular arasındaki ilişkilere de yansımıştır. Komşuların bu özelliği evlerin yapılma aşamasında başlamıştır ki; evler, başka bir evin görüntüsünü ve güneşini kapatmayacak ve komşunun bahçesine bakan cepheye mümkün olduğu ölçüde pencere olmayacak şekilde yapılmışlardır (Kuş, 2010, ss.29-30).

Safranbolu’da yaşam biçimi de zamana uygun olarak değişikliklere uğramıştır. Eski yaşam biçimi yerini günümüzün modern yaşam biçimine bırakmıştır. Zira eski alışkanlıkları bilen ve devam ettiren Safranboluluların büyük bir bölümü, özellikle genç nüfus, büyük kentlere göç etmişlerdir. Safranbolu tarihi ve mimari eserleri yanında, eski düğün adetleri, ulusal ve geleneksel seymen kılık, kıyafet, yemek, oyun, musiki gibi folklor değerleri ile de ünlüdür. Safranbolu Türk folklorunun özünü her çağda korumayı başarmış, uzun yıllar kültür dalgalanmaları altında bunları yeni nesillere ve komşu ilçe, il ve bölgelere aktarmıştır. Müzik ve oyun folklorunun ilk ağızda kaynak ve yayılma yeri, Efe ve Yaren dernekleri, sohbet toplantıları ve düğünlerdir. Özellikle toplantı ve düğünlerdeki efelerin oyunları ve türküleri günümüze kadar gelmiştir (Kuş, 2003, s.105).

2.5. Safranbolu’nun Tarihi ve Kültürel Değerleri

Safranbolu; korunan tarihi evlerin bulunduğu Çarşı bölgesi, yeni yerleşim alanlarının ve iş merkezlerinin yer aldığı Kıranköy bölgesi ve Bağlar bölgesinden oluşmaktadır. Çarşı bölgesi sarp yamaçlarla çevrili olmasından dolayı yerleşim yerinin geneli özgün hali ile korunmayı başarmıştır. Bu bölgede kullanım maksatları yer yer değişmiş olmakla birlikte mimari ve mekansal bütünlüğünü genel olarak korumuş mahalleler bulunmaktadır.

Kıranköy bölgesinde, 1923 yılında yapılan mübadeleye kadar Rumlarda yaşamıştır. Rumlar; ticaret, marangozculuk, demircilik, kunduracılık, terzilik, duvarcılık gibi zanaat alanlarıyla uğraşmışlardır. Ayrıca 1921 nüfus verilerine göre; Safranbolu’da gayrimüslüm nüfusunun, 485 hanede 3212 olduğu bilinmektedir (Nartkaya ve Tektaş, 2018; Gür ve Soykan, 2015, s. 555). Kıranköy dokusunu oluşturan ve Rumlar tarafından yapılan en önemli yapılar Hagios Stephanos Kilisesi (Ulu Cami), İnas Mektebi, Gavur Hamamı-Bizans Hamamı, Rum Ortaokulu İskalyon Mektebi, Papaz Konağıdır (Yetiş, Turcan ve Dinçer, 2018, s. 500).

Kıranköy ticari bazda gelişmesine ve hareketli olmasına rağmen, çarşı yerleşimi ancak turizmin etkisiyle canlılığını sürdürmektedir.

Safranbolu’da tarihi değeri ve önemi olan camiler; Eski Cami, Köprülü Mehmet Paşa Cami, İzzet Mehmet Paşa Cami, Ulu Cami (Aya Stefanos Kilisesi), Kazdağlıoğlu Cami, Hidayetullah (Dişci) Cami, Taşminare Cami, Dağdelen Cami, Lütfiye (Kaçak) Cami, Hamidiye Cami’dir. Safranbolu’nun diğer bir kültürel varlığı da hamamlarıdır.

İlk amacı temizlik olan hamamlar toplumsal yaşamda da etkili olmuşlardır. Hamamlar özellikle kadınların çevre ile iletişim kurdukları eğlence, kız beğenme gibi aktivitelerin yapıldığı mekanlar olmuştur (Avşar ve Avşar, 2016, s. 652). Safranbolu'daki mevcut hamamlar Eski Hamam, Yeni Hamam (Cinci Hamamı), Yazıköy Hamamı, Çiçekçiler Hamamı, Bağlar Hamamı, Birinci Hamam, İkinci Hamam, Üçüncü Hamam'dır. Günümüzde sadece Yeni Hamam (Cinci Hamamı) ve Yazıköy Hamamı faaliyettedir. Safranbolu'nun diğer bir tarihi değeri de mağaralarıdır. Bunlardan en çok bilineni (Mencilis) mağarası ve Hızar Mağara'larıdır. Bulak Mencilis Mağarası, Safranbolu merkezine ortalama 8 km. mesafede olup, 6 km. uzunluğundadır. Bünyesinde sarkıtlar, dikitler, göller, travertenler, su kayakları vb. bulunan doğa harikasıdır. Hızar mağarası İncekaya köyü yakınındadır. Ağzıkara Mağarası, harmanlık köyünde olup, sarkıt ve dikitler mevcuttur (Gürbüz vd., 2014, s. 42).

Safranbolu'da tarihi değeri ve önemi olan türbeler; Hacı Emin Efendi Türbesi, Hasan Paşa Türbesi, Hasan Dede Türbesi, Şeyh Mustafa Paşa Türbesi, Yıldız Baba Türbesi, Kirkille Ergülle Türbesi ve Göveren (Geyikli Baba) Türbesi'dir (Kalafat, 1999, ss. 31-32).

2.5.1. Su Kaynakları ve Su Yapıları

Safranbolu'da eski dönemlerde su kaynaklarına çok önem verilmiştir. Mevcut çeşmelerin tamamı insanlar tarafından hayır işlemek için yaptırılmışlardır. Çeşmelerde taş işçiliğinin tüm incelikleri ve kitabeler görülür. Su içme ve diğer ihtiyaçlar yanında bağ ve bahçelerin sulanması maksadıyla da kullanılmış, bu maksatla sulama arkları yapılmıştır. Safranbolu'da suya verilen önem tarihi çeşmelerin yazıtlarında taş işlenmiş ayetlerden, yazılardan ve su ile ilgili yapılan eserlerden anlaşılmaktadır (Gürbüz vd.,2014, ss. 32-34).

Geçmiş yıllarda Safranbolu' nun su ihtiyacını büyük ölçüde karşılayan su kaynakları ve iletim hatlarında zaman içinde büyük değişimler oluşmuştur. Bağlar bölgesindeki yeşil dokunun kaynağı olan arklara ilave olarak, Çarşı bölgesinde de "Paşa Suyu" su yetersizliği nedeniyle tarihe karışmak üzeredir. Mevcut arklar aktif olarak kullanılamamaktadır. Su kaynağı mağara suyu tabir edilen sudur. Resmi kurumların gerekli özeni göstermemeleri nedeniyle arkların bir kısmı kullanılamaz durumdadır. Bazı yerlerde arklar Belediye Asfalt ekipleri tarafından asfalt ile doldurulmuştur. Ayrıca mevcut arkların tamamına yakını beton ile kaplanmıştır. Tarihi

sulama arklarının eski haline getirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Bu hem kültürümüzün yaşatılması hem de Bağlar semtinin yeşil kalması için önem arz etmektedir (“Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı”, 2017).

2.5.1.1. İncekaya Su Kemerı

Safranbolulu Sadrazam İzzet Mehmet Paşa tarafından 1794-1798 tarihleri arasında yaptırılan su kemerı ilçe merkezine ortalama 8 km. mesafededir. Söz konusu su kemerı 116 metre uzunluğunda, 60 metre yüksekliğinde, 1,1-2,2 metre genişliğindedir. Su kemerı 6 kemerli olup, toprak üstündeki 5 kemerı taş ve horasan harcı ile yapılmıştır (Gürbüz vd., 2014, s. 34). Çeşmelere dağıtılan su, Safranbolu halkınca "Paşa suyu" olarak adlandırılmaktaydı.

2.5.1.2. Çeşmeler

Safranbolu’da kentin hemen hemen her noktasına dağılmış, çeşitli zamanlarda yapılmış, tarihi değere sahip çeşmeler bulunmaktadır. Çeşmelerin üzerinde yapılan kitabelerde çeşmeye ilişkin bilgiler yer almaktadır. Söz konusu çeşmelerin büyük bir kısmı bakımlı olmakla birlikte, bir kısmında orjinal özelliklerini kaybetmiştir. Söz konusu çeşmelerin usulüne uygun olarak restore edilmesine çalışılmaktadır (Karacakaya, Yücedağ ve Kılavuz, 2013, ss. 168 -170).

2.5.2. Tarihi Saat Kulesi

Sadrazam İzzet Mehmet Paşa tarafından 1794-1798 tarihleri arasında Eski Hükümet Konağı'nın yanına yaptırılan saat kulesinin saati Londra'dan getirilmiş olup, halen çalışmaktadır. Saat kulesi 20 metre yüksekliğinde ve moloz taş duvarlıdır. 2010 yılında saat kulesinin yapımının 212. yılında Safranbolu'da Saat Kulesi ve Zaman Ölçerler Sempozyumu ve bu kapsamda sunulan öneri sonucunda, Safranbolu'da Anadolu'nun ilk minyatür saat kuleleri müzesi yapılmıştır (Gürbüz vd., 2014, s. 48).

Safranbolu tarihi saat kulesindeki tarihi saatin günümüze kadar bakımı, ayarları hiçbir karşılık beklenmeksizin gönüllülük esasına göre Safranbolulu şahıslar tarafından yapılmıştır. Bu şahıslar 20-30 yıl aralıksız bu görevi yapmışlar ve yaşlanınca yetiştirdikleri genç arkadaşlarına bu görevi devretmişlerdir. Söz konusu tarihi eserin bakımı ve idamesinin kurumsal anlayışla, kadrolu görevli personel tarafından yaptırılmasının daha sağlıklı olacağı değerlendirilmektedir.

2.5.3. Güneş Saati

Güneş Saati 06:40-17:20 saatleri arasında metal plakanın gölgesine göre zamanı göstermektedir. Osmanlı döneminde yapılmış olan 95 adet güneş saatinden birisidir. Güneş saati, mermer levhanın üzerinde bulunan üçgen şeklindeki madeni levhanın güneşin açısına göre oluşturduğu, gölge ve plakanın mesken teşkil ettiği açılara haiz çok sayıdaki çizgilere göre zamanı belirlemektedir. Söz konusu çizgilerin her birinin arası 10'ar dakikalık zaman dilimini gösterir ("Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü", t.y.).

2.5.4. Tarihi Tabakhane Bölgesi

Safranbolu'da ayakkabıcılık mesleğine paralel olarak "Deri İşlemeciliği" diğer ismiyle "Tabaklık" mesleği yakın zamana kadar yaygın olarak yapılmıştır. Kayıtlarda 1500'lü yıllara ait tabaklıkla ilgili bilgiler mevcuttur. 1900'lü yılların başında Kastamonu Vilayeti kayıtlarında debbağ hane 84 adet, debbağ mesleği ile uğraşan 415'tir. Tabakhaneler; Akçasu ve Gümüş derelerinin birleştiği noktada toplanmıştır. Tabakhaneler geçmişte Safranbolu ekonomisine önemli katkılar sağlamıştır. Kurtuluş Savaşında askerin giydiği yemenilerin derileri buralarda yapılmıştır. Safranboluluların değişimiyle Tabahna'nın kuruluş yıllarına ait kesin bir kayıt bulunmamakla birlikte 17. y.y.'da Yemeniciler Arastası'nda deri işlemeciliği yapıldığı belirtilmektedir. Bu yıllarda kent nüfusunun 7500 civarında olduğu dikkate alındığında 84 Tabakhane'nin bulunması dericiliğin Safranbolu'da ne kadar yoğun bir üretim alanı olduğunu göstermektedir. Derinin geleneksel yöntemlerle işlenmesi makbul olmasına karşılık bu usül çok yorucu ve uzun zaman aldığı için 1924 yılında özel deri imalathaneleri (100 civarında) kooperatifleşmek suretiyle Safranbolu Debbağ Şirketi isminde deri fabrikasını kurmuşlardır (Gürbüz vd., 2014, ss. 46-48).

2.5.5. Safranbolu Kalesi

Kent Müzesi (Yanan Eski Hükümet Konağı)'nın olduğu yerdir. Safranbolu kalesinin sur ve duvarları tamamen yıkılmıştır. Bizans döneminde yapılmış ve o dönemde Dadybra Kalesi olarak anılmıştır. Safranbolu'nun tarihi önemi olan diğer eserleri arasında Kaya mezarları, Kent Tarihi Müzesi, Hıdırlık Tepesi, Safranbolu Arastaları ve Kaymakamlar Evi Müzesi de yer almaktadır ("Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü", t.y.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAFRANBOLU ÇEVRE SORUNLARINA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırma Verilerinin Analizi

Karabük iline bağlı Safranbolu ilçesindeki halktan elde edilen veriler, SPSS 20 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Niceliksel çalışmalarda elde edilen verilerin bilimsel açıdan doğru olarak kabul edilmesi veya inandırıcı olması için güvenilirliklerinin ölçülmesi gerektiği ifade edilmektedir (Christensen vd., 2015, s. 154). Güvenilirlik, Cronbach's Alpha (α) ile ölçülmektedir. Güvenirlik, araştırmada kullanılan ölçeğin farklı ölçümlerde benzer bulguların elde edildiğini tespit etmeye yarayan bir değerdir (Şavran, 2012, s. 69). Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirliği için ise " $0,00 \leq \alpha < 0,40$ = güvenilir değil, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ = düşük güvenilirlik, $0,60 \leq \alpha < 0,80$ = oldukça güvenilir ve $0,80 \leq \alpha < 1,00$ = yüksek güvenilirlik" değerleri dikkate alınmıştır (Kalaycı, 2010, s. 405). Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik (Cronbach's Alpha) düzeyi Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Güvenilirlik Analizine Yönelik Bulgular

Ölçekler	Soru Sayısı	Güvenilirlik Katsayısı(α)
Safranbolu'daki Çevreyle İlgili Görüşler	7 Adet	0,746
Safranbolu İle İlgili Çevre Sorunları	8 Adet	0,882
Safranbolu'daki Çevre Sorunları İle İlgili Öneriler	12 Adet	0,611

Tablo 1'deki analiz sonuçlarına göre; araştırma örneklemini oluşturan Safranbolu halkının, Safranbolu ile ilgili görüşlere ($\alpha = 0,746$), çevre sorunlarına ($\alpha = 0,882$)ve çevreyle ilgili önerilere ($\alpha = 0,611$) verdikleri cevapların kabul edilebilir düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir (Kayış, 2009, s. 405).

Analiz çalışmalarında ölçek veya ölçeklerin güvenilirliği tespit edildikten sonra verilerin, parametrik veya parametrik olmayan test koşullarından hangisini sağladığını tespit etmek gerekir. Bu kapsamda verilerin homojen olup olmadığı ve normal dağılım

gösterip göstermediğine bakılmaktadır. Söz konusu testlerde p değerlerinin 0,05'ten büyük olması gerektiği ifade edilmektedir (Eymen, 2007, ss. 87-91). Dolayısıyla yapılan analizlerde, p değerlerinin $p>0,05$ olduğu tespit edilmiş ve verilerin parametrik test koşullarını sağladığı tespit edilmiştir.

Analizlerin ikinci aşamasında örnekleme dâhil edilen kişilerin demografik özellikleri ve ölçekteki ifadelere katılım düzeyleri belirlenmiştir. Ölçekteki ifadelerin değerlendirilmesinde; “1.00-1.80 için kesinlikle katılmıyorum, 1.81-2.60 için katılmıyorum, 2.61-3.40 için kısmen katılıyorum, 3.41-4.20 için katılıyorum ve 4.21-5.00 için kesinlikle katılıyorum” değer aralıkları dikkate alınmıştır (Özdamar, 2001, s. 145). Üçüncü aşamada, Safranbolu ile ilgili görüşlerin, çevre sorunlarının ve önerilerin katılımcıların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu bağlamda bağımsız iki grup arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için t-Testi (independent sample t test) ve ikiden çok bağımsız değişken arasındaki anlamlı farklılığı belirlemek için yapılan One-Way ANOVA testinden yararlanılmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, ss. 172-186).

3.2. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bulguları kapsamında, Safranbolu halkının kişisel özellikleri, Safranbolu ile ilgili görüşleri, çevre sorunlarına ilişkin algıları ve çözüm önerilerine ilişkin düşüncelerini ortaya koymak için elde edilen veriler anlamlı bir hale getirilmiş ve çeşitli yorumlar gerçekleştirilmiştir.

3.2.1. Tanımlayıcı Bilgilere Yönelik Bulgular

Tanımlayıcı bilgiler çerçevesinde; Safranbolu'da ikamet edip araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetleri, eğitim, gelir ve çalışma durumları, sosyal güvenlikleri, ikamet ettikleri mevki, kaç yıldır şu an oturdukları konutta oturdukları, konutlarının cinsi ve mülkiyet durumlarına ilişkin verileri incelenmiştir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2.Tanımlayıcı Bilgilere Yönelik Bulgular

Cinsiyet	n	%	Eğitim Durumu	n	%
Erkek	314	72,2	Okur-Yazar	33	7,6
Kadın	121	27,8	İlköğretim	137	31,5
Gelir Düzeyi	n	%	Lise	130	29,9
3000 TL ve Altı	96	22,1	Lisans	67	15,4
3001-5000 TL	180	41,4	Lisansüstü	68	15,6
5001-7000 TL	79	18,2	Çalışma Durumu	n	%
7001 TL ve Üstü	80	18,4	Çalışıyor	355	81,6
Sosyal Güvenlik Türü	n	%	Çalışmıyor	47	10,8
SSK	332	76,3	Emekli	33	7,6
Bağ-Kur	50	11,5	İkamet Edilen Mevki	n	%
Emekli Sandığı	24	5,5	Tarihi Safranbolu Mevkii	84	19,3
Yok	29	6,7	Kıranköy Mevkii	98	22,5
Konuttaki İkamet Yılı	n	%	Bağlar Mevkii	68	15,6
1 Yıldan Az	16	3,7	Diğer	185	42,5
1-2 Yıl	26	6,0	Konutun Mülkiyeti	n	%
3-4 Yıl	183	42,1	Kendi Mülkü	218	50,1
4 Yıl ve Üstü	210	48,3	Kira	170	39,1
Konut Cinsi	n	%	Lojman	27	6,2
Tarihi Safranbolu Evi	66	15,2	Diğer	20	4,6
Müstakil Ev	79	18,2	GENEL TOPLAM	435	100
Apartman Dairesi	290	88,7			

Araştırmaya katılanların %72,2'si erkek ve %27,8'i kadındır. Kadın ve erkek katılımcılardan %7,6'sı okur-yazar, %31,5'i ilköğretim, %29,9'u lise, %15,4'ü lisans ve %15,6'sı lisansüstü mezundur. Katılımcıların %22,1'i 3000 TL ve altında, %41,4'ü 3001-5000 TL, %18,2'si 5001-7000 TL ve %18,4'ü 7000 TL üzerinde gelire sahiptir. Katılımcıların %81,6'sının çalışıyor olduğu görülmektedir. Katılımcıların %76,3'ü gibi büyük bir çoğunluğunun SSK'ya tabii olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların %19,3'ü Tarihi Safranbolu bölgesinde, %22,5'i Kıranköy bölgesinde, %15,6'sı Bağlar bölgesinde oturmaktadır. Bununla birlikte %42,5'i,

Safranbolu'nun diğerk mahallelerinde oturduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu şuan kaldıkları evde 3 yılın üzerinde bir süredir ikamet etmektedirler. Alan çalışmasına katılanların çoğunluğunun apartman dairesinde yaşadıkları, Tarihi Safranbolu evinde yaşayanların %15,2 ve müstakil evde kalanların %18,2 olduğu tespit edilmiştir. Konut mülkiyeti açısından, katılımcılardan %50,1'i kendi mülkünde ve %39,1'i kiracı olarak kaldıklarını beyan etmişlerdir.

Tarihi Safranbolu'yu önemli hale getiren temel özelliklere ilişkin bulgulara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Tarihi Safranbolu'yu Değerli Kılan Faktörlere Yönelik Bulgular

Safranbolu'yu En Değerli Kılan Faktör	n	%
Geleneksel Mimari Yapıları	209	48,0
Geleneksel Kültürü	133	30,6
Antik Harabeleri	62	14,3
Doğal Güzellikleri	19	4,4
Verimli Tarım Arazileri	12	2,8
GENEL TOPLAM	435	100

Tablo 3'te görüldüğü üzere; Safranbolu'yu değerli kılan faktörlerin başında geleneksel mimari yapılar (n=209) ve Safranbolu'nun geleneksel kültürü (n=133) gelmektedir.

Tarihi Safranbolu bölgesinin SİT alanı olmasının faydalı olup olmadığının yanı sıra, yaratmış olduğu faydaların neler olduğuna ilişkin bulgulara Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Safranbolu'nun SİT Alanı Olmasının Faydaları

Safranbolu'nun SİT Alanı Olmasının Faydalılık Durumu	n	%
Evet	319	73,3
Hayır	63	14,5
Fikrim Yok	53	12,2
Safranbolu'nun SİT Alanı Olmasının Sağladığı Faydalar	n	%
Kültürümüz Gelişti	155	24,4
Altyapı Yatırımları Gelişti	142	22,4
Yeni İnsanlar Gördük	129	20,3
Ulaşım İmkânları Gelişti	80	12,6
Diğer	67	10,6
Arazimiz Değerlendi	62	9,8
TOPLAM	635	100

Safranbolu'nun SİT alanı olmasının çeşitli faydalar sağladığını düşünenlerin sayısı 319'dur. Söz konusu 319 kişi Safranbolu'nun SİT alanı olmasının, daha çok kültürün gelişmesine (n=155), altyapı hizmetlerinin artmasına (n=142) ve yeni insanlarla tanışmaya (n=129) katkı sağladığını düşünmektedir. Safranbolu'daki koruma çalışmalarında, sorun olup olmama durumu ve eğer sorun varsa bu sorunların sorumlularının kimler olduğuna ilişkin bulgulara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Safranbolu Koruma Çalışmaları ve Sorunların Sorumluları

Koruma Çalışmalarında Sorun Olup Olmama Durumu	n	%
Evet	232	53,3
Hayır	203	46,7
Koruma Çalışmalarında Yaşanan Sorunların Sorumluları	n	%
Hepsi	79	18,2
Belediye	64	14,7
Halk	43	9,9
Fikrim Yok	24	5,5
Kamu Kurum ve Kuruluşları	22	5,1
TOPLAM	232	%53,3

Safranbolu ile ilgili koruma çalışmalarında sorunların yaşandığını düşünenlerin sayısı 232 kişidir. Bu 232 kişiden 79'u yaşanan sorunlardan halkın, belediyenin ve kamu kuruluşlarının bir bütün olarak sorumlu olduğunu düşündükleri görülmektedir. Sadece belediye sorumludur diyenlerin sayısı 64 kişi iken; halk sorumludur diyenlerin sayısı 43'tür.

Safranbolu'daki tarihi çevrenin korunmasına yönelik olarak kamu kurum ve kuruluşlarının üstlenmesi gereken görevlere ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Tarihi Çevrenin Korunmasında Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Düşen Görevlere Yönelik Bulgular

Tarihi Çevrenin Korunmasında Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Düşen Görevler	n	%
Halkın görüşlerine önem verilmelidir	311	11,6
Yeteri miktarda otopark yeri tahsis edilmelidir	311	11,6
Yangınlara karşı önlemler alınmalıdır	299	11,1
Restorasyon çalışmaları desteklenmelidir	286	10,7
Çevre koruması konusunda halk bilgilendirilmelidir	273	10,2
Eski yapıların onarımı için yeterli düzeyde ödenek ayrılmalıdır	261	9,7
Çöp ve katı atıklar düzenli toplanmalıdır	234	8,7
Tüm altyapı hizmetleri aynı anda yapılmalıdır	225	8,4
Bölgedeki kanyonlar iyi korunmalıdır	204	7,6
Kaçak yapılar önlenmelidir	185	6,9
Kentsel dönüşüm projeleri uygulanmalıdır	95	3,5
TOPLAM	2684	100

Katılımcılar; kamu kurum ve kuruluşlarının, daha çok halkın görüşlerine önem vermeleri (n=311), yeteri miktarda otopark yeri tahsis etmeleri (n=311), yangınlara karşı önlemler almaları (n=299), restorasyon çalışmalarını desteklemeleri (n=286) ve çevre konusunda halkı bilgilendirmeleri (n=273) gibi görevler üstlenmeleri gerektiğini düşünmektedir.

Safranbolu'daki tarihi evlerin restorasyon çalışmalarının yeterli olup olmadığına yönelik olarak katılımcıların düşüncelerine ilişkin bulgulara Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Safranbolu Evlerinin Restorasyon Çalışmalarının Yeterlilik Durumuna Yönelik Bulgular

Safranbolu Evlerinin Restorasyon Çalışmalarının Yeterliliği	n	%
Evet	128	29,4
Hayır	186	42,8
Fikrim Yok	121	27,8
GENEL TOPLAM	435	100

Safranbolu'daki tarihi evlerin restorasyon çalışmalarının yeterli olduğunu düşünenlerin sayısı 128, yeterli olmadığını düşünenlerin sayısı 186 ve fikrim yok diyenlerin sayısı 121'dir.

Safranbolu'daki tarihi ve doğal çevrenin korunmasında en fazla görev düşen kesimlere ilişkin bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Safranbolu'daki Tarihi ve Doğal Dokuyu Korumak İçin En Fazla Görev Düşen Kişilere Yönelik Bulgular

Safranbolu'daki Tarihi ve Doğal Dokuyu Korumak İçin En Fazla Görev Düşen Kişiler	n	%
Yörede Yaşayan Halka	140	32,2
Politikacılara	119	27,4
Devlet/Resmi Makamlara	83	19,1
Sivil Toplum Kuruluşlarına	53	12,2
Diğer	40	9,2
GENEL TOPLAM	435	100

Safranbolu'daki tarihi ve doğal çevrenin korunmasında sırasıyla yöre halkına (n=140), politikacılara (n=119), resmi makamlara (n=83), STK'lara (n=53) görev düştüğü ifade edilmiştir.

Safranbolu Belediyesinin çevre sorunlarına karşı yapmış olduğu faaliyetlerin yeterli olup olmadığına yönelik olarak katılımcıların düşüncelerine ilişkin bulgulara Tablo 9'da yer verilmiştir.

Tablo 9. Safranbolu Belediyesince Yapılan Çevre Sorunlarının Giderilmesi ve Korumacılık Çalışmalarının Yeterlilik Durumuna Yönelik Bulgular

Safranbolu Belediyesince Yapılan Çevre Sorunlarının Giderilmesi ve Korumacılık Çalışmalarının Yeterlilik Durumu	n	%
Evet	131	30,1
Hayır	195	44,8
Fikrim Yok	109	25,1
GENEL TOPLAM	435	100

Araştırmaya katılan kişilerden 195'inin Safranbolu Belediyesi tarafından yapılan çevresel faaliyetlerin yeterli olmadığını, 131'inin yeterli olduğunu ve 109'unun fikirlerinin olmadığını ifade ettikleri görülmektedir.

Safranbolu'nun ihtiyacı olan faktörlerin neler olduğuna yönelik olarak katılımcıların düşüncelerine ilişkin bulgulara Tablo 10'da yer verilmiştir.

Tablo 10. Safranbolu'nun En fazla İhtiyacı Olan Faktörlere Yönelik Bulgular

Safranbolu'nun En fazla İhtiyacı Olan Faktörler	n	%
Bakımlı Sokaklar	290	19,6
Yol ve Ulaşım	221	15,0
Kültürel Tesis	201	13,6
Küçük Parklar	166	11,2
Sağlık Tesisi	149	10,1
Spor Tesisi	142	9,6
İçme Suyu	123	8,3
Kanalizasyon	81	5,5
Otel	30	2,0
Pansiyon	26	1,8
Anıt/Heykel	26	1,8
Konut	22	1,5
TOPLAM	1477	100

Tablo 10’da görüldüğü üzere; Safranbolu’nun en çok bakımlı sokaklara (n=290), yol ve ulaşım imkânlarının iyileştirilmesine (n=221), kültürel tesislere (n=201), küçük parklara (n=166), sağlık tesislerine (n=149), spor tesislerine (n=142) ve içme suyuna (n=123) ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır.

Safranbolu’daki korumacılık faaliyetlerinin tarihi yerlerin yanı sıra diğer yerleri de kapsayıp kapsamaması gerektiğine yönelik bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11.Korumacılığın Safranbolu’nun Tarihi Yerler Dışındaki Mahallelerini Kapsama Durumuna Yönelik Bulgular

Korumacılığın Safranbolu’nun Tarihi Yerler Dışındaki Mahallelerini Kapsama Durumu	n	%
Evet	106	24,4
Hayır	168	38,6
Fikrim Yok	161	37,0
GENEL TOPLAM	435	100

Safranbolu’daki korumacılık çalışmalarının tarihi yerlerin dışındaki yerleri kapsamalıdır diyenlerin sayısı 106, kapsamamalıdır diyenlerin sayısı 168 ve fikrim yok diyenlerin sayısı 161 kişidir.

3.2.2. Safranbolu İle İlgili Görüşlere, Çevre Sorunlarına ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında, araştırmaya katılan kişilerin Safranbolu ile ilgili temel görüşlere, çevre sorunlarına ve çözüm önerilerine verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları incelenmiştir. Bu kapsamda katılımcıların Safranbolu ile ilgili görüşlere katılım düzeyleri Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Safranbolu'ya İlişkin Görüşlere Yönelik Bulgular

Sorular		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum	Toplam	\bar{x}	S.D
		Kesinlikle	Kesinlikle			Kesinlikle			
S1	n	218	134	52	22	9	435	1,781	0,981
	%	50,1	30,8	12,0	5,1	2,1	100		
S2	n	163	146	102	21	3	435	1,977	0,930
	%	37,5	33,6	23,4	4,8	0,7	100		
S3	n	155	165	86	22	7	435	1,990	0,950
	%	35,6	37,9	19,8	5,1	1,6	100		
S4	n	154	168	88	18	7	435	1,979	0,931
	%	35,4	38,6	20,2	4,1	1,8	100		
S5	n	144	173	94	19	5	435	2,006	0,909
	%	33,1	39,8	21,6	4,4	1,1	100		
S6	n	108	181	116	21	9	435	2,177	0,930
	%	24,8	41,6	26,7	4,8	2,1	100		
S7	n	174	160	73	23	5	435	1,908	0,936
	%	40,0	36,8	16,8	5,3	1,1	100		

S1. Ulaşım yeterlidir

S2. Otopark ve trafik sorunu yaşanmaktadır

S3. Yeşil alanlar yeterlidir

S4. Altyapı yeterlidir

S5. Kaçak yapılaşma vardır

S6. Tarihi ve kültürel yapıların bakımı yeterli düzeydedir

S7. Sorumlu kurumların çevre eğitimleri yeterli düzeydedir

Araştırmaya katılan Safranbolu'daki halkın; Safranbolu'daki ulaşım ($\bar{x}=1,78$), yerleşim yerlerindeki yeşil alanların ($\bar{x}=1,99$), altyapının ($\bar{x}=1,97$), tarihi yapı ve kültürel varlıkların bakımının ($\bar{x}=2,17$) ve sorumlu kurumların çevreye ilişkin bilgilendirme çalışmalarının ($\bar{x}=1,90$) yeterli düzeyde olmadığını düşündükleri

görülmektedir. Diğer taraftan otopark ve trafik sorunu ($\bar{x}=1,97$) yaşanmadığı ve Safranbolu’da kaçak yapılaşma ($\bar{x}=2,00$) olmadığı görüşündedirler denilebilir.

Safranbolu’daki çevre sorunlarına ilişkin ifadelere verilen cevapların aritmetik ortalamaları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13 .Safranbolu’daki Çevre Sorunlarına Yönelik Bulgular

Sorular		Katılmıyorum Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum Kesinlikle	Toplam	\bar{x}	S.D
S1	n	52	61	70	76	176	435	3,604	1,432
	%	12,0	14,0	16,1	17,5	40,5	100		
S2	n	55	62	67	97	154	435	3,535	1,416
	%	12,6	14,3	15,4	22,3	35,4	100		
S3	n	52	70	39	85	189	435	3,664	1,461
	%	12,0	16,1	9,0	19,5	43,4	100		
S4	n	59	69	77	84	146	435	3,434	1,432
	%	13,6	15,9	17,7	19,3	33,6	100		
S5	n	50	56	66	98	165	435	3,625	1,394
	%	11,5	12,9	15,2	22,5	37,9	100		
S6	n	68	69	61	112	125	435	3,360	1,437
	%	15,6	15,9	14,0	25,7	28,7	100		
S7	n	58	59	65	68	185	435	3,604	1,471
	%	13,3	13,6	14,9	15,6	42,5	100		
S8	n	57	67	77	83	151	435	3,469	1,429
	%	13,1	15,4	17,7	19,1	34,7	100		

S1. Eski eserlerin yakınında yapılan inşaatlar görüntü kirliliği oluşturmaktadır.

S2. Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelaları görüntü kirliliğine yol açmaktadır.

S3. İşyeri tanıtım, yön ve yol tabelaları tarihi dokuya uygun değildir.

S4. Kentin her tarafına yeterli sayıda çöp kovaları konulmamıştır.

S5. Mezarlık arkasındaki şehir çöplüğünün yanması sonucu dumanlar çıkmaktadır.

S6. Doğalgaz kullanımı yeteri düzeyde yaygınlaşmamıştır.

S7. Düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyi yönetmelikteki ses düzeyini aşmaktadır.

S8. Safranbolu insanı yöredeki tarihi, kültürel ve doğal varlıklara karşı duyarlı davranmaktadır

Çalışmada; eski eserlerin yakınında yapılan inşaatların ($\bar{x}=3,60$) ve Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının görüntü kirliliğine yol açtığı ($\bar{x}=3,53$) bunun yanı sıra işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının da tarihi dokuya uygun olmadığı ($\bar{x}=3,66$) tespit edilmiştir. Katılımcıların, kentin her tarafına yeterli sayıda çöp kovalarının konulmadığını ($\bar{x}=3,43$) ve Mezarlık bölgesindeki şehir çöplüğünün yanması sonucu çıkan dumanların zarar verici nitelikte olduğunu ($\bar{x}=3,62$) düşündükleri görülmektedir. Katılımcılar, kentte doğalgaz kullanımının yeteri düzeyde yaygınlaşmadığı ($\bar{x}=3,36$) görüşündedirler denilebilir. Düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin yönetmelikteki ses düzeyini aştığı ($\bar{x}=3,60$) düşünülmektedir. Ayrıca Safranbolu insanının yöredeki tarihi, kültürel ve doğal varlıklara karşı ($\bar{x}=3,46$) nispeten duyarlı davrandığı ortaya çıkmıştır.

Safranbolu'daki çevre sorunlarının çözümü için geliştirilen önerilere verilen cevapların aritmetik ortalamaları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına İlişkin Önerilere Yönelik Bulgular

Sorular		Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam	\bar{x}	S.D
		n	%	n	%	n			
S1	n	13	107	106	113	96	435	3,395	1,163
	%	3,0	24,6	24,4	26,0	22,1	100		
S2	n	37	61	103	131	103	435	3,464	1,231
	%	8,5	14,0	23,7	30,1	23,7	100		
S3	n	51	57	76	132	119	435	3,485	1,329
	%	11,7	13,1	17,5	30,3	27,4	100		
S4	n	22	63	76	148	126	435	3,673	1,181
	%	5,1	14,5	17,5	34,0	29,0	100		
S5	n	22	29	37	111	236	435	4,172	1,150
	%	5,1	6,7	8,5	25,5	54,3	100		
S6	n	17	43	93	164	118	435	3,742	1,081
	%	3,9	9,9	21,4	37,7	27,1	100		
S7	n	34	38	50	120	193	435	3,919	1,268
	%	7,8	8,7	11,5	27,6	44,4	100		
S8	n	30	49	69	149	138	435	3,726	1,214
	%	6,9	11,3	15,9	34,3	31,7	100		
S9	n	32	54	101	106	142	435	3,625	1,257
	%	7,4	12,4	23,2	24,4	32,6	100		
S10	n	27	34	87	159	128	435	3,751	1,143
	%	6,2	7,8	20,0	36,6	29,4	100		
S11	n	38	11	34	121	231	435	4,140	1,216
	%	8,7	2,5	7,8	27,8	53,1	100		
S12	n	43	28	98	91	175	435	3,751	1,310
	%	9,9	6,4	22,5	20,9	40,2	100		

S1. Restorasyon yapılamayan evlere geçici giydirmeye uygulaması yapılmalıdır.

- S2. Tarihi konakların restorasyonu için uygun koşullarda kredi sağlanmalıdır.
- S3. Yangın önlemleri tüm restorasyon çalışmalarında zorunlu olmalıdır.
- S4. Tarihi konaklara sadece dış cephe restorasyonu yapılmamalıdır.
- S5. Bütçelerinde kültürel amaçlara yönelik fonları olan şirketlerin Safranbolu'da restore etmek amacıyla konak satın almaları özendirilmelidir.
- S6. STK'ların, Safranbolu konaklarını kiralamaları veya satın almaları özendirilmelidir
- S7. Turistlerin yoğun olduğu gün ve saatlerde Çarşı bölgesi trafiğe kapatılmalıdır.
- S8. Tarihi Çarşı bölgesinin trafik sorununa çözüm amacıyla Kıranköy bölgesinde çok katlı otopark yapılmalıdır.
- S9. Tarihi Çarşı bölgesinde toplu taşıma araçlarının duraklar dışında yolcu indirmesi veya bindirmesi yasaklanmalıdır.
- S10. Çarşı güzergâhı sadece gidiş, Kırkille güzergâhı ise dönüş olacak şekilde trafik düzenlemesi yapılmalıdır.
- S11. İtfaiye imkânları artırılmalı, personel seçimi ve personel eğitimi iyileştirilmelidir.
- S12. Kent merkezinin etrafındaki kayalıklardan taş düşmemesi için gerekli önlemler alınmalıdır.

Katılımcılar, restorasyon yapılamayan evlere geçici giydirme uygulamasının yapılması ($\bar{x}=3,39$), tarihi konakların restorasyonu için uygun koşullarda kredi sağlanması ($\bar{x}=3,46$), yangın önlemlerinin tüm restorasyon çalışmalarında zorunlu olması ($\bar{x}=3,48$) ve tarihi konaklara sadece dış cephe restorasyonunun yapılmaması gerektiğini ($\bar{x}=3,67$) düşünmektedirler. Sonuçlar; bütçelerinde kültürel amaçlara yönelik fonları olan şirketlerin Safranbolu'da restore etmek amacıyla konak satın almalarının ($\bar{x}=4,17$) ve STK'ların Safranbolu konaklarını kiralamalarının veya satın almalarının ($\bar{x}=3,74$) özendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Çalışmada, turistlerin yoğun olduğu gün ve saatlerde Çarşı bölgesinin trafiğe kapatılması ($\bar{x}=3,91$) ve trafik sorununa çözüm amacıyla Kıranköy bölgesinde çok katlı otopark yapılmasına ($\bar{x}=3,72$) yönelik önerilere olumlu yanıtlar verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca toplu taşıma araçlarının duraklar dışında yolcu indirmesinin veya

bindirmesinin yasaklanması ($\bar{x}=3,62$) ve Çarşı güzergâhı için gidiş, Kirkille güzergâhı için ise dönüş olacak şekilde trafik düzenlemesinin yapılması ($\bar{x}=3,75$) gerektiği düşünülmektedir. Katılımcıların, itfaiye imkânları artırılması, personel seçiminin ve eğitiminin iyileştirilmesi ($\bar{x}=4,14$), kent merkezinin etrafındaki kayalıklardan taşların düşmemesi için gerekli önlemler alınması ($\bar{x}=3,75$) gibi önerilere de katıldıkları görülmektedir.

3.2.3. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırması

Araştırmanın bu kısmında, Safranbolu’da ikamet eden kişilerin tanımlayıcı bilgilerine göre Safranbolu ile ilgili görüşlerinin dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda Safranbolu ile ilgili görüşlerin, katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması

	Cinsiyet	N	\bar{x}	SD	t	P
Görüşler	1. Erkek	314	1,935	0,583	-2,228	0,026*
	2. Kadın	121	2,075	0,600		
TOPLAM		435				

* $p<0,05$

Kadın ve erkeklerin Safranbolu ile ilgili görüşlere ilişkin düşünceleri arasında farklılık olduğu görülmektedir ($t=-2,228$, $p<0,05$). Buna göre; kadınların Safranbolu’daki ulaşım, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının yeterliliği gibi görüşlere erkeklerden daha olumlu cevaplar verdikleri söylenebilir.

Safranbolu ile ilgili görüşlerin, katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16.Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması

Eğitim Durumu	N	\bar{X}	SD	F	P
1. Okur-Yazar	33	1,952	0,564		
2. Ortaöğretim	137	1,971	0,611		
Görüşler 3. Lise	130	1,902	0,584	1,105	0,354
4. Lisans	67	2,068	0,618		
5. Lisansüstü	68	2,035	0,537		
TOPLAM	435	1,974	0,590		

*p>0,05

Eğitim durumu itibariyle katılımcıların, Safranbolu ile ilgili görüşlerinin (F=1,105, p>0,05) farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitim gruplarında görüşlerin aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

Safranbolu ile ilgili görüşlerin, katılımcıların gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırması

Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	SD	F	P	Tukey
1.3000 TL ve Altı	96	2,105	0,604			
2. 3001-5000 TL	180	1,878	0,582			
Görüşler 3. 5001-7000 TL	79	1,992	0,551	3,361	0,019*	1>2
4.7001TL ve Üstü	80	2,014	0,604			
TOPLAM	435	1,974	0,590			

*p<0,05

Gelir düzeyine göre Safranbolu ile ilgili görüşlere ilişkin düşünceler arasında farklılık olduğu görülmektedir (F=3,361, p<0,05). Yapılan tukey test sonucunda; 3000 TL ve altında geliri olanların, Safranbolu’daki ulaşım, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının yeterliliği gibi görüşlere 3001-5000 TL geliri olanlardan daha olumlu cevaplar verdikleri söylenebilir.

Safranbolu ile ilgili görüşlerin, katılımcıların çalışıp çalışmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması

	Çalışma Durumu	N	\bar{X}	SD	F	P
Görüşme	1. Çalışıyor	355	1,967	0,594	0,553	0,576
	2. Çalışmıyor	47	1,957	0,585		
	3. Emekli	33	2,077	0,564		
TOPLAM		435	1,974	0,590		

***p>0,05**

Çalışma durumu itibariyle katılımcıların Safranbolu ile ilgili görüşlerinin (F=0,553, p>0,05) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla Safranbolu’daki ulaşım, otopark ve trafik düzeni, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının, tarihi yapı ve kültürel varlıkların bakımının ve çevre eğitimlerinin yeterliliği konusundaki düşüncelerin tüm boyutlarda aynı olduğu söylenebilir.

Safranbolu ile ilgili görüşlerin, katılımcıların sosyal güvenlik durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara Tablo 19’da yer verilmiştir.

Tablo 19.Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumlarına Göre Karşılaştırması

	Sosyal Güvenlik Durumu	N	\bar{X}	SD	F	P
Görüşler	1. SSK	332	1,971	0,587	0,244	0,865
	2. Bağ-Kur	50	1,965	0,626		
	3. Emekli Sandığı	24	2,071	0,560		
	4. Yok	29	1,945	0,605		
TOPLAM		435	1,974	0,590		

***p>0,05**

Sosyal güvenlik durumu açısından; katılımcıların Safranbolu ile ilgili görüşlerinin (F=0,244, p>0,05) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Dolayısıyla Safranbolu'daki ulaşım, otopark ve trafik düzeni, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının, tarihi yapı ve kültürel varlıkların bakımının ve çevre eğitimlerinin yeterliliği konusundaki düşüncelerin tüm boyutlarda aynı olduğu saptanmıştır.

Safranbolu ile ilgili görüşlerin, katılımcıların ikamet ettikleri yere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Mevkie Göre Karşılaştırması

	İkamet Edilen Mevki	N	\bar{x}	SD	F	P	Tukey
Görüşler	1. Tarihi Safranbolu	84	2,008	0,546	2,664	0,048*	2>4
	2. Kıranköy	98	2,094	0,588			
	3. Bağlar	68	1,981	0,592			
	4. Diğer	185	1,892	0,602			
	TOPLAM	435	1,974	0,590			

*p<0,05

Katılımcıların Safranbolu ile ilgili görüşlerinin ikamet ettikleri yere göre (F=2,664, p<0,05) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre; Kıranköy'de oturanların, Safranbolu'daki ulaşım, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının, tarihi yapı ve kültürel varlıkların bakımının ve çevre eğitimlerinin yeterliliği konusundaki düşüncelerinin diğer mahallelerde oturanlardan daha olumlu olduğu söylenebilir.

Safranbolu ile ilgili görüşlerin, katılımcıların şuanda ikamet ettikleri konuttaki sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Süreye Göre Karşılaştırması

Evdeki İkamet Süresi	N	\bar{X}	SD	F	P	Tukey
1. 1 Yılda Az	16	1,937	0,386	2,927	0,034*	3>4
2. 1-2 Yıl	26	2,093	0,589			
3. 3-4 Yıl	183	2,055	0,644			
4. 4 Yıl Üstü	210	1,891	0,543			
TOPLAM	435	1,974	0,590			

*p<0,05

Katılımcıların Safranbolu ile ilgili görüşlerinin, ikamet ettikleri konuttaki süreleri (F=2,927, p<0,05) açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Tukey testi sonuçlarına göre; 3-4 yıldır şu anki konutta oturanların, Safranbolu'daki ulaşım, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının, tarihi yapı ve kültürel varlıkların bakımının ve çevre eğitimlerinin yeterliliği konusundaki düşüncelerinin 4 yılın üzerinde oturanlardan daha olumlu olduğu saptanmıştır.

Safranbolu ile ilgili görüşlerin, katılımcıların şuan ikamet ettikleri konutun cinsine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Cinsine Göre Karşılaştırması

İkamet Edilen Konut Cinsi	N	\bar{X}	SD	F	P
1.Tarihi Safranbolu Evi	66	1,965	0,540	0,011	0,989
2. Müstakil Ev	79	1,980	0,619		
3. Apartman Dairesi	290	1,974	0,595		
TOPLAM	435	1,974	0,590		

*p>0,05

İkamet edilen konut cinsine göre; katılımcıların Safranbolu ile ilgili görüşlerinin (F=0,011, p>0,05) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla Safranbolu'daki ulaşım, otopark ve trafik düzeni, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının, tarihi yapı ve kültürel varlıkların bakımının ve çevre

eğitimlerinin yeterliliği konusundaki düşüncelerin tüm gruplarda aynı olduğu söylenebilir.

Katılımcıların ikamet ettikleri konutun mülkiyetine göre; Safranbolu ile ilgili görüşlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo 23. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Mülkiyetine Göre Karşılaştırması

Mülkiyet Durumu	N	\bar{X}	SD	F	P	
Görüşler	1. Kendi Mülkü	218	1,988	0,616	0,339	0,797
	2. Kira	170	1,950	0,567		
	3. Lojman	27	1,941	0,579		
	4. Diğer	20	2,071	0,531		
TOPLAM	435	1,974	0,590			

* $p>0,05$

İkamet edilen konutun mülkiyeti açısından, katılımcıların Safranbolu ile ilgili görüşlerinin ($F=0,339$, $p>0,05$) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla Safranbolu'daki ulaşım, otopark ve trafik düzeni, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının, tarihi yapı ve kültürel varlıkların bakımının ve çevre eğitimlerinin yeterliliği konusundaki düşüncelerin tüm gruplarda aynı olduğu söylenebilir.

3.2.4. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırması

Araştırmanın bu kısmında, Safranbolu'da ikamet eden kişilerin tanımlayıcı bilgilerine göre Safranbolu'daki çevre sorunlarının dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda Safranbolu'daki çevre sorunlarının katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo 24. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması

Cinsiyet		N	\bar{X}	SD	t	P
Çevre Sorunları	1. Erkek	314	3,603	0,994	2,103	0,036*
	2. Kadın	121	3,365	1,203		
TOPLAM		435				

*p<0,05

Kadın ve erkeklerin Safranbolu'daki çevre sorunlarına (t=2,103, p<0,05) ilişkin düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Dolayısıyla erkeklerin; inşaatların, Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının, işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının, yeterli olmayan çöp kovalarının, çöplüklerin yanması sonucu çıkan dumanların, düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin çevre sorunlarına neden olduğuna kadınlardan daha fazla inandıkları söylenebilir.

Safranbolu'daki çevre sorunlarının, katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 25. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması

Eğitim Durumu		N	\bar{X}	SD	F	P
Çevre Sorunları	1. Okur-Yazar	33	3,318	1,005	0,756	0,554
	2. Ortaöğretim	137	3,600	1,071		
	3. Lise	130	3,584	1,061		
	4. Lisans	67	3,416	1,107		
	5. Lisansüstü	68	3,546	1,022		
TOPLAM		435	3,537	1,060		

*p>0,05

Katılımcıların eğitim durumları açısından Safranbolu'daki çevre sorunlarına (F=0,756, p>0,05) ilişkin düşüncelerinde anlamlı bir farklılık yoktur. Dolayısıyla tüm gruplarda; inşaatların, Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının, işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının, yeterli olmayan çöp kovalarının, çöplüklerin yanması

sonucu çıkan dumanların, düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin çevre sorunlarına neden olduğu düşüncesinin aynı düzeyde olduğu saptanmıştır.

Safranbolu'daki çevre sorunlarının, katılımcıların gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 26. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırması

	Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	SD	F	P	Tukey
Çevre Sorunları	1. 3000 TL ve Altı	96	3,351	1,065	2,893	0,035*	2>1
	2. 3001-5000 TL	180	3,702	1,043			
	3. 5001-7000 TL	79	3,519	1,063			
	4. 7001 TL ve Üstü	80	3,406	1,054			
TOPLAM		435	3,537	1,060			

*p<0,05

Gelir düzeyi itibariyle, Safranbolu'daki çevre sorunlarına (F=2,893, p<0,05) ilişkin düşüncenin farklılık gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla 3001-5000 TL geliri olanlar; inşaatlar, Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının, işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının, yeterli olmayan çöp kovalarının, çöplüklerin yanması sonucu çıkan dumanların, düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin çevre sorunlarına neden olduğuna 3000 TL altında geliri olanlardan daha fazla inandıkları söylenebilir.

Safranbolu'daki çevre sorunlarının, katılımcıların çalışma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 27. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması

	Çalışma Durumu	N	\bar{X}	SD	F	P
Çevre Sorunları	1. Çalışıyor	355	3,575	1,045	1,343	0,262
	2. Çalışmıyor	47	3,406	1,143		
	3. Emekli	33	3,310	1,091		
TOPLAM		435	3,537	1,060		

*p>0,05

Safranbolu'daki çevre sorunlarına (F=1,343, p>0,05) ilişkin düşüncelerin, katılımcıların çalışma durumları açısından anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla tüm gruplarda; inşaatların, Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının, işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının, yeterli olmayan çöp kovalarının, çöplüklerin yanması sonucu çıkan dumanların, düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin çevre sorunlarına neden olduğu düşüncesinin aynı düzeyde olduğu saptanmıştır.

Safranbolu'daki çevre sorunlarının, katılımcıların sosyal güvenlik güvencelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 28'de sunulmuştur.

Tablo 28. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumlarına Göre Karşılaştırması

Sosyal Güvenlik Durumu	N	\bar{X}	SD	F	P	Tukey	
Çevre Sorunları	1. SSK	332	3,529	1,063	3,133	0,025*	4>2
	2. Bağ-Kur	50	3,240	1,092			
	3. Emekli Sandığı	24	3,802	1,026			
	4. Yok	29	3,922	0,865			
TOPLAM	435	3,537	1,060				

*p<0,05

Sosyal güvenlik durumuna göre; Safranbolu'daki çevre sorunlarına (F=3,133, p<0,05) ilişkin düşüncenin farklılık gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla sosyal güvencesi olmayanların; inşaatların, Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının, işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının, yeterli olmayan çöp kovalarının, çöplüklerin yanması sonucu çıkan dumanların, düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin çevre sorunlarına neden olduğuna Bağ-Kur güvencesi olanlardan daha fazla inandıkları söylenebilir.

Safranbolu'daki çevre sorunlarının, katılımcıların ikamet ettikleri yere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 29'da sunulmuştur.

Tablo 29. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların İkamet Ettikleri Mevkie Göre Karşılaştırması

İkamet Edilen Mevki	N	\bar{x}	SD	F	P	
Çevre Sorunları	1.Tarihi Safranbolu	84	3,473	1,065	1,461	0,224
	2. Kıranköy	98	3,410	1,066		
	3. Bağlar	68	3,470	1,107		
	4. Diğer	185	3,658	1,034		
TOPLAM	435	3,537	1,060			

*p>0,05

Safranbolu'daki çevre sorunlarına (F=1,461, p>0,05) ilişkin düşüncelerin, katılımcıların ikamet ettikleri yer açısından anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla tüm gruplarda; inşaatların, Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının, işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının, yeterli olmayan çöp kovalarının, çöplüklerin yanması sonucu çıkan dumanların, düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin çevre sorunlarına neden olduğu düşüncesinin aynı düzeyde olduğu saptanmıştır.

Safranbolu'daki çevre sorunlarının, katılımcıların ikamet ettikleri konuttaki sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların İkamet Ettikleri Süreye Göre Karşılaştırması

Evdeki İkamet Süresi	N	\bar{x}	SD	F	P	Tukey	
Çevre Sorunları	1. 1 Yıldan Az	16	3,242	0,941	3,134	0,025*	4>3
	2. 1-2 Yıl	26	3,317	0,948			
	3. 3-4 Yıl	183	3,416	1,127			
	4. 4 Yıl ve Üstü	210	3,692	1,004			
TOPLAM	435	3,537	1,060				

*p<0,05

Konuttaki ikamet sürelerine göre; Safranbolu'daki çevre sorunlarına (F=3,134, p<0,05) ilişkin düşüncenin farklılık gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla dört yılın

üzerinde oturanların; inşaatların, Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının, işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının, yeterli olmayan çöp kovalarının, çöplüklerin yanması sonucu çıkan dumanların, düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin çevre sorunlarına neden olduğuna 3-4 yıldır oturanlardan daha fazla inandıkları söylenebilir.

Safranbolu'daki çevre sorunlarının, katılımcıların ikamet ettikleri konutun cinsine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 31'de sunulmuştur.

Tablo 31. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Cinsine Göre Karşılaştırması

İkamet Edilen Konut Cinsi		N	\bar{X}	SD	F	P	Tukey
Çevre Sorunları	1. Tarihi Safranbolu Evi	66	3,299	1,102	4,464	0,012*	3>1
	2. Müstakil Ev	79	3,346	1,043			
	3. Apartman Dairesi	290	3,643	1,043			
TOPLAM		435	3,537	1,060			

*p<0,05

İkamet edilen konutun cinsi açısından, Safranbolu'daki çevre sorunlarına (F=4,464, p<0,05) ilişkin düşüncenin farklılık gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla apartman dairesinde oturanların; inşaatların, Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının, işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının, yeterli olmayan çöp kovalarının, çöplüklerin yanması sonucu çıkan dumanların, düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin çevre sorunlarına neden olduğuna tarihi Safranbolu evinde oturanlardan daha fazla inandıkları saptanmıştır.

Safranbolu'daki çevre sorunlarının, katılımcıların ikamet ettikleri konutun mülkiyetine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 32'de sunulmuştur.

Tablo 32. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Mülkiyetine Göre Karşılaştırması

Mülkiyet Durumu	N	\bar{X}	SD	F	P	Tukey	
Çevre Sorunları	1. Kendi Mülkü	218	3,692	0,979	5,957	0,001*	1>3,4
	2. Kira	170	3,487	1,099			
	3. Lojman	27	3,060	1,106			
	4. Diğer	20	2,918	1,142			
TOPLAM	435	3,537	1,060				

*p<0,05

İkamet edilen konutun mülkiyeti açısından, Safranbolu'daki çevre sorunlarına (F=5,957, p<0,05) ilişkin düşüncenin farklılık gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla kendi mülkü olan konutta oturanların; inşaatların, Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının, işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının, yeterli olmayan çöp kovalarının, çöplüklerin yanması sonucu çıkan dumanların, düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin çevre sorunlarına neden olduğuna lojman ve diğer konutlarda oturanlardan daha fazla inandıkları saptanmıştır.

3.2.5. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırması

Araştırmanın bu kısmında, Safranbolu'da ikamet eden kişilerin tanımlayıcı bilgilerine göre, Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin çözüm önerilerinin dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda Safranbolu'daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilerin katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 33'te gösterilmiştir.

Tablo 33. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması

Cinsiyet	N	\bar{X}	SD	t	P	
Öneriler	1. Erkek	314	3,704	0,527	-2,124	0,034*
	2. Kadın	121	3,823	0,522		
TOPLAM	435					

*p<0,05

Kadın ve erkeklerin Safranbolu'daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere ($t=-2,124$, $p<0,05$) katılım düzeyleri farklılık göstermektedir. Buna göre kadınların çevre sorunlarına ilişkin önerilere erkeklerden daha olumlu baktığı söylenebilir.

Tablo 34'te, Safranbolu'daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilerin, katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular gösterilmiştir.

Tablo 34. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması

Eğitim Durumu	N	\bar{x}	SD	F	P	Tukey
1. Okur-Yazar	33	3,643	0,600			
2. Ortaöğretim	137	3,660	0,508			
Öneriler 3. Lise	130	3,725	0,549	2,705	0,030*	4>2
4. Lisans	67	3,883	0,478			
5. Lisansüstü	68	3,817	0,509			
TOPLAM	435	3,737	0,528			

* $p<0,05$

Tablo 34'te görüldüğü üzere; eğitim durumu itibariyle çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyleri arasında ($F=2,705$, $p<0,05$) anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre; lisans mezunu olan kişilerin çevre sorunlarına ilişkin önerilere ortaöğretim mezunu olan kişilerden daha fazla katıldıkları söylenebilir.

Tablo 35'te, Safranbolu'daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilerin, katılımcıların gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular gösterilmiştir.

Tablo 35. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırması

	Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	SD	F	P
Öneriler	1. 3000 TL ve Altı	96	3,722	0,524	0,323	0,809
	2. 3001-5000 TL	180	3,717	0,531		
	3. 5001-7000 TL	79	3,778	0,517		
	4.7001 TL ve Üstü	80	3,760	0,542		
TOPLAM		435	3,737	0,528		

***p>0,05**

Gelir düzeyi itibariyle çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyleri arasında (F=0,323, p>0,05) anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla tüm gelir gruplarında, çevre sorunlarına ilişkin önerilere katılım düzeyinin aynı seviyede olduğu söylenebilir.

Tablo 36'da, Safranbolu'daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilerin, katılımcıların çalışma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular sunulmuştur.

Tablo 36. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması

	Çalışma Durumu	N	\bar{X}	SD	F	P
Öneriler	1. Çalışıyor	355	3,732	0,534	0,500	0,607
	2. Çalışmıyor	47	3,712	0,545		
	3. Emekli	33	3,823	0,434		
TOPLAM		435	3,737	0,528		

***p>0,05**

Araştırmaya katılan kişilerin çalışma durumlarına göre; çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyleri (F=0,500, p>0,05) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla hem çalışan ve çalışmayan hem de emekli olan kişilerin, çevre sorunlarına ilişkin öneriler konusunda aynı düşünceye sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 37’de, Safranbolu’daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilerin, katılımcıların sosyal güvence durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular sunulmuştur.

Tablo 37. Safranbolu’daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumlarına Göre Karşılaştırması

Sosyal Güvenlik Durumu	N	\bar{x}	SD	F	P	Tukey	
Öneriler	1. SSK	332	3,761	0,524	2,797	0,040*	1>4
	2. Bağ-Kur	50	3,706	0,524			
	3. Emekli Sandığı	24	3,791	0,524			
	4. Yok	29	3,474	0,537			
TOPLAM	435	3,737	0,528				

*p<0,05

Tablo 37’de görüldüğü üzere; sosyal güvence itibariyle çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyleri arasında (F=2,797, p<0,05) anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre; SSK güvencesine sahip olan kişilerin çevre sorunlarına ilişkin önerilere, sosyal güvencesi olmayanlardan daha fazla katıldıkları söylenebilir.

Tablo 38’de, Safranbolu’daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilerin, katılımcıların ikamet ettikleri yerlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular sunulmuştur.

Tablo 38. Safranbolu’daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Mevkie Göre Karşılaştırması

İkamet Edilen Mevki	N	\bar{x}	SD	F	P	
Öneriler	1.Tarihi Safranbolu	84	3,815	0,534	0,913	0,434
	2. Kıranköy	98	3,738	0,495		
	3. Bağlar	68	3,682	0,569		
	4. Diğer	185	3,721	0,527		
TOPLAM	435	3,737	0,528			

*p>0,05

Araştırmaya katılan kişilerin ikamet ettikleri yere göre; çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyleri ($F=0,913$, $p>0,05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla tarihi Safranbolu’da, Kıranköy’de, Bağlar’da ve diğer mahallelerde oturan kişilerin, çevre sorunlarına ilişkin öneriler konusunda aynı düşünceye sahip oldukları söylenebilir.

Katılımcıların şuanda ikamet ettikleri konuttaki sürelerine göre; Safranbolu’daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. Safranbolu’daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Süreye Göre Karşılaştırması

Evdeki İkamet Süresi	N	\bar{x}	SD	F	P
1. 1 Yıldan Az	16	3,760	0,489	0,102	0,959
2. 1-2 Yıl	26	3,782	0,609		
3. 3-4 Yıl	183	3,725	0,525		
4. 4 Yıl ve Üstü	210	3,740	0,526		
TOPLAM	435	3,737	0,528		

*** $p>0,05$**

Araştırmaya katılan kişilerin ikamet ettikleri konuttaki sürelerine göre; çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyleri ($F=0,102$, $p>0,05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla şimdiki konutlarında ister 1 yıldan az, ister 4 yıl ve üzerinde oturanların, çevre sorunlarına ilişkin öneriler konusunda aynı düşünceye sahip oldukları söylenebilir.

Katılımcıların ikamet ettikleri konutun cinsine göre; Safranbolu’daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular Tablo 40’ta verilmiştir.

Tablo 40. Safranboludaki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Cinsine Göre Karşılaştırması

İkamet Edilen Konut Cinsi	N	\bar{x}	SD	F	P
1. Tarihi Safranbolu Evi	66	3,698	0,561		
Öneriler 2. Müstakil Ev	79	3,827	0,478	1,446	0,237
3. Apartman Dairesi	290	3,721	0,532		
TOPLAM	435	3,737	0,528		

*p>0,05

İkamet edilen konutun cinsine göre; çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyinin (F=1,446, p>0,05) anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Dolayısıyla tarihi Safranbolu evinde, müstakil evde ve apartman dairesinde oturanların, çevre sorunlarına ilişkin öneriler konusunda aynı düşünceye sahip oldukları söylenebilir.

Katılımcıların ikamet ettikleri konutun mülkiyetine göre; Safranbolu'daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Mülkiyetine Göre Karşılaştırması

Mülkiyet Durumu	N	\bar{x}	SD	F	P
1. Kendi Mülkü	218	3,741	0,531		
Öneriler 2. Kira	170	3,726	0,513	0,376	0,770
3. Lojman	27	3,691	0,652		
4. Diğer	20	3,845	0,453		
TOPLAM	435	3,737	0,528		

*p>0,05

İkamet edilen konutun mülkiyetine göre; çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyinin (F=0,376, p>0,05) anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla mülkiyet durumu açısından çevre sorunlarına ilişkin öneriler konusundaki düşüncelerin aynı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.3. Safranbolu’da Koruma ve Yaşanan Çevre Sorunlarına İlişkin Söyleşi

Safranbolu'da yaşanan çevre sorunlarına akademisyenler, entellektüeller, bürokratlar, uygulamacılar ve vatandaşlar açısından bakıldığında çeşitli sorun alanları karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunlardan iki tanesi seçilerek, alanlarında uzman üç kişiye yöneltmiştir. Aşağıda, Eski Belediye Başkanı Sayın Kızıltan ULUKAVAK'ın, Araştırmacı -Gazeteci Sayın Aytekin KUŞ'un ve Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı Başkanı- iş adamı Sayın Şefik DİZDAR'ın ilgili sorulara verdikleri cevaplar sunulmuştur.

SORU 1:

Tarihi kentler arasında yer alan Safranbolu sizce nasıl korunmalıdır? Mevcut durum ve uygulamalar çerçevesinde önerileriniz nelerdir?

Kızıltan ULUKAVAK: Safranbolu eski bir kenttir ama herhangi bir eski kent değildir. Diğer eski kentlerden farklıdır. Safranbolu’ya UNESCO tarafından “Dünya Miras Listesi”nde yer verilmiş olması onun, diğer tarihsel kentlerden farklılığını oluşturur.

Hiç kuşkusuz Türkiye’de çok sayıda tarihsel kent vardır. Hatta onların çoğu, tarih içinde Safranbolu’dan çok daha ünlü ve çok daha önemli konumdadır. Örneğin Osmanlı’nın ilk ve ikinci başkentleri Bursa ve Edirne var, Şehzadeler şehri Amasya var, Padişah adayı veliaht şehzadelerin Valilik yaptığı Manisa var, Anadolu Beylerbeyliği’nin merkezi Kütahya var ve nihayet Candaroğulları’nın merkezi, Safranbolu’nun da bağlı olduğu Kastamonu var. Bugün onların değil de, Safranbolu’nun öne çıkması, oralarda eski sivil mimarlık dokusunu oluşturan yapıların tamamına yakın büyük kısmının yıkılıp, tarihsel çevrenin yok edilmiş olmasındandır. Safranbolu’da ise, sokaklar boyunca, mahalleler halinde bir bütün olarak eski ev ve konaklar hiç bozulmadan korunmakta ve halen bir açık hava müzesi halinde sergilenmektedir.

Bu özelliği nedeniyle Safranbolu’nun korunması, diğer herhangi bir tarihsel kentin korunmasından farklı bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Eski ev ve konakları yıkılmış ya da yıktırılmış, eski sokak ve mahalle dokusu yok edilmiş; beton

bloklardan oluşan apartmanlar arasına sıkışıp kalmış birkaç eski evi olan bir kente göre, Safranbolu'yu korumak daha etkin, daha geniş olanaklar sağlanmasını gerektirir.

Gerçek milliyetçilik, ulusal değerlere ve ulusal kültürümüzün yıllar boyu devam eden birikimlerinin ürünü olan yapıtlara sahip olabilmektir, onlara saygı duyabilmek, onları bir övünç vesilesi olarak sunabilmek ve gösterebilmektir. Başka toplumların herhangi bir alandaki etkinliği altında kendi değerlerini bir tarafa bırakarak yapılacak taklitçilik ve kopyacılık, bir toplumu, bir ulusu manevi değerlerden yoksun bırakır.

Mimarlık mirası evler ve kentler, ayakta kaldıkları sürece, herhangi bir bölgede ya da yörede bir ulusun varlığının ve uygarlığının, bir tapu belgesi gibi değerli bir kanıtını oluştururlar. Böyle bir kanıttan yoksun kalmamak için, Safranbolu evleri ve benzeri tüm mimarlık mirası korunmalı ve gelecek kuşaklara aktararak, o kuşakların da kökleriyle bağlantılarının sürdürebilmelerine olanak tanınmalıdır.

Safranbolu'da, eski Türk evlerini ve sokaklarını korumak ve yaşatmakla; mimarlık alanında olduğu kadar, eski Türk sosyal yaşantısı alanında da geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurmak mümkün olacaktır. Dolayısıyla Safranbolu'yu korumak, ulusal kültürel değerlere sahip çıkılmasıyla özdeş bir anlam içerir. Ayrıca sadece sivil mimarlık örnekleriyle değil, ulusumuza özgü eski yaşam koşullarını ve değer yargılarını gözlemlemek ve tanımak olanağı verdiği için sosyolojik yönden de önem taşıyan Safranbolu, yeni yerleşimler nedeniyle ya da modern yapılaşmalarına özenilerek, günümüze ulaşan dokusundan farklı bir görünüme büründürülmeyecek ve gelecek kuşaklara olduğu gibi aktarılmasını sağlayacak koşullar içerisinde korunmalıdır.

Safranbolu 1970'lere kadar yasal ya da yönetsel önlem ve uygulamalara gerek olmaksızın Safranbolu halkı tarafından korunmuştur. Ata yadigarı ve baba mirası olarak adlandırılan Safranbolu evlerine, yeni kuşaklar tarafından baba ocağını söndürmemek geleneğine uyularak sürekli sahip çıkılmış, kuşaklar boyu, ataerkil aile düzeni içinde aynı evde oturulmuştur. Dedelerin, babaların, torunların, gelin ve iç güveysi damatların, hatta eltilerin, kayınbirader ve baldızların aynı evde oturdukları geniş aile statüsündeki ataerkil aile yaşamından, anne baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile yaşamına geçişle birlikte Safranbolu evlerini koruma açısından yeni bir döneme girilmiştir. İki üç katlı, en az altı sekiz odalı bir Safranbolu evinde artık tek

başlarına çekirdek aile bireyleri yaşayamaz, evin bakım ve temizliğinin, ısıtılmasının üstesinden gelemeyen olmuşlardır. Ayrıca evin mutfak, tuvalet ve banyo gibi mahallerinde rahat ve konforlu bir yaşamı ister olmuşlardır.

Bu nedenle 1950'li yılların sonu ile 1960'lı yılların başında başlayan, bugün "Eski Çarşı" diye adlandırılan Safranbolu'nun tarihsel merkezindeki evler satılmaya, elde edilen parayla, kentin "Bağlar" kesimindeki yazlık evlerin dört mevsim oturulacak kargir bir yapıya kavuşturulması ya da yeni yerleşim alanlarında kurulan konut kooperatiflerine girerek betonarme ev sahibi olmak yoluna gidilmiştir. Tarihsel kesimdeki evlerin alıcıları, Karabük'e yurdun dört bir tarafından gelip, aş ve iş bulmalarına karşın barınma olanağı bulamayan yurttaşlarımızdır.

Evler çok düşük bedellerle el değiştirmiş ve Safranbolu yeni hemşehriler kazanmıştır. Ancak ne yazık ki, bu yeni hemşehrilerin böyle büyük evlerde oturma gelenek ve görenekleri yoktur; buna karşılık, dışarıdan üst katlara çıkış merdivenleri yaparak evlerini, yatay ya da düşey birkaç bölmeye ayırıp, evin oturmadıkları bölümlerini kiraya vermekte çıkarları vardır. Evlerin onarımında ahşap materyal yerine, günün ucuz ve kolay sağlanan malzemeleri olan tuğla, demir ve çimento kullanmak; çatılara oluklu kiremit yerine Marsilya kiremidi yerleştirmek; odaların her cephesinde genellikle üçer adet olan pencereleri kapatıp, bir tane büyük asri pencere yapmak moda olmaya başlamış ve böylece kent dokusunun gün be gün özelliğini yitirdiği bir döneme girilmiştir.

İşte artık kendini koruyan bir Safranbolu'dan değil, korunması gerekli bir kent olan Safranbolu'dan söz edilmesi dönemi başlamıştır. Böyle bir döneme girildiğinde, zamanın Belediye Başkanının önerisi üzerine Safranbolu Belediye Meclisi'nin 12 Haziran 1975 tarihli toplantısında, kent dokusunu korumaya yönelik bir takım kurallar yürürlüğe konulmak istenilmiştir. Ancak bu istek zamanın yetkili onay mercii İmar İskan Bakanlığı'nca "eskiye rağbet olsa, bit pazarına nur yağardı" denilerek geri çevrilmiştir.

Bu olumsuzluğa karşın, güzel bir rastlantı, 1975 Yılı'nın Avrupa Mimari Miras Yılı olması ve bu konuda görevli kılınan İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Safranbolu'da Belediye ile birlikte bir dizi etkinlikler düzenlemek istemesi Safranbolu'nun cankurtaran simidi olmuştur. 1975, 1976 ve 1977 yıllarında düzenlenen Safranbolu Mimarlık Değerleri ve Folkloru Haftaları yoluyla

Safranbolu'nun yurt içi ve dışında tanıtımı ve ünlenmesi sağlanmış, zamanın yetkili organı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Safranbolu için, koruma amaçlı imar planı yapılmaya kadar uygulanmak üzere bir dizi ilke ve kuralları yürürlüğe koymuştur. Tarihsel evler tescillenmiştir.

Ancak, kültürel değer taşıyan bir taşınmazı tespit ve tescil, korunması gerekli varlıkları belgelemek açısından gerekli olmakla beraber, uygulamada tescilli yapıların korunmasını sağlayacak yeterli eylemlerde bulunulmadığından, sadece mevcut yapılaşma ve görünümün, tümüyle dondurulmuş olmasıyla karşı karşıya kalınmaktadır. Koruma amacına ilişkin her türlü eylem, öncelikle kültür varlıklarının sahiplerinden beklenilmektedir.

Oysa, mimari miras konusu yapıt, özel mülkiyet hukukuna tabi olsa dahi, geniş ölçek içerisinde toplumun olmak gerekeceğine göre, onun korunması için, öncelikle kişisel değil, toplumsal ve kamusal kaynaklar bulunmalı ve bu konuda şu gerçekler asla göz ardı edilmemelidir:

SİT alanında eski bir eve sahip olmanın ve günün gereksinimlerine cevap verir yenilikleri içeren onarımı yapılmadan orada barınmanın, kişisel açıdan sürekli bir hoşnutsuzluk nedeni olduğu unutulmamalıdır. Sadece koruma kararı alınmış olmakla, taşınmaz kültür varlıklarına sahip çıkıldığı sanılmaktadır. Oysaki, öncelikle bu taşınmazların sahiplerine sahip çıkılmalı ve kendilerine uygun koşullarda parasal destek sağlanmadıkça, korumanın gerçekleşmeyeceği kabullenilmelidir.

Kültürel değer taşıyan bir yapı koruma altına alınmakla, kamusal bir niteliğe bürünse de, onarımında kamu katkısı zorunluluğunun olmayışı bir çelişkidir. Koruma olayındaki en büyük handikaptır. Korunan yapıların onarımına, kamunun sadece belirli koşullarda katkı ve yardımı söz konusu olabilmektedir. Bu amaçla Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesine çok az ödenek konulduğu için, onarım istemlerinin çok büyük bir çoğunluğunun bu yasal olanaktan yararlanma şansı olamamakta, yararlandırılanlar için de, hangi objektif ölçütlerin, dikkate alındığını anlayabilmek olanağı bulunamamaktadır. Örneğin, çok az sayıda eski evi kalmış olan herhangi bir kent için, Kültür Bakanlığı Onarım Fonu'ndan ayrılan payla, 1000 dolayında tescilli korunması gerekli ev ve konakları olan Safranbolu için ayrılan pay eşit ya da Safranbolu'nun payı daha az olmamalıdır. Eşitlik rakamsal olarak değil, oransal açıdan sağlanmalıdır.

Safranbolu'da korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiş 1000'i aşkın evin ancak % 20-25'i restore edilebilmiştir. Restore edilen evlere, genellikle otel, pansiyon gibi konaklama işlevi kazandırılmış; bir kısmından da lokanta, kafeterya gibi amaçlarla yararlanılmaya başlanılmıştır. Babadan kalan evini ya da satın aldığı evi, eskisi gibi konut olarak kullanmak amacıyla onarır, aynı evde sürekli oturan Safranbolulu sayısı çok azdır. Aslında, burada ilginç bir ikilemeden söz edilmelidir. Şurası bir gerçektir ki, eski bir evi satın alan yeni Safranboluluların, bugün için bu evlerde oturuyor olmaları, evlerin korunmasında önemli bir kazanım olarak düşünülebilir. Ancak bu aldatıcı bir görünümdür. Uzun vadeli ve kalıcı bir kazanım değildir; ne yazık ki, geçici bir dönem için geçerliliği söz konusudur.

Çünkü, evlerin yeni sahipleri de, maddi olarak bulduklarında, evlerini onartmak yerine, ilk fırsatta başkalarına satıp ya da terk edip, evin ilk malikleri gibi kargir yapılara yerleşmek istemektedirler. İlk maliklerin mirasçıları, zamanla değişen koşullar ve anlayışlar sonucu, artık evle ve aile büyükleriyle ilişkili manevi bağları önemsemeyerek evlerini satarken, aynı evle hiçbir manevi bağlantısı olmayan yeni sahiplerinin, evlerini satmaları doğal karşılanmaktadır.

Ayrıca koruma amacına yönelik olarak, her Safranbolu evinin işlev değiştirme olanağı da yoktur. Örneğin sayısı 1000 dolayında olan eski evlerin üçte birinin bile, Safranbolu ölçeğinde otel, pansiyon, lokanta ve benzeri turizme yönelik bir işletme haline dönüştürülmesi söz konusu olamayacaktır. Çünkü Safranbolu turizminin gereksinim duyduğu ya da ileride duyacağı işletme sayısı ve kapasitesinin de bir sınırı vardır. Kimi evlerin, kamusal veya yarı kamusal kuruluşlarca ya da sivil toplum örgütlerince satın alınıp, kurumlarının yönetim merkezi olarak değerlendirilmesi önerisi de, beklenenin aksine, ilgiyle karşılanmamıştır. Bu öneri uygulama alanına kavuşabilmelidir.

Eski dönemlerde, kimyasal maddelerden yararlanılarak uygulanan koruma yöntemleri bilinmediğinden, ahşap evler ister istemez olumsuz dış etkenlerle çok yıpranmıştır. Türkiye'de, yüzyıllar öncesinden günümüze, sadece cami, kışla, han, hamam, kervansaray ve benzeri kamusal nitelikli kargir yapılar kalmıştır. Sivil mimarlık ürünleri özel yapıların, ahşap materyalden oluşması nedeniyle, ülkemizin tarihsel kentlerinde, -buna Safranbolu da dahildir- yüzyıllar öncesinde yapıp, ayakta kalabilmiş ahşap yapı yoktur. Safranbolu evlerinin çok büyük kısmı, 19. yüzyılın 2.

yarısında ya da 20. yüzyıl başlarında yapılmış olup, ortalama 100-150 yaşlarındadır. Zamanın acımasız koşullarına bu ahşap evlerin daha uzun süre dayanabilmesi umut edilmemelidir.

Tüm bu nedenlerle, çok uzun yıllardır Safranbolu evlerinin geleceği nasıl güvence altına alınacaktır; bu evlerin tamamı korunup, gelecek kuşaklara aktarılabilir midir sorusuna yanıt aranmaktadır. 1975 yılında, Safranbolu Belediyesi ve İTÜ Mimarlık Fakültesi işbirliğiyle Safranbolu, ülkemizde mimarlık değerlerinin korunup, yaşatılmasının özlem olmaktan çıkıp, uygulama alanı bulmasının öncüsü olmuştur. Aradan geçen 40 yılın sonunda bugün, ülkemizde korunması gerekli evlerin oluşturduğu kentsel sit alanı denildiğinde, İstanbul'un sur içi ile birlikte, akla ilk gelen Safranbolu oluyor. Ancak, Safranbolu'nun bir bütün olarak korunmasında, yeterli ve gerekli önlemlerin alınabilmiş ya da bulunabilmiş olduğundan hala söz edilemiyor. Bunun sonucu 100 - 150 yıllık Safranbolu evlerini ayakta tutacak araç ve yöntemler, önümüzdeki kısa bir dönem içerisinde bulunamazsa, herhalde en fazla yarım yüzyıl sonra, korunması bütünüyle sürdürülmüş bir Safranbolu'dan, ne yazık ki söz edilemeyeceği anlaşılıyor.

O zaman ne olacak; "Dünya Miras Listesi"nde yer almasıyla, sadece kent halkı olarak değil, ülke olarak da övündüğümüz Safranbolu evleri bir bütün olarak korunamadı diye, dövmeye dönemi mi başlayacak? Böyle bir dönemin başlamaması için, bilim çevreleri ile kamunun ilgili birimlerinin ve yerel yönetimin eşgüdümüyle, ortak aklın ışığında, varsa yeni yollar ve yöntemler bulunulmasına çalışılmalı; yoksa Safranbolu evlerinden hangilerinin, hangi boyutta ve nasıl korunmasına devam edileceğine ilişkin bir yol haritası belirlenmelidir. Şu gerçeğin altını da özellikle çizmek gerekir. Ulusal bir kültür mirası olan Safranbolu'nun, tüm özellik ve güzellikleriyle sürgit korunmasında zamanın daraldığı, 12'ye çeyrek kaldığı bilinmeli; geleceğe dönük öngörülerde bulunma ve bunları yaşama geçirme sorumluluğunu taşıyanlar, tehlike çanlarının sesine kulak vermeli; duyarsız kalmamalıdır.

Tarihsel çevrenin korunmasında en önemli görevli ve yetkili kurum, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca oluşturulan Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Bölge Kurullarıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca oluşturulan Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, tarihsel çevrenin korunmasına yönelik bir kısım ilke kararlarını yürürlüğe koymaktadır.

Uygulamaya ilişkin yetkileri Bölge Koruma Kurulları kullanmaktadır. Safranbolu'nun bağlı olduğu Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Safranbolu'dadır. Koruma alanında ikinci derecede görevli ve yetkili kurum yerel yönetimler; bir başka deyimle Belediyelerdir. Belediyeler eski yapıların restorasyon ve kullanımında Bölge Koruma Kurulları kararlarının tam olarak uygulanmasını izlemek ve denetlemekle görevlidir.

Bu arada Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlıkları'nın fonlarından da tarihsel çevrenin korunmasına yönelik olarak yerel yönetimlere, gerekli ve yeterli ödenek aktarımları yapılmalıdır. Hele Safranbolu gibi UNESCO'nun Dünya Miras Listesi'ne aldığı bir kentin korunmasında sadece yerel kaynaklardan sağlanacak olanakların yetersiz kalacağı ve Safranbolu'nun sadece ulusal değil, uluslararası da önem taşıdığı göz ardı edilmeyerek, Safranbolu'ya Devlet olarak da sahip çıkılmalıdır. Koruma alanında parasal açıdan ve uzman personel yönünden desteklenmelidir.

Ayrıca eski ahşap yapılar için en büyük tehlike olan yangına karşı korumada, Belediye İtfaiyesi, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) gibi kuruluşların İl merkezindeki birimleri, yangın söndürme araç ve gereçleri ile personel eğitimi gibi konularda Belediye'nin yanında ve yardımında olmalıdır.

Aslında Safranbolu özelinde kamu kurum ve kuruluşları açısından korumada en önemli eksiklik, bunların yönetim birimlerinin tarihsel çevre içersinde yer almayışıdır. Hem tarihsel çevrenin korunmasının gereğinden ve öneminden söz edeceksiniz; hem de hizmet binalarınızı Safranbolu tarihsel kent merkezinde değil, yeni yerleşim alanlarında konuşlandıracaksınız. Bu bir çelişkidir; bir başka anlatımla “söylemi başka, eylemi başka” deyiminin en ilginç örneğidir. Önce 1990'lı yılların sonunda Safranbolu Belediyesi'nin tarihsel merkez Çarşı kesimindeki, biblo görünümlü hizmet binasını terk edip, Kıranköy'de bir iş hanının birkaç katına yerleşmesiyle başlayan tarihsel çevreyi terk etme eylemi, zaman içersinde tüm kamu kurumları tarafından da benimsenmiştir.

Bir kaç yıl önce Karabük Kültürel Varlıkları Koruma Kurulu'nun, Çarşı Musalla Mahallesi'ndeki kamuya ait görkemli bir konak olan hizmet binasını, Kıranköy'de Rumlardan kalma bir okula taşınması ve birkaç ay önce de T.C. Ziraat Bankası'nın aynı kesimdeki Safran Şubesini kapatmasıyla sürdürülen tarihsel kesimi kaderiyle baş başa bırakma eylemini haklı görme olanağı yoktur.

Halen Çarşı kesiminde bir Polis Karakolu, bir Sağlık Ocağı ile küçük bir Turizm Bürosu ile PTT Bürosu'ndan başka hiç bir kamu kurumu bulunmamaktadır. Tarihsel ve kentsel Sit alanları, arkeolojik ören yerleri gibi insandan arınmış mahaller değildir. Tarihsel çevrenin korunması öncelikle orada yaşayanların yaşamlarından hoşnut olmalarıyla sağlanır. Orada yerleşik olanlar kamu hizmet birimlerinden uzakta oldukları sürece ve hizmet birimleri halkla iç içe olmadıkça başarılı ve sürdürülebilir korumadan söz edilemez. “Ele verir talkını, kendi yutar salkımı” deyimine hak verir konumda olunmamalıdır.

Safranbolu tarihsel kent merkezini oluşturan bugün “Çarşı” eskiden “Şehir” olarak adlandırılan kesimdeki evlerin önemli bir kısmı restore edilebilmiş değildir; zamanın acımasız yıpratıcı etkileriyle karşı karıyadır. Çarşı içindeki ve yakın sokaklardaki evler konaklama tesisi ya da lokanta ve kafeterya gibi turizme dönük işletmelerin mekanları olmaları amacıyla büyük ölçüde restore edilmiştir. Ancak her eski yapıya böyle işlevler yüklemek olanağı yoktur.

Tarihsel ve kültürel değer taşıyan ev ve konaklarla ilgili Kastamonu'da başlatılan çok güzel bir uygulama vardır. Tarihsel konaklardan, resmi ya da yarı resmi kurumların veya sivil toplum örgütlerinin yönetim yeri olarak yararlanılmaktadır. Benzer uygulamanın Safranbolu için de örnek alınması isabetli olacaktır. Çünkü ataerkil aile anlayışına göre planlanmış, çok odalı, çok katlı ve çok geniş Safranbolu evleri, günümüzün ana baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile düzeni için kullanışlı değildir. Bu nedenle bu evlerden günümüzde konut olarak yararlanmak düşünülememektedir. Böyle evlerde oturmak, bakım-onarım masrafları ile ısınma sorunları ve evlerin restore edilerek günün konforlu yaşamından yararlanma olanaklarına kavuşturulabilmeleri yönünden, ekonomik açıdan belirli bir çizginin çok üstünde bulunan aileler için mümkün görülebilmektedir.

Çok sayıda böyle bir anlayış ve tutumu benimsemiş aileler olmadığı sürece, bu evlerin bir kültürel miras olarak korunması ve daha çok uzun yıllar ayakta kalmaları amaç edinildiğine göre, buralara yeni bir işlev kazandırılmasına gereksinim bulunmaktadır.

“Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur” özdeyişi gibi, ahşap evler de terk edilmezlerse ve restorasyonları yapılarak onlardan yararlanılırsa yaşamaya devam ederler. Koruma olayında, her zaman kamu kurumları öncü ve yol gösterici olmalıdır.

Bu amaçla önce satın alarak kendi mülkleri olacak olan evlere ya da kiralayacakları evlere, restore ederek toplumsal nitelikli yeni işlevler kazandırmalıdır. Bu ev ve konakların hizmet binaları olmaları gereğini göz ardı etmemelidirler.

Aynı anlayış ve uygulama, yarı resmi kurumlar ya da sivil toplum kuruluşlarından da beklenir. Onların yönetim merkezleri ya da lokal, misafirhane ve benzeri tesisler için eski konaklardan yararlanmayı ön planda tutmaları; böyle bir yaklaşımı bir ilke olarak benimseyip, uygulamaya koymaları arzu edilir. Ülkemizde kültürel ve toplumsal amaçlı fonlar oluşturan büyük holdingler, bankalar ve sanayi kuruluşları vardır. Onlardan da, oluşturdukları kültürel amaçlı fonları kullanarak aynı anlayış ve uygulama beklenir.

Aytekin KUŞ:Safranbolu'da 17.y.y.'dan itibaren 20. y.y.'a kadar insanların yaşam tarzını günümüze aktaran örnekler mevcuttur. Safranbolu'nun demografik yapısı 1937 yılında Karabük Demir- Çelik Fabrikalarının yapımı ile birlikte değişmeye başlamıştır. Nüfus hızlı bir şekilde artmıştır. Bu tarihe kadar nüfus, belli bir sayıda kalmış, insanlar genellikle yaz aylarında Bağlar'a taşınmış, kış aylarında çarşı bölgesinde ikamet etmişlerdir.

Kent yaşamında evler, sokaklar belli bir nüfusa göre yapılmış, kentteki düzenlemeler bu nüfusa göre olmuştur. Demir- Çelik fabrikasının yapım yılı olan 1937 yılı kırılma noktasıdır. Karabük'ün sanayiye uygun arazi yapısı, yerleşime uygun değildir. Dolayısıyla, özellikle dışarıdan Karabük'e gelenler yerleşim için Safranbolu'yu tercih etmişlerdir.

Modern yaşantı özlemi bizi hızla mevcut yaşam tarzımızdan uzaklaştırmıştır. Safranbolu'da kışın çarşı kesiminde, yazın Bağlar kesiminde oturulurdu. Dolayısıyla insanların büyük bir bölümünün hem çarşıda hem bağlarda evi mevcuttu. Safranbolu'ya dışarıdan göç artınca bu evlerden biri yeni gelenlere satıldı veya kiralandı.

Dışarıdan gelen yeni Safranboluluların gelenek ve görenekleri yerli Safranbolululara uymadığı için bu konuda da hızlı bir değişim oldu. 1975 Avrupa Miras Yılı'nda Safranbolu UNESCO tarafından Dünya Miras Şehri olarak ilan edildi. Bunda, Belediye Başkanı Sayın Kızıltan ULUKAVAK'ın büyük katkıları olmuştur. Bunların sonucunda; atalarımızın bizlere bırakmış olduğu değerli miras, Dünya ve kamuoyunun beğenisine sunulmuş oldu.

Bu durum turizmin gelişmesi ve buna bağlı olarak kentimize insan akımına yol açtı. Bütün bunlara bağlı olarak; Safranbolu'da çevre sorunları başlamıştır. Söz konusu, çevre sorunları sadece görüntü ve gürültü olarak değil mimari, tarihsel ve kültürel çevre sorunlarıdır. Safranbolu yüzyıllardan beri korunan bir kent silüetine sahiptir. Ayrıca, ekilen dikilen verimli topraklara bina yapmama gibi bazı ölçütlerimiz vardı.

Turizm denilen olgu ile birlikte gelecek nesilleri değil de, gelecek seçimleri düşünen zihniyetin hakim olmaya başlaması, turizmin niteliksel değil sayısal olması işin boyutunu değiştirmiştir. Safranboluluların özelliği, genellikle esnaflıkla uğraşması, sanatkar olması, malın üretimini müteakip satılacak kadarının dükkanda bulundurulması geri kalanının Cinci Hanındaki veya diğer depolarda muhafaza edilmesidir.

Daha önceleri kapalı ekonomi kapsamında yap - sat uygulamasının yerini al-sat uygulaması almıştır. Günümüzde dükkanlar, hediyelik eşyalarla tıka basa doldurulmuş malzemeler dükkana sığmayınca yola taşmıştır. Ayrıca daha önceleri doğal gölgelik olan üzüm asmalarının yerini perdeler almıştır.

Geleneksel yaşam ve doku ile uyumlu olmayan görüntü ve yaşam başladı. Safranbolu'nun ruhuna uygun bir turizm modeli yaratılamadı. Koruma İmar Planı, alan yönetimi, master planı hazırlandı ancak uygulanamadı.

Taşıt konusundaki problem önem arz etmektedir. Sorunun çözümü için, Sayın Kızıltan ULUKAVAK'ın Belediye Başkanlığı esnasında planlanan çevre yolu projesi daha sonra uygulamaya konulmamıştır. Eskiden Kastamonu'dan gelen araçlar Karabük'e gitmek için Safranbolu'dan geçirdi. Daha sonra, Kılavuzlar köyünün yakınından yeni bir yol yapıldı. Bartın'dan gelen yolun, Gümüş semtine doğrudan bağlanması gerekiyordu.

Çevre yolu planı yapıldı. Ancak, daha sonra uygulanmayınca bilim adamı ve akademisyenlerin fikirleri hayata geçmedi. Trafik karıştı. Otoparkdan ziyade çevre yolu yapılmalıdır. Son dönemde, Akçasu deresi düzenlendi ve büyük ölçüde turizm bu bölgeye kaydırıldı. Tabakhane bölgesi de aynı şekilde ele alınmalıdır.

Bütüncül koruma dediğimiz uygulamaya önem verilmelidir. Şehir içi ulaşımında, ulaşımı rahatlatmak için Kazdağlı Meydanında bir alan açıldı. Ancak, nedense buranın bir bölümüne tuvalet ve tesisler yapılarak alanın trafiği rahatlatan

özelliği kayboldu. Daha önce yapılmış olan planlamalara mümkün olduğunca uyulmalıdır.

Safranbolu'da kaldırımlar şiddetli yağmurlarda su hızını azaltacak tarzda yapılmıştır. Beton parke uygulamasıyla, bu özellik kaybolmuş, sellerin oluşumuna ve şehre zarar vermesine neden olmuştur. Safranbolu nüfusu 65 bine dayanmış, sorunlar hızla büyümektedir. Yeşil dokunun korunması önemlidir. Bunun için, özellikle otuz yıldır akmayan Bağlar ark suyu canlandırılmalıdır. Bu çalışmalarda eskilerin görüşleri alınmalıdır.

Dükkanlardaki levhalar kültürümüze uygun değildir. Kültür bir günlük mesele değildir. Karabük Üniversitesi'nin ve bağlı fakültelerinin, bölgemizde olması yaptığımız çalışmalarda bilimsel destek alma imkanı sağlamaktadır.

şefik DİZDAR: Safranbolu, UNESCO tarafından 1994 yılında Türkiye'de 8. sırada korunması gereken tarihsel kentler arasına alınmış, şimdiye kadar yapılan uygulamalarda bütün yönetim kademelerinin dışarıdan aldıkları değerli mimarların, sanatseverlerin desteğiyle bir takım çalışmalar yapılmış ve başka şehirlere örnek olacak nitelikte değerler kazandırılmıştır.

Kaymakamlar evi, havuzlu asmazlar konağı gibi yerler önemli örneklerdir. 1976 yılında yapılan, "Safranbolu'da Zaman Filmi" ile Safranbolu'nun koruma altına alınması gereken bir değer olduğu belgelenmiştir.

Zamanın Belediye Başkanı Kızıltan ULUKAVAK'ın çalışmaları ve ileri görüşlülüğu ile Safranbolu'nun koruma faaliyetleri başlamış ve ileride yapılan çalışmalara bunlar temel teşkil etmiştir.

Safranbolu'da, bilinçli şekilde evleri koruma çalışmaları bu şekilde başlamış oldu. Değerli sanatsever mimar Yavuz İNCE ve Asmazlar konağını turizme kazandıran Turing Otomobil kurumunun atılımları ile ilk nüveleri atılmış sonra da halkımız bilinçli bir şekilde korunması gereken evleri korumaya başlamıştır. Buna rağmen, bu evlerden yangın vb. nedenlerden dolayı kaybettiklerimiz olmuştur. Bu da yönetim kademelerinin yapmaları gereken tedbirleri zamanında almadıklarından kaynaklanmaktadır.

Koruma Şu anda yeterli mi derseniz, yetersizdir. Daha çok yapmamız gereken işler vardır. Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı olarak bu gibi eksiklerin giderilmesi için çalıŐmalarımızı sürdürüyoruz.

SORU 2:

Safranbolu tarihi kent merkezinde sizce ne gibi evre sorunları yaşanmaktadır? Bu bölgede daha temiz ve sağlıklı bir kentsel mekan oluşturma bakımından sivil toplum örgütleri ve kamu kurumlarının faaliyetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? neri ve görüşleriniz nelerdir?

Kızıltan ULUKAVAK: Safranbolu'nun tarihsel merkezi, eskiden “Şehir” günümüzde de “arŐı” ya da “eski arŐı” olarak adlandırılan kesimdir. Burası sanki çanak içi gibi bir yerleşim düzenine sahiptir. Tabanlarından Akçasu ve Gümüş derelerinin aktığı iki vadinin yamaçlarında yer alan evler ile sokaklar Safranbolu tarihsel kent merkezini oluşturur.

Tarihsel merkezin bu özelliği nedeniyle, hava sirkülasyonunun yeterli düzeyde olmayıŐından, kiŐ aylarında ısınma amaçlı yakılan yakıtların dumanları, kent üzerine hava kirliliğine yol açan bir tabaka halinde çökmektedir. Safranbolu'ya doğal gaz gelmiştir. Ancak tarihsel kesim, tüm mahalleleri ve sokakları kapsar biçimde, yaygın bir gaz dağıtım ağına sahip değildir. Sokaklarda bitişik nizam evler ya da apartmanlar gibi çok sayıda ailenin, aynı sokak ya da çatı altında oturduğu yapılar bulunmadığından, bir başka anlatımla bir sokakta yeter sayıda doğalgaz aboneliği sağlanamayacağından, doğalgaz dağıtımını üstlenen özel firma için tarihsel kesimdeki her sokağa hat döŐemek rantabl olamamaktadır.

Bu konuda, Kültür Turizm Bakanlığı fonları ya da Emlak Vergisi demeleri sırasında eski yapıların onarımı için ayrıca tahsil edilen ve İl zel İdareleri'nde oluşturulan kaynak kullanılarak ve Belediye bütçesinden sağlanacak parasal olanaklarla tarihsel kesimin her sokağı doğalgaz hattına kavuŐturulmalıdır.

Safranbolu tarihsel kent merkezinin bir de, Şehir Mezarlığı arkasındaki çöp toplama alanından kaynaklanan bir başka hava kirliliği vardır. plerin kente çok yakın bir yerde yığılması, özellikle yazın zaman içinde kokuŐma ve kızıŐma sonucu, çöplük kendiliğinden yanmaya başlamakta ve etrafa dayanılmaz bir pis kokunun yayılmasına yol açmaktadır. Yıllardır bu konunun, hep gündemde olmasına karşın, bir çözüme

kavuşturulmaması üzücüdür. Daha fazla gecikilmeden, artık mutlak bir çözüm yolu bulunmalıdır.

Tarihsel kesimde bir başka çevre sorunu, trafik yoğunluğundan, bir başka deyimle trafik sıkışıklığı ile yeterli otopark olanağının bulunmayışından kaynaklanmaktadır. Kentin dar olan sokaklarında hafta sonları ve bayram tatili gibi zamanlarda taşıtların hareketi çok büyük zorluklarla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle özel otolarıyla Safranbolu'ya gelen ziyaretçiler için, Safranbolu seyahati bir eziyet haline gelmekte ve hatta kimi ziyaretçi, Safranbolu'da kalmayıp, ya geri dönmekte ya da Bartın-Amasra istikametinde yoluna devam etmektedir. Bu olgu, Safranbolu turizmi açısından büyük bir handikaptır.

Günümüzde herkese otobüs gibi toplu taşıma araçlarını kullanmaları, özel otomobilleriyle seyahat etmemeleri önerilemeyeceğine göre; kaldı ki Safranbolu sokaklarında ilerlemek ve park etme açısından otobüslerin daha büyük zorluklara katlanmak zorunda oldukları göz önüne alındığında, sorun daha büyük boyutlara ulaşmaktadır.

Bu sorunun çözümü, tarihsel kent merkezine taşıtların girişini sınırlamak; bu amaçla kent girişinde uygun yerlerde oluşturulacak yeterli kapasitede otoparklara taşıtların bırakılması ve gelen ziyaretçilerin, buralardan sık aralıklarla hareket eden ve çok sayıda yolcu alabilen büyük taşıtlarla kent merkezine götürülmeleri ve kent merkezinden de yine sık aralıklarla otoparklara ziyaretçileri taşımak gibi bir uygulamanın başlatılmasıdır.

Tarihsel kent merkezinde ayrıca görüntü kirliliğinden kaynaklanan bir çevre sorunu ile de karşı karşıya bulunmaktadır. Çeşitli reklam, ilan ve duyuruların gelişigüzel yerlerde, tarihsel dokuyla bağdaşmayacak biçimde yer alması büyük bir çirkinlik oluşturmaktadır. Çarşıdaki dükkanların tabelalarının belirli bir standartta olmayışı da, başlı başına ayrı bir görüntü kirliliğidir. Bu arada, zaten dar olan sokaklara dükkan sahiplerinin satışa sundukları malları sanki bir vitrine dizermiş gibi dükkanlarının önündeki yol üzerinde sergileyerek, yolu büsbütün daraltmaları ve ayrıca satılan maddeleri ya da dükkanı güneşten ya da yağıştan koruyan çok değişik boyut ve renkte tentelerin, yolların üstünü kaplaması insanların göz zevkini tırmalayan berbat görünümlere yol açmaktadır. Başta Belediye olmak üzere, esnaf kuruluşlarının,

turizmle ilişkili vakıf ve derneklerin zaman geçirmeksizin bu konuya el atmaları, gecikilmemesi, ihmal ve göz ardı edilmemesi gerekli zorunluluklardandır.

Aytekin KUŞ: Safranbolu'nun ününü dünyaya tanıtan en önemli tarihsel mekanı olan Çarşı'da eski binalarda hiçbir kamu kurumu yoktur. Kamu görevlileri, Safranbolu'nun en önemli yerini terk etmiştir. Denetim ve uygulama eksikliği vardır. Safranbolu'nun geleneksel yaşamında bazı kurallar vardır. Koruma İmar Planı, alan yönetimi, master planı işler olmalıdır.

Koruma Kurulu Çarşı bölgesinde tarihi bir binada iken Kıranköy'e taşınmıştır. Dolayısıyla, Koruma Kurulu uygulama alanından uzaklaşmıştır. Yangın konusu önemli olup, bu konuda gerekli tedbirler alınmalıdır. Belli saatlere göre çalışan geleneksel belediye araçlarının yerini minibüs almıştır. Çarşı kesiminde eczane ve banka kalmamıştır. Ecdad yadigarı eserlerin; restorasyon çalışmaları usule uygun değildir. Bir cami restore edildi duvarlarında su damlamaktadır. Restore öncesinde akmayan su neden akmaktadır. Şehirde sahipsizlik, duyarsızlık ve ilgisizlik had safhadadır. Yaşanabilir ve sürdürülebilir korumacılık (tarihsel, mimari, doğal ve kültürel çevre) konusunda donanımlı kişi ve kadrolar eylem ve söylem farklılığı içindedir. Oysaki yaşanan süreç bellidir. Ulusal kimlik kültürle sağlanabilir.

Şefik DİZDAR: Çok önemli bir soru, bu konu bir kaç yönden ele alınabilir. Safranbolu'da sokaklar dar olup, iki araç yan yana geçememektedir. Geçmişte insanlarımızın çok mutlu şekilde yaşadığı en azı 150 yıllık güzel konaklarımız şu anda yeteri kadar ilgi ile üzerine gidilmediği, ilgililer yeterli tedbirleri almadığı için yangın tehlikesi ahşap yapıları tehdit etmektedir. Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı olarak, sorunları ve çözüm önerilerini, hazırlanan detaylı raporlarla ilgili makamlara iletmekteyiz. Yangın çıktığında, sadece yangının diğer binalara sirayeti önlenmeye çalışılmamalı, hem yanan bina kurtarılmalı, hem de çevre binalar kurtarılmalıdır.

Örneğin yangınlar ile ilgili tedbirleri alıyoruz. Bu konuda bir sempozyum düzenledik. Maalesef bu sempozyumu dinlemek, izlemek üzere halktan gelen olmadığı gibi Belediye Başkanı dahil ilgililer gelmemişlerdir. Ancak, biz bu çalışmaları bir kitap haline getirdik ve bir takım çevreler bu çalışmalarımızdan yararlanmaya başladılar. Öncelikle, Safranbolu içindeki trafik sorununa çözüm getirilmeli ve itfaiye araçlarının caddelere rahatlıkla girip çıkabilmesi sağlanmalıdır.

İkincisi; Mahallelerde bulunan yangın muslukları çalışır olmalıdır. İtfaiye araçları, yangın mahalline 7-8 dakika içinde ulaşmalıdır. Yangın söndürme konusunda dünyada ve Türkiye'de yeni metod ve yeni teknolojiler çıkmıştır. Yangın bombaları gibi yangını başladığı anda söndürecek şekilde etkili kimyasallar üretilmiştir. Bunların, uygulandığı yerler olmuştur. Yaygınlaştırılmalıdır. Bu yenilikler takip edilmeli ve uygulanmalıdır. Safranbolu evlerindeki elektrik tesisatları oldukça eskidir. Elektrik tesisatları yenilenmelidir.

Bu sorduğunuz soruların her biri ayrı bir inceleme konusudur ve çok önemlidir. İtfaiye araçlarının zamanında ulaşması yanında; Yangın vanaları her an çalışır olmalıdır. Kentte yapılan alt yapı çalışmaları esnasında; bu vanaların bazılarının ana artel boruları ile irtibatının kesildiği, bu nedenle çalışmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle; en son çıkan yangında, başka vanalardan yararlanıldığı tespit edilmiştir.

Safranbolu Evlerinin çatılarının birbirine çok yakın olması, yangının süratle yandaki eve sıçramasına sebep olmaktadır. Çıkan yangınlarda genelde itfaiye yangının yandaki evlere sıçramasını engellemeyi başarmaktadır. Hem yanan ev kurtarılmalı, hem de yangının etrafa sirayeti önlenmelidir. Yangına engel olacak çalışmalar yapılmalıdır. Safranbolu gibi korunması gereken ahşap yapıları olan; İtalya, Danimarka, Almanya vb. bir çok ülkede bir takım çalışmalar Karabük Belediyesi İtfaiyesi tarafından örnek alınmış ve buna paralel çalışmalar yapılmaktadır. Karabük Üniversitesi'nin yangınla ilgili eğitim veren bölümleri mevcuttur. Safranbolu Belediyesi tarafından da, bu çalışmalardan ve imkanlardan istifade edilmelidir.

Otopark sorunu turiste zaman kaybettirip, trafik karmaşasına neden olmaktadır. Bu sorun, hem yerel halkın yaşamını zorlaştırmakta hem de turisti geldiğine pişman etmektedir. Gümüşten Kıranköy'e, Kıranköyden Karabük'e gitmek için iki saat beklendiği zamanlar olmaktadır. Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı'nca gerekli çalışmalar yapılmış olup, ilgili mercilere yazılar yazılmıştır. Buna rağmen henüz ilgililer arzu edildiği şekilde bir çalışma yapmamışlardır. Gerekli tedbirlerin ilgililerce alınması beklenmektedir.

SONUÇ

İnsanoğlu dünya üzerinde var olmasından itibaren, sürekli bir biçimde doğal çevreyle etkileşim içerisinde olmuş ve doğal çevredeki kaynakları kullanmakla yaşamını kolaylaştırmıştır. Ancak özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte kitle üretiminin başlaması, doğal çevredeki kaynakların bilinçsiz bir şekilde kullanılmasına neden olmuştur. Dolayısıyla doğal çevredeki kaynakların kullanımının bilinçsizliği, insanoğlunun doğaya yabancılaşmasının ve hatta doğadan kopmasının da başlangıcı olmuştur. Günümüzde, bu zararları en aza indirmek için sanayileşme, nüfus artışı, çarpık kentleşme, savaşlar, hava, su, toprak, gürültü, görüntü ve radyoaktif kirliliğin nedenleri ve önleme konularında çalışmalar yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu önemden hareketle, UNESCO'nun kültür miras listesinde bulunan Safranbolu'nun çevre sorunlarının ortaya konulması ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için Safranbolu'da ikamet eden 435 kişi ile anket çalışması ve 3 kişi ile de mülakat yapılmıştır.

Alan çalışması sunucunda Safranbolu'daki ulaşımın, yerleşim yerlerindeki yeşil alanların, altyapının, tarihi yapı ve kültürel varlıkların bakımından sorumlu kurumların çevreye ilişkin bilgilendirme çalışmalarının yeterli olmadığı saptanmıştır.

Çalışmada; eski eserlerin yakınında yapılan inşaatların ve Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının görüntü kirliliğine yol açtığı, bunun yanı sıra işyeri tanıtım, yön ve yol tabelalarının da tarihi dokuya uygun olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların, kentin her tarafına yeterli sayıda çöp kovalarının konulmadığını ve Mezarlık bölgesindeki şehir çöplüğünün yanması sonucu çıkan dumanların zarar verici nitelikte olduğunu düşündükleri görülmüştür. Katılımcılar, kentte doğalgaz kullanımının yeteri düzeyde yaygınlaşmadığı görüşündedirler denilebilir. Düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin yönetmelikteki ses düzeyini aştığı düşünülmektedir. Ayrıca Safranbolu insanının yöredeki tarihi, kültürel ve doğal varlıklara karşı nispeten duyarlı davrandığı ortaya çıkmıştır.

Katılımcılar, restorasyon yapılamayan evlere geçici giydirme uygulamasının yapılması, tarihi konakların restorasyonu için uygun koşullarda kredi sağlanması, yangın önlemlerinin tüm restorasyon çalışmalarında zorunlu olması ve tarihi konaklara sadece cephe sağlıklılaştırma yapılmaması gerektiğini düşünmektedirler.

Sonuçlar; bütçelerinde kültürel amaçlara yönelik fonları olan şirketlerin Safranbolu’da restore etmek amacıyla konak satın almalarının ve STK’ların Safranbolu konaklarını kiralamalarının veya satın almalarının özendirilmesi gerektiğini göstermiştir. Çalışmada, turistlerin yoğun olduğu gün ve saatlerde Çarşı bölgesinin trafiğe kapatılmasına ve trafik sorununa çözüm amacıyla Kıranköy bölgesinde çok katlı otopark yapılmasına yönelik önerilere olumlu yanıtlar verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca toplu taşıma araçlarının duraklar dışında yolcu indirmesinin veya bindirmesinin yasaklanması ve Çarşı güzergâhı için gidiş, Kirkille güzergâhı için ise dönüş olacak şekilde trafik düzenlemesinin yapılması gerektiği düşünülmektedir. Katılımcıların, itfaiye imkânları artırılması, personel seçiminin ve eğitimlerin iyileştirilmesi, kent merkezinin etrafındaki kayalıklardan taşların düşmemesi için gerekli önlemler alınması gibi önerilere de katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Alan araştırmasında Safranbolu’da ikamet eden kişilerin tanımlayıcı bilgilerine göre Safranbolu ile ilgili genel görüşlerinin dağılımı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda kadınların Safranbolu’daki ulaşım, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının yeterliliği gibi görüşlere erkeklerden daha olumlu cevaplar verdikleri söylenebilmektedir. Eğitim durumu, çalışma durumu, sosyal güvence, ikamet edilen konutun cinsi ve mülkiyeti itibarıyla katılımcıların, Safranbolu ile ilgili görüşlerinin farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla değişkenlerde görüşlerin aynı düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak Safranbolu ile ilgili görüşlerin, katılımcıların gelir düzeylerine, ikamet ettikleri yere, kaldıkları konuttaki ikamet sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Safranbolu’da ikamet eden kişilerin tanımlayıcı bilgilerine göre Safranbolu’daki çevre sorunlarının dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda kadın ve erkeklerin Safranbolu’daki çevre sorunlarına ilişkin düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ayrıca gelir düzeyine, sosyal güvenceye, konuttaki ikamet sürelerine, ikamet edilen konutun cinsine ve mülkiyetine göre katılımcıların Safranbolu’daki çevre sorunlarına ilişkin düşüncelerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak Safranbolu’daki çevre sorunlarına ilişkin düşüncelerin, katılımcıların çalışma durumları, eğitim durumları ve ikamet ettikleri yer açısından anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Çalışmada, Safranbolu’da ikamet eden kişilerin tanımlayıcı bilgilerine göre

Safranbolu'daki çevre sorunlarına ilişkin çözüm önerilerinin dağılımını incelenmiştir. Bu kapsamda Safranbolu'daki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere verilen cevapların kadın ve erkeklerde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim durumu ve sosyal güvence itibarıyla de çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Ancak gelir düzeyine, çalışma durumuna, ikamet edilen yere, ikamet edilen konuttaki süreler, ikamet edilen konutun cinsine ve konutun mülkiyetine göre çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyinin anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Katılımcıların Safranbolu ile ilgili görüşlerinin ikamet ettikleri yere göre ($F=2,664$, $p<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre; Kıranköy'de oturanların, Safranbolu'daki ulaşım, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapının, tarihi yapı ve kültürel varlıkların bakımının ve çevre eğitimlerinin yeterliliği konusundaki düşüncelerinin diğer mahallelerde oturanlardan daha olumlu olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, katılımcıların Safranbolu'daki çevre sorunlarına ($F=1,461$, $p>0,05$) ilişkin düşünceleri ve çevre sorunlarının çözümüne ilişkin önerilere katılım düzeyleri ($F=0,913$, $p>0,05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla tarihi Safranbolu'da, Karaköy'de, Bağlar'da ve diğer mahallelerde oturan kişilerin, çevre sorunlarına ilişkin düşünceler ve çevre sorunlarına ilişkin öneriler konusunda aynı düşünceye sahip oldukları söylenebilir.

Tarihi çevreler, sadece yaşanan ortak alandan öte olup, oluşturulan dönemlerdeki yaşanmışlıkları kendine has tarzıyla anlatan mekânlardır. Ancak tarihi çevrelerin yaşarken korunamaması, toplumu ortak paydada buluşturan duyguların düşüncelerin, yaşam tecrübelerinin anlaşılmasına neden olmaktadır. Kültürel Miras ise toplumun adeta gıdasıdır. Toplumunu besler, aynı zamanda toplumun katkıları ile hayatta kalır, beslenir ve gelişir.

İnsanlar tarihi çevrelerin hem yapıcısı hem de etkileneni konumundadır. Geçmişten geleceğe bir bağ kurulduğu takdirde kentler özgün kimliklerini muhafaza etmekte ve orada yaşayan insanlarda da aidiyet ve sahiplenme isteği güçlenmektedir. Kent kimliklerini tehdit eden en büyük tehlike sağlıksız şehirleşme ve plansız, kontrolsüz yapılaşmadır.

Türkiye'de çok sayıda tarihsel kent olmasına rağmen Safranbolu'nun gözde

olmasının sebebi, diğer kentlerin kendini yaşarken koruyamamasıdır. Safranbolu'da ise, durum çok farklıdır. Safranbolu'da sokaklardan mahallelere kadar bir bütünlük söz konusudur ki, böylece eski ev ve konaklar korunabilmekte ve günümüzde de bir açık hava müzesi olarak sergilenebilmektedir. Bütün bunların sonucunda Safranbolu'ya Dünya Miras Listesi'nde yer verilmiştir.

Safranbolu'nun tarihi çevresinin korunmaya çalışılmasıyla sadece mimari değeri olan evlerin yaşatılması sağlanmış olmayacaktır, aynı zamanda geçmişini tanıyan, anlayan bir geleceğin temeli atılmış olacak ve ortak dil konuşulmaya devam edecektir.

Araştırma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda tespit edilen sorunlar ve buna ilişkin çözüm önerileri aşağıda sunulmuştur.

Sorunlar:

- ✓ Safranbolu'da ulaşım, yerleşim yerlerindeki yeşil alanlar ve altyapı konusunda yetersizlikler olduğu anlaşılmıştır.
- ✓ Safranbolu'da kaçak yapılaşma düzeyi düşük olmakla birlikte tarihi yapıların ve kültürel varlıkların bakımının ve sorumlu kurumların çevreye ilişkin bilgilendirme çalışmalarının yeterli olmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Tarihi eserlerin yakınında yapılan inşaatların ve Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelalarının görüntü kirliliğine yol açtığı ve tarihi dokuya uygun olmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Kentin her tarafına yeterli sayıda çöp kovalarının konulmadığını ve Mezarlık bölgesindeki şehir çöplüğünün yanması sonucu çıkan dumanların zarar verici nitelikte olduğu düşünülmektedir.
- ✓ Kentte doğalgaz kullanımının yeteri düzeyde yaygınlaşmadığı görüşü hakimdir.
- ✓ Düğün ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyinin yönetmelikteki ses düzeyini aştığı düşünülmektedir.
- ✓ Çarşı bölgesinde hediyeelik eşyalarla tıka basa doldurulmuş dükkanlardaki malzemeler, dükkana sığmayınca yola taşmış durumdadır. Ayrıca daha önceleri doğal gölgelik olan üzüm asmalarının yerini perdeler almıştır.

- ✓ Günümüz yaşam biçimi, geleneksel yaşam ve doku ile uyumlu olmayan bir görüntü ortaya çıkarmıştır. Safranbolu'nun ruhuna uygun bir turizm modeli yaratılamamıştır.
- ✓ Safranbolu insanının yöredeki tarihi yapılara, kültürel ve doğal varlıklara karşın nispeten duyarlı olmakla birlikte bölgede mevcut kaya mezarlarının korunması konusunda aynı hassasiyetin gösterilmediği tespit edilmiştir.
- ✓ Geniş aile statüsündeki ataerkil aile yaşamından, anne baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile yaşamına geçişle birlikte, Safranbolu evlerini koruma açısından yeni bir döneme girilmiştir. İki üç katlı, en az altı sekiz odalı bir Safranbolu evinde artık tek başlarına çekirdek aile bireyleri yaşayamaz, evin bakım ve temizliğinin, ısıtılmasının üstesinden gelememişlerdir.
- ✓ Tarihi konaklar hem yaşlanmaktan hem de bilinçsizce yapılan tadilat, bakım, onarım çalışmalarından dolayı zarar görmeye başlamıştır.

Çözüm önerileri:

- ✓ Yangın önlemlerinin tüm restorasyon çalışmalarında zorunlu olması ve tarihi konaklara sadece cephe sağlıklaştırma yapılmaması,
- ✓ Bütçelerinde kültürel amaçlara yönelik fonları olan şirketlerin Safranbolu'da restore etmek amacıyla konak satın almalarının ve STK'ların Safranbolu konaklarını kiralamalarının veya satın almalarının özendirilmesi,
- ✓ Turistlerin yoğun olduğu gün ve saatlerde Çarşı bölgesinin trafiğe kapatılması ve trafik sorununa çözüm amacıyla Kıranköy bölgesinde çok katlı otopark yapılması,
- ✓ Toplu taşıma araçlarının duraklar dışında yolcu indirmesinin veya bindirmesinin yasaklanması,
- ✓ Çarşı güzergâhı için gidiş, Kirkille güzergâhı için ise dönüş olacak şekilde trafik düzenlemesinin yapılması,
- ✓ İtfaiye imkânlarının artırılması, personel seçiminin ve eğitiminin iyileştirilmesi,
- ✓ Kent merkezinin etrafındaki kayalıklardan taşların düşmemesi için gerekli önlemlerin alınması,
- ✓ Tarihi eserlerin tüm insanların ortak değeri, ülkemizin vazgeçilmezlerinden olduğunun halka benimsetilmesi,

- ✓ Halkın eğitimi için insanlarla günlük hayatta en çok ilişkide bulunan kamu görevlilerinden (öğretmenler, imamlar, jandarma, belediye, imar ve iskan görevlileri vb.) yararlanılması,
- ✓ Hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planı, alan yönetimi ve master planlarının hassasiyetle uygulanması,
- ✓ Kaya mezarları konusunun öneminin ve gerekliliğinin ilgili makamlara ve kamuoyuna net bir şekilde anlatılması, bu maksatla bu konudaki bilgi ve belgelerin bir araya getirilmesi ve kaya mezarlarının bulunduğu yerlere araçla ulaşım için yol yapımının sağlanması,
- ✓ Define avcılarının mezar tahribine engel olmak maksadıyla kamera sistemi kurulması, yerel halkın olay anında ilgili emniyet makamlarına, jandarmaya bilgi verebilmesi gibi tedbirlerin alınması,
- ✓ Tarihi konakların restorasyonu için daha uygun koşullarda kredi sağlanması.
- ✓ Mimari miras konusu yapıtlar, özel mülkiyet hukukuna tabi olsalar dahi, toplumun ortak malı olmalarından hareketle daha iyi korunmaları için, toplumsal ve kamusal kaynakların bulunması,
- ✓ Tarihsel ve kültürel değer taşıyan ev ve konakların kamu kurumların veya sivil toplum örgütlerinin yönetim yeri olarak kullanılması,
- ✓ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlıkları'nın fonlarından tarihi çevrenin korunmasına yönelik olarak yerel yönetimlere, gerekli ve yeterli ödenek aktarımlarının yapılması,
- ✓ Safranbolu'nun tarihi kent özelliğinin sürdürülebilirliği için yerel yönetimlerin, meslek sahiplerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve toplumun her kesimindeki insanların birlikte çalışması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahunbay, Z. (2017). Tarihi çevre koruma ve restorasyon. İstanbul: Yem Yayın.
- Akdeniz Ülkeleri Akademisi Vakfı, (2017). Uluslararası çalıştay mausoleum. Erişim adresi: http://www.academia.org.tr/upload/files/mozolebrosur_tr.pdf
- Akın, N. (1988). Türkiye'de koruma kavramı ve düşündükleri Kuşadası ve Kütahya'da koruma çalışmaları. *Türkiye Mimarlar Odası Dergisi*, 1 (228), ss. 2-78.
- Asatekin, N. G. (2004). Kültür ve doğa varlıklarımız, Neyi, niçin, nasıl, korumalıyız. Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Avcıoğlu, S. (2016). Tarihi çevrelerde kentsel koruma ve kentsel yenileme eğilimleri: Yasal ve yönetsel çerçeve. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, (20), ss. 693-1013.
- Avcıoğlu, S. (2018). Tarihi çevrelerde karar vericiler: Koruma bölge kurulları. *Şehir ve Toplum Dergisi*, (9), ss. 5-147.
- Avşar, Z., Avşar, S. (2016). Var olmanın ve arınmanın tarihi seyri içerisinde bedensel-ruhsal temizlik mekanları olarak hamamların iletişim bakımından önemi. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, (19), ss. 325-682.
- Ayaz, N., Apak, C., Sünbül, K. (2018). Kültürel miras alanları üzerine bir meta analizi: Safranbolu ilçesi örneği. *Türk Turizm Araştırmalar Dergisi*, 2 (1), ss. 1-14.
- Aygün, H. M. (2011). Kültürel mirası korumada katılımçılık. *T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıflar Dergisi*, 35 (1), ss. 191-213.
- Bir işçi yaşamını yitirdi. (2014, 9 Eylül). Erişim adresi: <http://ilerihaber.org/icerik/marzinc-karabuk-halkini-zehirliyor-1760.html>
- Can, M. (2009). Çalışma raporu. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Christensen, B. L., Johnson, R. B. Turner, L. A. (2015). Research methods, design and analysis, Twelfth edition. England: Pearson Education Limited.
- Cingöz, B., Aksulu, I. (2009). Tarihi çevrede koruma: Yaklaşımlar uygulamalar. *TMMOB Mimarlar Odası Dergisi*, Ankara Şubesi.

- Çevre ve Şehircilik Karabük İl Müdürlüğü (2016). Karabük ili 2016 Yılı Çevre Durum Raporu.
- Çırak, A. A. (2010). Korumanın toplumsal ve kültürel boyutu neden önemli? Biz nasıl bakıyoruz?. *TMMOB Planlama Dergisi*, 48 (1), ss.29-37.
- Dal, N., Baysan S. (2007). Kuşadasında kıyı kullanımı ve turizmin mekansal etkileri konusunda yerel halkın tutumları. *Ege Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, 16 (1), ss. 70-85.
- Erder, C. (2018). Tarihi çevre algısı. İstanbul: Yem Yayın.
- Ertuğrul, A. (2018). Koruma kurulları ve koruma süreçlerindeki işlevleri. *Şehir ve Toplum Dergisi*, (9), ss. 5-147.
- Eymen, U. E. (2007). Spss 15.0 veri analiz yöntemleri, istatistik merkezi yayın no: 1. Erişim adresi: <http://www.istatistikmerkezi.com>
- Google Haritalar, (t.y.). Erişim Adresi:<http://www.google.com/maps/place/>
- Gökoğlu, A. (1952). Paphlagonia: Gayrimenkul eski eserleri ve arkeolojisi. Kastamonu: Doğrusöz Matbaası.
- Gülersoy, A. (2013). Doğal mirasın korunması açısından sosyal bilgiler ve coğrafya müfredat programlarının değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), ss. 315-354.
- Günay, R. (1995, 10 Ocak). Safranbolu “dünya miras listesi”nde. *Cumhuriyet Gazetesi*. Erişim adresi: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml>
- Gürbüz, A., Yolcu T., Türkmen F., Türker N., Kaya Ş. ve Şehirli M. (2014). Safranbolu Turizm Master Planı. 2015-2023.
- Hamamcı, C.ve Keleş R. (2005).Çevre politikası. Ankara:İmge Yayınevi.
- İftar, K. G. (1999). Bilim ve araştırma. A. A. Bir (Ed.), Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri içinde (ss. 1-10). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- İnce, Y. (2017). Safranbolu ve korumanın öyküsü. Safranbolu Belediye Başkanlığı.
- İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı. (t.y.). Atina tüzüğü. Erişim adresi: <http://www.alanbaskanligi.gov.tr/evrak/turkce/1933-Atina-tuzugu.pdf>

- İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı. (t.y.). Ulusal kültürel miras koruma mevzuatı. Erişim adresi: <http://www.alanbaskanligi.gov.tr/ulusal.html>
- Kaderli, L. (2014). Kültürel miras koruma yaklaşımlarının tarihsel gelişimi. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (12), ss. 29-46.
- Kalafat, Y. (1999). Safranbolu ve yöresinde türbeler. I Ulusal Tarih İçinde Safranbolu Sempozyumu (4-6 Mayıs 1999), Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Kalaycı, Ş. (2010). Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kamacı, E. (2014). 2863 sayılı KTVKK'nın uluslararası yasal düzenlemeler bağlamında değerlendirilmesi. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 31 (2), ss.1-23.
- Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). Önemli Tarihi Yapılar. Erişim adresi:<http://www.karabukkulturturizm.gov.tr/TR-63697/onemli-tarihi-yapilar.html>.
- Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 2019.
- Karacakaya, R., Yücedağ İ. ve Kılavuz B. N. (2013). Safranbolu kitabeleri. Safranbolu: Safranbolu Belediyesi Yayınları.
- Karpuz, H. (1990). Eski eser ve anıtların korunmasında halkın eğitimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 34 (1-2), ss. 405-408.
- Kaya, E. (2017). Kentleşme ve kentlileşme. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Kayış, A. (2009). Güvenirlik analizi. Ş. Kalaycı (Ed.), Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Keleş, R. (2010). Kentleşme politikası. Ankara: İmge Yayınevi.
- Kılıç E. S. ve Türkoğlu G. (2015). Özgün işlevini sürdüren geleneksel konutlarda korunma sorunları ve çözüm önerileri, Safranbolu eski çarşı bölgesi. *Megaron Dergisi*, 10 (2).
- Kiper, P. (2005). Koruma amaçlı imar planı kavramına eleştirisel bir bakış. *TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını Planlama Dergisi*, (1), ss. 26-28.

- Koçan, N. (2012). Tarihi kent koruma ve Mudurnu (Bolu) örneği. *Ordu Üniversitesi Bilgi ve Teknoloji Dergisi*, 2 (2), ss. 93-102.
- Koçan, N. ve Çorbacı, Ö. (2012). Tarihi çevreleri koruma sürecinde yeni yaklaşımlar: Kongre turizmi, Safranbolu çarşı örneğinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitü Dergisi*, 3 (2), ss. 31-36.
- Koruma Amaçlı İmar Planları Ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Müelliflerine İlişkin Usul Ve Esaslara Ait Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2017, 5 Ocak). *T.C Resmi Gazete* (Sayı:29939). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170105-5.htm>
- Krejcie, R. V. ve Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities, *Educational and Psychological Measurement*,(30).
- Kuban, D. (2001). Türkiye'de kentsel koruma :Kent tarihleri ve koruma yöntemleri. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kuş A. ve Ulukavak K. (2015). Safranbolu korumada 40. yıl (1975-2015) 40 söyleşi (1975 öncesi ve sonrası). Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı Yayınları.
- Kuş, A. (2003). Türkiye'de mimarlık değerlerinin korunmasında ilk adımlar, Safranbolu 1975-1980. Karabük: Güven Ofset.
- Kuş, A. (2010). Safranbolu evleri ve yaşam biçimi. Safranbolu Kaymakamlığı Hizmet Birliği Yayınları.
- Kuş, E. (2003). Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri nitel mi, nicel mi?. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (t.y.). Dünya miras listesi. Erişim adresi: <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44423/dunya-miras-listesi.html>
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (t.y.). Koruma amaçlı imar planları. Erişim adresi: <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-111517/koruma-amacli-imar-planlari.html>.
- Madran, E. (1996). Cumhuriyetin ilk otuz yılında (1920-1950) koruma alanının örgütlenmesi- 1. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 16 (1-2), ss. 59-97.

- Mansuroğlu, S. (2006). Turizm gelişmelerine yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Akseki/Antalya örneği. *Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakóltesi Dergisi, 19 (1)*, ss. 35-46.
- Mazı, F. (2009). Tarihi çevrenin korunmasında sosyo-ekonomik faktörlerin etkisi. *Mevzuat Dergisi, 12 (138)*, ss. 1-8.
- Nakip, M. (2013). Pazarlama araştırmaları teknikler ve (spss destekli) uygulamalar. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Nartkaya, E. ve Tektaş, E. (2018). Erken cumhuriyet dönemi Safranbolu konut yapılarında kimlik arayışı. Dicle üniversitesi 1. Uluslararası Mimarlık Sempozyumu
- Odabaşı, Y. (1999). Anket yöntemi. A. A. Bir (Ed.), Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081.
- Özdamar, K. (2001). Spss ile biyoistatistik. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdemir, M. Z. D. (2005). Türkiye'de kültürel mirasın korunmasına kısa bir bakış. *TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını Planlama Dergisi, (31)*.
- Özdemir, Ü. (2011). Safranbolu'nun kültürel miras kaynakları ve korunması. *Doğu Coğrafya Dergisi, 16 (26)*, ss. 129-142.
- Özköse, A. (1999). Safranbolu da Kıranköy Tabakhane Bulakköyü Yazıköyü ve Yörökköyünde Kaybolan Kültür Mirasımız. I Ulusal Tarih İçinde Safranbolu Sempozyumu (4-6 Mayıs 1999). Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Özmen, A. (1999). Örnekleme. A. A. Bir (Ed.), Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1081.
- Öztürk, A. (2016). Eskişehir'in geçmişteki ve bugünkü kent belleğinin zihin haritaları üzerinden okuma denemeleri. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi, (19)*, ss. 325-682.
- Öztürk, A. İ. (2018). Kültür varlıklarını koruma ve restorasyon sürecine belediyelerin müdahali: Aydos Kalesi hikayesi. *Şehir ve Toplum Dergisi, (9)*, ss. 5-147.
- Padem, H., Göksu, A. ve Konaklı, Z. (2012). Araştırma yöntemleri spss uygulamalı, Sarajevo: International Burch University.

- Safranbolu Belediyesi İmar Müdürlüğü (2018). Şekil-1 Harita.
- Safranbolu Belediyesi. (t.y.). Erişim adresi: <http://safranbolu.bel.tr/Safranbolu>.
- Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı, (2017). 1 numarlı rapor. Erişim adresi: http://safranbolukultur.com.tr/1987_2017_faaliyetler.pdf
- Sekaran, U. (2003). Research Methods for Business, Fourth Edition, John Wiley & Sons Inc.
- Songülen, N. (2009). Tarihi çevrede koruma: Yaklaşımlar uygulamalar. *TMMOB Mimarlar Odası Dergisi Ankara Şubesi*, 3 (4), ss. 6-71.
- Sözen, M. (2012). Kazı hikayeleri. *Aktüel Arkeoloji Dergisi*, 29. Erişim adresi: <http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/sayi-29>
- Şahin, S. ve Güner S. (2014). Kültürel miras korunması ve sivil toplum örgütleri arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*.
- Şanlı, S., Örmecioglu T. (2018). 20. yüzyıla ait nitelikli kültürel miras örneklerinin korunması sorunu: OLBİA Kültür Merkezi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (60), ss. 591-596.
- Şavran, G. T. (2009). Sosyolojide nicel ve nitel araştırma yöntemi. N. Suğur (Ed.), Sosyolojide araştırma yöntem ve teknikleri içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1963.
- Şavran, G. T. (2012). Örnekleme seçimi ve ölçüm. T. G. Şavran (Ed.), Sosyolojide araştırma yöntem ve teknikleri içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2641.
- T.C. Karabük Valiliği, (t.y.). Safranbolu ilçesi. Erişim tarihi: <http://karabuk.gov.tr/safranbolu-ilcesi>.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (t.y.). Unesco. Erişim adresi: <http://disiliskiler.kulturturizm.gov.tr/TR-22148/unesco.html>.
- Tankut, G. (2005). Doğal ve tarihi çevrenin korunması sorunlar ve olası çözümler. *ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Dergisi*, 1 (31), ss. 2-128.
- Tarihi Kentler Birliği, (2017). Tarihi kentler birliği 15. yıl "geleceği birlikte yaşatmak". İstanbul: ÇEKÜL Vakfı Yayınları.

- Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik (2015, 22 Ağustos). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı:29453). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/08/20150822-18.htm>
- Tokuçoğlu, B. (1993). Çevre sorunları ve kentleşme. *Çevre Dergisi*, 6, s. 19.
- Tunçer, M. (2009, 18 Mart). Kentsel tasarımın tarihsel çevre korunmasında etkin olarak kullanımı: Böl ve yönet modeli [Blog Yazısı]. Erişim Adresi: <http://blog.milliyet.com.tr/--kentsel-tasarimin-tarihsel-cevre-korunmasinda-etkin-olarak-kullanimi--bol-ve-yonet-modeli/Blog/?BlogNo=168780>.
- Ulukavak, K. (2017). Bir safranbolulunun penceresinden Safranbolu (Gözlemler-Derlemeler-Denemeler). Karabük: Karabük Üniversitesi Yayınları.
- Ulusan, E. (2016). Türkiye'de kültürel miras alanlarında yönetim planlaması deneyimi. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, (19), ss. 325-682.
- Ulusan, E., Yıldırım E. (2016). Temsili, dengeli ve güvenilir bir liste için: Türkiye'nin dünya mirası adaylıklarının gözden geçirilmesi. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, (19), ss. 325-682.
- Umar, B. (2007). Paphlagonia: Bir tarihsel coğrafya araştırması ve gezi rehberi. İstanbul: İnkılap.
- Ünal, Z. G. (2014). Kültürel mirasın korunması. İstanbul: İstanbul Valiliği Yayınları.
- Yazıcıoğlu, H. (1998). Safranbolu tarihine ait belgeler ve kaynaklar. Ankara: Safranbolu Hizmet Birliği Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yetiş, R., Turcan, Y. ve Dinçer, A. E. (2018). Safranbolu Kent Formunun Tarihsel Serüveni ve Morfolojik İncelemesi. Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı, II.Kentsel Morfoloji Sempozyumu “DeğişKent”, Değişen Kent, Mekân Ve Biçim, 31 Ekim – 2 Kasım 2018, İTÜ, Mimarlık Fakültesi, Taşkışla.
- Yiğitbaşıoğlu, H. (1998). Kentlerin çevre sorunları ve habitat konferansları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 38 (1-2), ss. 1-18.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Güvenilirlik Analizine Yönelik Bulgular	56
Tablo 2. Tanımlayıcı Bilgilere Yönelik Bulgular	58
Tablo 3. Tarihi Safranbolu'yu Değerli Kılan Faktörlere Yönelik Bulgular	59
Tablo 4. Safranbolu'nun SİT Alanı Olmasının Faydaları	60
Tablo 5. Safranbolu Koruma Çalışmaları ve Sorunların Sorumluları.....	60
Tablo 6. Tarihi Çevrenin Korunmasında Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Düşen Görevlere Yönelik Bulgular.....	61
Tablo 7. Safranbolu Evlerinin Restorasyon Çalışmalarının Yeterlilik Durumuna Yönelik Bulgular.....	62
Tablo 8. Safranbolu'daki Tarihi ve Doğal Dokuyu Korumak İçin En Fazla Görev Düşen Kişilere Yönelik Bulgular.....	62
Tablo 9. Safranbolu Belediyesince Yapılan Çevre Sorunlarının Giderilmesi ve Korumacılık Çalışmalarının Yeterlilik Durumuna Yönelik Bulgular	63
Tablo 10. Safranbolu'nun En fazla İhtiyacı Olan Faktörlere Yönelik Bulgular ..	63
Tablo 11. Korumacılığın Safranbolu'nun Tarihi Yerler Dışındaki Mahallelerini Kapsama Durumuna Yönelik Bulgular.....	64
Tablo 12. Safranbolu'ya İlişkin Görüşlere Yönelik Bulgular.....	65
Tablo 13 .Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Bulgular	66
Tablo 14. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına İlişkin Önerilere Yönelik Bulgular	68
Tablo 15. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması.....	70
Tablo 16. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması	71
Tablo 17. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırması.....	71
Tablo 18. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması	72
Tablo 19. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumlarına Göre Karşılaştırması	72

Tablo 20. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Mevkie Göre Karşılaştırması	73
Tablo 21. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Süreye Göre Karşılaştırması	74
Tablo 22. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Cinsine Göre Karşılaştırması.....	74
Tablo 23. Safranbolu İle İlgili Görüşlerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Mülkiyetine Göre Karşılaştırması.....	75
Tablo 24. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması.....	76
Tablo 25. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması	76
Tablo 26. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırması	77
Tablo 27. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması	77
Tablo 28. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumlarına Göre Karşılaştırması	78
Tablo 29. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların İkamet Ettikleri Mevkie Göre Karşılaştırması	79
Tablo 30. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların İkamet Ettikleri Süreye Göre Karşılaştırması	79
Tablo 31. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Cinsine Göre Karşılaştırması.....	80
Tablo 32. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarının Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Mülkiyetine Göre Karşılaştırması.....	81
Tablo 33. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması	81
Tablo 34. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	82
Tablo 35. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırması.....	83

Tablo 36. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması	83
Tablo 37. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumlarına Göre Karşılaştırması.....	84
Tablo 38. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Mevkie Göre Karşılaştırması.....	84
Tablo 39. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Süreye Göre Karşılaştırması.....	85
Tablo 40. Safranboludaki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Cinsine Göre Karşılaştırması	86
Tablo 41. Safranbolu'daki Çevre Sorunlarına Yönelik Önerilerin Katılımcıların İkamet Ettikleri Konutun Mülkiyetine Göre Karşılaştırması	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Safranbolu Eski Çarşısı	33
Şekil 2. Safranbolu'nun Coğrafi Konumu	49

EKLER

EK-1 Anket Formu

TARİHİ KENT SAFRANBOLU ANKET SORULARI

Değerli Katılımcılar,

Bu anket, UNESCO kültürel mirası listesinde olan Safranbolu’da yaşanan çevre sorunlarının tespiti, bu sorunlara çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla yapılan Yüksek Lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmektedir. Sizlerin gayretleri ile daha iyi korunmuş ve herhangi bir çevre sorunu olamayan tarihi bir kente sahip olabilmemiz sizin katkılarınız ile mümkün olacaktır. Katılımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Nur Çamlıca Şendemir

Karabük Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ABD

1. Cinsiyet	☐ Erkek	☐ Kadın		
2. Eğitim Durumunuz	☐ Okur-Yazar değil ☐ Lisans	☐ İlk Öğretim ☐ Lisansüstü	☐ Orta	
3. Gelir Düzeyiniz	☐ 0-3000	☐ 3001-5000	☐ 5001-7000	☐ 7001 ve Üzeri
4. Çalışma durumunuz?	☐ Çalışıyor	☐ Çalışmıyor	☐ Emekli	
5. Sosyal Güvenlik Türü	☐ SSK	☐ Bağ-kur	☐ Emekli Sandığı	☐ Yok
6. Evinizin bulunduğu mevkii	☐ Tarihi Safranbolu bölgesi ☐ Bağlar	☐ Kıranköy ☐ Diğer		
7. Kaç yıldır şu andaki konutta yaşıyorsunuz?	☐ 1 yıldan az	☐ 1-2 Yıl	☐ 3-4 Yıl	☐ 4 yıl ve daha üzeri
8. Konutunuzun cinsi	☐ Tarihi Safranbolu evi	☐ Müstakil ev	☐ Apartman dairesi	
9. Konutunuzun mülkiyet durumu	☐ Kendi mülkü	☐ Kira	☐ Lojman	☐ Diğer
10. Size tarihi Safranbolu bölgesi hangi açıdan çok değerlidir? (Sadece tek cevap işaretlenecek.)				
☐ Geleneksel mimari yapıları	☐ Doğal güzellikleri	☐ Antik harabeleri		
☐ Geleneksel kültürü	☐ Verimli tarım arazileri	☐ Diğer _____		
11. Tarihi Safranbolu bölgesinin Sit alanı olması sizin için faydalı oldu mu?				
☐ Evet	☐ Hayır	☐ Fikrim yok		
12. Bir önceki soruya cevabınız Evet" ise hangi yönleriyle size faydalı olduğunu düşünüyorsunuz? (Birden fazla cevap verilebilir)				
☐ Altyapı yatırımları geliştii	☐ Yeni insanlar gördük	☐ Ulaşım imkanları geliştii		
☐ Arazimiz değerlendirildi	☐ Kültürümüz geliştii	☐ Diğer _____		

13. Sizce Safranbolu'daki koruma çalışmalarında karşılaşılan herhangi bir sorun var mı? ☐ Evet ☐ Hayır			
14. Safranbolu'daki koruma çalışmalarında karşılaşılan herhangi bir sorun var ise sizce bunun sorumlusu kimdir? ☐ Halk ☐ Belediye ☐ Kamu kurum ve kuruluşları ☐ Hepsi ☐ Fikrim yok			
15. Kamu Kurum ve Kuruluşları tarihsel çevrenin korunmasında ne gibi görevler üstlenmelidir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)			
☐ Halkın görüşlerine önem vermelidirler. ☐ Tüm alt yapı hizmetleri aynı anda yapılmalıdır. ☐ Kaçak yapılar önlenmelidir. ☐ Çöp ve katı atıklar düzenli toplanmalıdır. ☐ Kentsel dönüşüm projeleri uygulanmalıdır. ☐ Çevre koruması konusunda halk bilgilendirilmelidir. ☐ Yeterli miktarda otopark yeri tahsis edilmelidir.	☐ Bölgede bulunan kanyonlar iyi korunmalıdır. ☐ Restorasyon çalışmaları desteklenmelidir. ☐ İlgili Kamu kurumları bütçelerinde eski yapıların onarımı için yeterli düzeyde ödenek ayırmalıdır. ☐ Yangınlara karşı önlemler alınmalıdır. ☐ Diğer _____ _____		
16. Safranbolu Evlerinin restorasyon çalışmaları sizce yeterli midir? ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Fikrim Yok			
17. Sit alanı içinde, tarihi yapılara ve doğal çevreye zarar veren kişilerle karşılaştığınızda ne yaparsınız? ☐ Hiç bir şey yapmam. ☐ Üzülürüm ☐ Yetkililere şikayet ederim ☐ Bir yakınımın harekete geçmesini beklerim ☐ Diğer _____			
18. Sizce Safranbolu'daki tarihi ve doğal dokuyu korumak için aşağıdakilerden hangisine en fazla görev düşüyor? ☐ Devlete/resmi makamlara ☐ Sivil toplum kuruluşlarına ☐ Yörede yaşayan halka ☐ Politikacılara ☐ Diğer _____			
19. Safranbolu Belediyesince yapılan çevre sorunlarının giderilmesi ve korumacılık çalışmaları sizce yeterli midir? ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Fikrim Yok.			
20. Sizce Safranbolu'da aşağıdakilerden hangisine daha fazla ihtiyaç vardır? (Önem sırasına göre 1,2,3 numaralandırınız.)			
☐ Küçük parklar	☐ Bakımlı sokaklar	☐ Yol ve ulaşım	☐ Kültürel tesis
☐ Pansiyon	☐ Spor tesisi	☐ Otel	☐ Sağlık tesisi
☐ İçme suyu	☐ Kanalizasyon	☐ Anıt/Heykel	☐ Konut
21. Korumacılık tarihi yapı yanında mahalleri de kapsamlı mıdır? ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Fikrim Yok			

22. Çevre koruma eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

- Ailede başlamalıdır.
 Okullarda başlamalıdır.
 Hem aile hem okullarda başlamalıdır.
 Kitle iletişim olanak ve araçları yoluyla olmalıdır
 Diğer _____

Safranbolu'da aşağıda sunulan konulardaki öneri ve görüşleriniz nelerdir.

(Lütfen katılıp katılmama durumuna göre ilgili sayıları daire içine alınız)

Görüşler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
23. Ulaşım Yeterlidir.	5	4	3	2	1
24. Otopark ve Trafik Sorunu Yaşanmaktadır.	5	4	3	2	1
25. Yeşil Alan Yeterlidir.	5	4	3	2	1
26. Alt Yapı Yeterlidir.	5	4	3	2	1
27. Kaçak Yapılaşma vardır.	5	4	3	2	1
28. Tarihi ve Kültürel Yapıların Bakımı Yeterli Düzeydedir.	5	4	3	2	1
29. Sorumlu kurumların çevre eğitimleri yeterli düzeydedir.	5	4	3	2	1
Öneriler					
30. Restorasyon yapılamayan evlere geçici giydirme uygulaması yapılmalıdır.	5	4	3	2	1
31. Tarihi konakların restorasyonu için uygun koşullarda kredi sağlanmalıdır.	5	4	3	2	1
32. Yangın önlemleri tüm restorasyon çalışmalarında zorunlu olmalıdır.	5	4	3	2	1
33. Tarihi konaklara sadece dış cephe restorasyonu yapılmamalıdır.	5	4	3	2	1
34. Bütçelerinde kültürel amaçlara yönelik fonları olan şirketlerin Safranbolu'da restore etmek amacıyla konak satın almaları özendirilmelidir.	5	4	3	2	1
35. Sivil toplum örgütlerinin Safranbolu konaklarını kiralayarak ya da satın alarak kullanmaları özendirilmelidir.	5	4	3	2	1
36. Turistlerin yoğun olduğu gün ve saatlerde çarşı bölgesi trafiğe kapatılmalıdır.	5	4	3	2	1
37. Tarihi çarşı bölgesinin trafik sorununa çözüm amacıyla Kıranköy bölgesine çok katlı otopark yapılmalıdır.	5	4	3	2	1
38. Tarihi çarşı bölgesinde toplu taşıma araçlarının duraklar dışında yolcu indirme-bindirme yapmaması gerekir.	5	4	3	2	1
39. Çarşı güzergahı sadece gidiş, Kırkille dönüş olacak şekilde trafik düzenlemesi yapılmalıdır.	5	4	3	2	1
40. İtfaiyenin imkanları artırılarak, personel seçimi ve eğitimi iyileştirilmelidir.	5	4	3	2	1
41. Kent merkezi etrafındaki kayalıklardan taş düşmemesi için, gerekli önlemler alınmalıdır.	5	4	3	2	1

Safranbolu tarihi çarşıda yaşanan çevre sorunlarının değerlendirilmesi
(Lütfen katılıp katılmama durumuna göre ilgili sayıları daire içine alınız)

42.Eski eserlerin yakınında yapılan inşaatlar gürültü kirliliği oluşturmaktadır.	5	4	3	2	1
43.Çarşı bölgesinde bulunan ilan ve reklam tabelaları görüntü kirliliğine yol açmaktadır.	5	4	3	2	1
44.İşyeri tanıtım, yön ve yol tabelaları tarihi dokuya uygun değildir.	5	4	3	2	1
45.Kente yeterli sayıda çöp kovası konulmamaktadır.	5	4	3	2	1
46. Mezarlık arkasındaki şehir çöplüğünden yanarak duman çıkmaktadır.	5	4	3	2	1
47.Doğalgaz kullanımı yeterli düzeyde yaygınlaşmamıştır.	5	4	3	2	1
48.Düğünler ve eğlence merkezlerindeki ses düzeyi yönetmelik limitlerini aşmaktadır.	5	4	3	2	1
49.Safranbolu insanı yöredeki tarihi, kültürel ve doğal varlıkları konusunda duyarlı davranmaktadır.	5	4	3	2	1

EK-2 Mülakat Soruları

MÜLAKAT SORULARI

Soru: 1- Tarihi kentler arasında yer alan Safranbolu sizce nasıl korunmalıdır? Mevcut durum ve uygulamalar çerçevesinde önerileriniz nelerdir?

Soru: 2- Safranbolu tarihi kent merkezinde sizce ne gibi çevre sorunları yaşanmaktadır? Bu bölgede daha temiz sağlıklı bir kentsel mekan oluşturma bakımından sivil toplum örgütleri ve kamu kurumlarının faaliyetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Öneri ve görüşleriniz nelerdir?

EK-3 Etik Kurul Kararı

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : 78977401-050.01.04-E.25634
Konu : Kararlar

08/11/2018

Sayın Dr. Öğr.Üyesi Kemal YAMAN

İlgi : 17/10/2018 tarihli ve 22884 sayılı yazı.

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu 'nda alınan 05/11/2018 tarih ve 2018/11(07) sayılı kararı yazı ekinde sunulmuştur.
Gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Zeki TEKİN
Kurul Başkanı

Ek:doc00200520181106070635 (1 sayfa)

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ :05.11.2018

TOPLANTI NO : 2018/11

Karar 7:

17/10/2018 tarih ve 22884 sayılı Dr.Öğr.Üyesi Kemal YAMAN'ın dilekçesi ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr.Öğr.Üyesi Kemal YAMAN'ın danışmanlığında yürütülen "Tarihsel Kentlerin Çevre Sorunları ve Çözüm Önerileri :Safranbolu İlçesi" konulu çalışma kapsamında anket çalışması uygulanmak üzere ekte sunulan anket çalışmasının etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir.

ASLİ GİBİDİR

Prof. Dr. Zeki TEKİN

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Nur ÇAMLICA ŞENDEMİR 11.03.1986 tarihinde Safranbolu'da doğdu. İlk-orta-lise öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra, 2004 yılında kazandığı Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünden 2008 yılında mezun oldu. 01.08.2011 tarihinde V.H.K.İ. olarak göreve başladığı Karabük Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü'nden, Karabük Üniversitesi Öğretim Görevlisi kadrosuna naklen atanması sebebiyle, 14.09.2018 tarihinde ayrıldı. 17.09.2018 tarihinden bu yana Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programı'nda göreve devam etmektedir.